

ELŐFIZETÉS

HELYBEN:

Egy évre ..... 24 korona.
Egy hónap ..... 2 korona.

VIDÉKEN:

Egy évre ..... 28 korona.
Egy hónap ..... 2 k. 40 f.

HIRDETÉSEK:

4-hetes polt sor egyszer 20 fillér,
minden következőnél 10 fillér.

Rydtár polt sora 40 fillér.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 122.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvénytársaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 161.

Arad, 1912.

FŐSZERKESZTŐ
STAUBER JÓZSEF

Kedd, augusztus 20.

Szent István birodalmának békéje.

Arad, augusztus 19.

Kilencszáztizenkét esztendőnek szédületes távolsága választ el bennünket a magyar nemzeti királyság megalapításától, de annak megalapítóját, a bölcs és szent királyt ma is hálas kegyelettel ünnepli nemzetünk. Nincs a világnak államférfia, aki maradandóbbat alkotott volna nálnál. Összeomlottak a nagy világbirodalmak, a rómaiakétól Napoleonéig, de a magyar királyság, a magyar állam ma is áll és fejlődik azon az alapon, amelyen azt első királya megalkotta. Az idők változtak, a korszellem átalakult, nemzetek lettek és nemzetek veszték, de Szent István birodalmát a századok viharai nem voltak képesek megsemmisíteni. Kiállotta a viharokat, a szenvedéseket, a megpróbáltatásokat és legyőzvé azokat, ma az eddiginél is szebb és nagyobb jövőnek, a munka szent korszakának néz eléje, ha fiaiban él a hit, ha szívükben hazaszeretet és férfias erények lakoznak és nem akarják a züllés útjára vinni oktalan harcaikkal ezt az országot.

Szent István önállónak, függetlennek alkotta meg birodalmát. Előtte az a rendkívül nehéz feladat állott: részesévé tenni nemzetét az európai nemzetek gondolatvilágának, de egyúttal megőrizni annak független nemzeti mivoltát. Kereszténynek lenni, de nem válni hűbéressévé sem császárnak, sem pápának. Milyen nehéz volt ez azokban az időkben, amikor az államok alapja a vallás volt,

amikor a kereszténységet, mint egy összefüggő családot, mint egy összetartozó államszövetséget tekintették, amelynek egyházi feje a pápa, világi feje a császár volt. Szent István e feladatot dicsőségesen megoldotta: bevezette népét az európai nemzetek keresztény kulturájának közösségébe, de hatalmas fegyveres erővel vert vissza minden kísérletet, mely államának önállóságát fenyegette. Így vált a független magyar királyság az európai államrendszer önálló tagjává és kiegészítő részévé. És ez maradt máig is. Ő megalapította az európai államrendszer tagját tevő független magyar királyságot, de a probléma nem szállott vele a sirba. A magyar állam önállósága azután is hol keletről, hol nyugatról folytonos támadásoknak volt kitéve. Történelmünk alig egyéb, mint védekezés, mint állandó élet-halálharc e támadások ellen. És nemzetünk dicsőségére szolgál, hogy amíg csak egy oldalról, — akár keletről akár nyugatról — érték e támadások, mindég meg tudta azok elenében óvni önállóságát. Csak akkor homályosodott el hazánk függetlensége, amikor egyszerre két oldalról, keletről és nyugatról jött a támadás; amikor a saját nemzeti erejét koncentráló királyi hatalom idegen kézre kerülve, ez az erő megbénult és azt nem volt többé képes a nemzeti önállóság védelmére teljes mértékben kifejteni. Napjainkig érezzük ez alakulás hatását, amely azonban nem olyan sötét, mint a vizsálizitók hirdetik, mert hiszen ez alakulás segélyével bekapcsolódtunk az európai nagyhatalmi koncertbe.

A nagy veszedelmek, amelyek Szent István országának létét fenyegették, elmúltak. Az európai államrendszer, el lehet mondani, végképen kialakult és megszilárdult úgy, hogy nagyobb eltulodások aligha lehetségesek. Keletről az ujonnan alakult kicsiny és nálunknál gyöngébb államok övezete vesz körül bennünket. A Balkánon ugyan most újabb vihar dül, de ránk nézve nincs közvetlen veszedelem. A nyugati nagy nemzetek pedig terjeszkedési vágyaiknak más világrészekben keresnek és találnak kielégítést. Állami önállóságunk teljességének egyetlen akadálya, hogy a szövetséges Ausztria erős belső zavarokban szenved és jórészt csak megszokás és a közéletünkre gyakorolt befolyásolás révén képes teljes kifejlődésünket akadályozni és föltartóztatni. Ilyen viszonyok között nincs egyébre szükség, mint hogy *megembereljük magunkat, és komolyan akarjuk országunk belső békéjét*, mert enélkül kiszámíthatlan veszedelem zudulhat e sokat szenvedett nemzetre. Ezt az intelmet épen most kell különösen komolyan mérlegelnünk; most, amikor ádáz harcot akar kezdeni az a politikai csoport, amely hatalmának visszaszerzéséért az ország fölfordításától sem riad vissza.

De ne adjunk föl minden reményt s ne higyük, hogy megrendül Szent István alkotása.

Szent István alkotásának tartóssága azt bizonyítja, hogy ez erős alapokon nyugodott és európai közszükséget alkotott, amint hogy csakugyan európai közszükség is volt, mert a különböző fajú népek folytonos pusztító

Két történet.

Irta: Herczeg Ferenc.

1. Parasztok.

Tudni akartam a Hammerné dolgát. A hosszú sváb, a Hammer név hallatára, úgy mekegett a padon, mint a kecske, aztán nekítámasztotta a két térdét az asztalnak és beszélni kezdett, pipával az agyarában. Megpróbáltam, hátha elmondhatom úgy, amint ő mondta.

Tavaly történt, ha jól tudom, épen kukoricafosztás idején, hogy a sánta Hammer özvegye világ csufjára és saját lelkiüdvössége kárára leoldotta fejről a fekete kendőt és összedadta magát Ritter Károlylyal.

A torontál-hubertiek eleintén el sem akarták hinni a dolgot, mert tisztos német asszonynak ismerték az özvegyet; mikor azonban a lakodalom mégis megtörtént, azt mondogatták: ha a boldogult sánta Hammer ezt megélhette volna, alkalmasint megfordult volna a sírjában.

Kevesen tudták csak, miért fanyalodott reá az özvegy, hogy másodsor is a pap elé menjen. Ha többen tudták volna, nem szapultak volna annyira szegény fejét.

A dolog úgy kezdődött, hogy Hammerné Lenci fiát besorozták a tüzérekhez. Mikor Lenci a temesvári kaszárnyában először meglátta az ebédre kijáró csipetnyi husporciót, elkeseredésében tüstént betegnek jelentkezett. Az orvosoktól azt iratta haza édesanyjának, hogy

szuperáltassa ki a katonaságtól, ha el is uszik vagy egy hold földje, mert ő különben úgy eszelepszik, mint a szegény Klatnek Mikulás, aki két évvel ezelőtt főakasztotta magát a lugosi honvédtáborban.

Hammerné tüstént befogott és itatás nélkül, egy trappban fölkecoppott a várba. Hogy mit végzett ott az ezredorvossal, azt én nem tudom, való igaz azonban, hogy Lenci még vagy három hónapig ott ásitott a kórházban, aztán kiadták az obsitját és hazaküldték. Nem lehetett nagy becsülete a kaszárnyában, mert mikor bucsuzni akart a batteriától, a kapitánya kifozta az udvarról.

Lenci pedig vett egy szép kék tüzérsapkát, meg egy óraláncra való ezüst tallért, aztán feszes léptekkel, mint egy katonaviselt emberhez illik, kiment a józsefvárosi Hét sváb koresmába, ahová a réti sváb furmányosok szoktak beállítani.

A falujában mindent a régiben talált. A nyilegyenes házsorokat pletykázó asszonyok meszelték, a gömbölyükre nyirt akácfák alól báránybőrűveges gyerekek nyujtogatták utána piros nyelvüket, a koci nyomában meg hegyesfülü kutyák ugattak.

Édesanyja épen a konyhát meszelte. Hogy meglátta a fiát, elsikoltotta magát: Klósz! gyere be, megjött a bátyád a katonaságtól!

Klósz a kisebbik fia volt. Épen a napraforgós kertben ügyelgett, jókora cipőn rágódva, közbe meg ostorát pattogtatva. Hallotta, hogy szólítják odabenni, de nem ment be, mert nagyon szegénylős volt. Mikor harmadszori hi-

vásra sem jött, Lenciben felforr a katonavirtus, maga ment utána a kertbe, kivette kezéből az ostorát és jókorát esördített mezitelen lába alá Klósz akkora ugrott, mint egy meglőtt nyul, aztán dühös bömböléssel földhöz vágta a cipőjét.

Délután, vasárnapi nap lévén, a két testvér a legjobb egyetértésben elment a koresmába. Ott találták az egész falut, a bírótól kezdve a hülye Krákszliig; az asszonyok még a csecszopókat is elhozták, hogy megittassák kávéval.

A legények irigykedve nézték Lenci kék sapkáját, amikor pedig elmondta, hogy micsoda fufanggal szabadult ki a katonaságtól, a bíró megveregette a vállát és azt mondta, hogyha minden legény így cselekednék, nem volna többé háboru meg exekució. Lenci aztán, aki pedig azelőtt szakasztott olyan alamuszi volt, mint Klósz öcsese, trombitaszó mellett sorra polkázta a leányokat, megivott vagy két liter bort, sőt a hülye Krákszliat verekedni is próbált.

Mikor édesanyjuk másnap hajnalban felköltötte a fiukat, hogy az aratók után küldje őket, Lenci azt mondta, hogy ő még fáradt a katonáskodástól, Klósz pedig nem mondott semmit, hanem fülére vonta a pelyhes dunnát.

Harmadnapra a Hammer-fiuk, bár közönséges hétköznap volt, megint csak odataláltak a koresmába. A koresmáros nem akart nekik hitelbe adni; Lenci hetykén az asztalra csapta talléros ezüstóráját. Jól beborozva mentek haza, kilenc óra felé, amikor már minden becsületes

hullámzását csakis a szilárd magyar állam kialakulása szüntette meg. És erre az elválasztó vonalra, erre az elszigetelő pontra Kelet és Nyugat között ma is épen akkora szüksége van Európának, mint ezer év előtt.

Aradvármegye termése.

— Milyen a gabona és a szőlő? —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 10

Aradmegye lakóságának legnagyobb részénél nincs most aktuálisabb, nincs égetőbb kérdés annál, hogy milyen az idei termés. A vármegye buja gabonaföldjei sok ezer családot látnak el élelemmel egész esztendőn keresztül, de emellett rendkívül nagy szerepe van a hegyaljai szőlőnek is, amely csaknem akkora exportcikke vármegyénknek, mint az aranyerga buza. Fájdalmasan riasztó híreket röpitett szét a nyárelői szellő.

— Silány a gabonatermés, a szőlőt pedig teljesen tönkretette a folyton megismétlődő jégverés és a sűrű tavaszi fagy.

A tavaszi és nyári szomorú hírek össze rendszerint elvesztik sötét színtüket és a szőlősgazda mosolygó arccal ujságolja:

— Hála isten sokkal jobb a szőlőnk, mint hittük!

Lássuk, mennyiben váltak kedvezőre a tavaszi lehangoló jelentések, megjavult-e a gabona és a szőlő, mikorra a magtárba vagy a kolna pincéjébe került. Erre a kérdésre két aradi szakérteutől kértünk választ. Az egyik ifjabb Rösler Károly kir. adjunctus, aki a gazdasági szaktudósítóktól beszerzett adatai alapján számol be Aradmegye gabonatermésével. A másik Bódy Bódog az Aradhegyaljai szőlősgazdák egyesületének érdemes elnöke.

Rösler jelentése így szól:

— Kora tavasszal vígan, örömmel végezte dolgát minden gazda, mert őszi vetéseinek erőteljes fejlődése a legszebb reményekre jogosították őt. Buján, gazdagon indult meg minden. Jöttek azonban a pünkösdi esők, amikor napokon keresztül működtek az ég csatornái. A szomszédos vármegyékben a kiáradt patakok és folyók falvakat döntöttek romba, vármegyénk-

ben pedig a kisebb-nagyobb áradásokon kívül rengeteg kárt tett az eső a buja fejlődésű gabonában, melyet össze-vissza kuszálva a földre döntött. Aggódás váltotta fel a reményeket. Minden gazda attól félt, hogyha június havának végén nagy melegek állanak be, akkor a földön fekvő dült gabona megszorul és csak ocsut terem.

Szerencsére az éréskor uralkodó hűvös, csapadékos időjárásnál a buza normálisan érett meg és ha nem is adott olyan kiváló minőségű termést, mint más években, azért a gazdáknak panaszra nincs okuk. Fő növényünkben, a búzában a katasztrális holdankinti átlagtermés 720 kgr., a buza hektoliter sulya pedig 78 kgr. Nem nagy ugyan a termés, de a jó árak mellett a gazda mégis megtalálja számítását. A buza cséplése azonban sokkal nehezebb, mint más években lenni szokott, mert rengeteg a szalma, így bizony sok ideig bug a cséplőgép, mire 1—1 hold nagy szalmaterméséből kiveri a szemet.

Helyenkint a búzában jelentősebb károkat okozott a torzsgomba (Ophiobolus), másutt pedig, különösen ahol buza után búzát vetnek a drótféreg és a vadborsó kártételéről panaszkodtak.

Rozsot nem sokat termesztenek vármegyénkben, lévén a rozs a lazább talajok gabonája, Aradmegyében pedig a legtöbb helyen kötött a talaj. A rozs katasztrális holdankint 760 kgr. szemtermést adott, az átlagos hektoliter suly pedig 68 kgr. A termés tehát elég nagy, de a minőség gyenge.

Ezelőtt 10—15 évvel általánosan hangoztatták azt, hogy az Alföldön a talaj nitrogén bősége miatt sörárpa nem termesztendő. Ujabban azonban a sörgyárosok alföldi árpaikat is szívesen vásárolták, mert a jobb talajművelés, a a cukorrépa termesztésének felkarolása és a műtrágyák alkalmazása folytán az alföldi árpa minősége megjavult annyira, hogy az itt termelt árpa is megfelelt a sörgyárosok követelményeinek. Sajnos, hogy a folyó évben árpánk gyenge minőségű termést adott, így nem sok reménye lehet gazdáinknak arra, hogy árpájukat sörárpa gyanánt értékesíthetik. A kat. holdankinti átlagtermés 730 kgr. de az árpa átlagos hektoliter sulya csak 62 kgr., már pe-

dig a valamire való sörárpa hektoliter sulyának legalább 65 kgr-nak kell lenni. Az árpa gyenge minőségének oka az, hogy az árpa megdült, már pedig a dült árpa telt szemet nem nevel.

Leggyengébb termést adott a zab. Katasztrális holdankinti átlagos termése 650 kgr., hektoliter sulya 44 kgr. Egyes helyeken a frit légy kártételéről panaszkodtak, másutt pedig a sok esőzésekkel elszaporodott gaz nyoma el a zabot. Minthogy azonban a zabnak olyan nagy az ára, hogy majdnem a buza árával vetekedik, a kis termést a nagy ár némileg ellensúlyozza.

Vármegyénk fő kapás növénye — a tengeri — nagyban és egészben kitünő termést ígér. Jártam egyes helyeken, ahol rekord termésre számítanak. Hogy azonban a tengeri jó termést adjon, szükséges, hogy az idő meleg legyen, különben a sok nedvességet magába gyűjtött tengeritövek nem érlelik be a csöveket.

A cukor- és takarmányrépa szinten nagy termést ígér de csak ott, ahol ezek idejében megkapták a szükséges munkálatokat. A cukorrépa levélzete már néhol sárgulni kezd jelölül annak, hogy a répa érési stádiumában van. Valószínűleg e hó végén egyes helyeken megkezdik a cukorrépa szedését, de azt gondolom, hogy abba is hagyják, mert valószínűtlennek tartom, hogy ezt szept. elején szállítani is lehessen. A nagygyakorlatok tartama alatt ugyanis a vasut a katonaság által annyira lefoglaltatik, hogy cukorrépa szállítására nem jut majd waggon.

Az állattenyésztés alapját a takarmánytermesztés képezi, még erről is meg kell emlékezni. Az első kaszáláskor sok, de rossz takarmányt gyűjtöttek össze gazdáink. Épen akkor ugyanis, mikor a takarmány vastag rendekben feküdt, nap-nap után esett, úgy hogy az első kaszálásnál nyert takarmány tápláló anyagának jelentékeny részét a sok eső kilugozta. Sok helyütt a megáradt patakok vitték el a lakaszált takarmányt; másutt pedig, ahol a fű még lábán állott, az árvizek alkalmával ez beiszapolódott. A lucerna második, harmadik és helyenkint negyedik kaszálása jó termést adott. A legelők az augusztus havi esőkre újból kiöldültek, így a legelőre járó állatok otthoni

embernek ágyban kellene lennie. Éktelen kurjongatással mentek, botjukat végighuzgálva a salugáteres ablakokon, hogy a jámbor gazdák odabenn a paplan alatt keresztet vetettek magukra.

Hogy reggel megint munkára kellett volna menniök. Lenci azt mondta az édesanyjának: Nem vagyunk napszámások, hogy másnak dolgozzunk. Adjon anyámasszony irást, hogy bemelessünk az árvaszékhez és miénk legyen a föld, akkor majd dolgozzunk...

Persze, hogy a koresmáros tanította ki őket.

— Adjon irást!

Lenci mondta, de azért mégis Klósi volt az, akit az özvegy meszelőjével úgy képen törölt, hogy prűszkölve menekült dunnája alá. Az asszony pedig mérges sikitással perdült ki az udvarra, ahol is a kerítés mellé csődült szomszédoknak elpanaszolta, hogy fiai nem restelnek irást kérni tulajdon szülőanyjuktól.

Nem lehetett ezentúl a Hammer-fiukkal birni. Napközben ott ásítottak a szűk pincegádon; délután elmentek a koresmába; késő éjjel, duhaj kedvvel vetődtek haza.

Ha édesanyjuk délben eléjük állította a párolgó tálat, ennyit mondott csak: nesztek kutyák! Ők pedig nekiestek kanállal és teli szájjal kiáltották: adjon irást!

Mikor az özvegy egy este busan ült az udvarában fekvő csonka árbócon, a kerítés mögül tilinkószót hallott. Ritter Károly tilinkózott ott át, a friss szénában hasalva s a lehunyó napban sütkérezve.

Nagy darab ember volt ez a Ritter Károly; nagy és erős, mint a bika, hanem lustaság dolgában se volt párja az egész nagy réten. A torontái ember szorgosan forgatja a kapát, hanem, ha egyikük egyszer nekiadja magát a lustálkodásnak, akkor tultesz három krassói oláhon is. Ritter Károly csak arra használta irtalmatlan nagy erejét, hogy egy pipa dohányért földhöz vagdosta a vásáros Toldy Mikulásokat, különben pedig, ha nem volt szájjában a hosszuszáru pipája, bizton a tilonkójával gye-rekeskedett. Valaha esősz volt a határban, de mikor a cigányok kilopták alóla a subáját, elcsapta a község.

— Hallod, Károly, — mondta az özvegy, a kerítéshez lépve, — nem hoznád haza a fiamat a koresmából? Meg is verhetné őket!

— Nem én: — adta vissza Ritter kurtán.

— Adnék vagy egy pengő forintot.

Ritter letette a tilinkóját és a pipája után nyult. Rég nem látott az már dohányt!

— Előbb a forintot!

Az özvegy kihozott a ládafiókból egy forintot s azt mondta:

— A botodat is vidd magaddal!

Ritter pedig elment a koresmába, ott irtóztatón elpáholta a két Hammer-fiut, aztán hazavonszolta őket anyjuk udvarára. A félfa-lu nézte ezt a látványosságot.

Másnap a két fiu egész délután ott kószált a vasuti töltés alatt, estefelé hazavetődtek és amint előre megbeszélték, éktelen lármával követelték édesanyjuktól az irást. Hammernak megint át kellett szólnia Ritterhez, aki is

rázárta az ajtót a duhajkodókra, aztán egy forintért úgy elverte őket, hogy Klósinak kifickamodott a bal lapockája.

Harmadnapra Klósinak az ágyban kellett maradnia; Lenci azonban azért is elment a koresmába, csakányt vitt magával és felfhangon fenyegetőzött, hogy leüt mindenkit, aki hozzá mer nyulni.

Most már az egész falu odacsődült a koresma elé, még a plébános ur is ott pipázott az ablakában. Az özvegy biztatta Rittert, hogy hozná haza a fiát, Ritter azonban előre követelte a forintját. Tetszett neki ez a könnyű kereset.

Az özvegy nem hozta a forintot, hanem elgondolkozva tipegett föl-alá a házban és az udvaron. Ugy találta, hogy a keservesen megtakarított forintok félelmetes gyorsasággal fogynak s miután sejtette, hogy Lenci nem fogja egyhamar abban hagyni duhajkodását, attól félt, hogy a ládafiók csakhamar ki fog ürülni. Azon törte a fejét, hogyan nyerhetné meg Rittert olcsóbban?

Később áthivatta magához. Bevezette a szobába és egy pohár törkölypálinkát tett eléje. Klósi vacogó fogakkal nézte az ágyból a nagy svábot.

— Hallod, Ritter, — mondta az asszony, — ha elvonnél engem feleségül, jó dolgod volna, aztán megverhetné a fiukat.

Ritter elgondolkozva tekintett maga elé, míg szeme meg nem akadt a szakajtón, amelyben Lenci a dohányát szokta száritani. Ritter szó nélkül megtömté pipáját a szakajtóból

takarmányozására szükség nincsen. A tarló is zöldek és ez a kisgazdák marháinak, sertésének jó legelőt nyújt.

A kisebb területeket elfoglaló dohány, cirok, és kender a legtöbb helyen jó termést adott, illetve a cirok jó termést ígér. Burgonya és bab szintén jó terméssel fizették meg a gazda fáradozását.

Nagyban és egészben véve vármegyénk gazdáinak panaszra okuk nincs. Ha nem is sorolható a folyó év a legjobb évek közé, de azért a jó közepes termés és a magas árak mellett kell, hogy minden gazda megtalálja a maga számítását.

A legtöbb helyen még hallszik a cséplőgép bugása, de már sok gazda a jövő évi termés alá készíti a földjét, szóval még be sem fejeződött a munka, már kezdetét vette az új küzdelem.

Bódy Bódog így jellemzi a helyzetet:

— Évtizedek óta — vagyis amióta a szőlőnk felújítása kezdetét vette — nem volt olyan kedvezőtlen termés kilátása szőlősgazdáinknak mint az idei évben! Felkereste hegyaljánkat az idén minden veszedelem! Legelsőbb is a túl szigorú tél tönkre tette mindazokat a vesszőket, amelyek lefedve nem lettek, de hátrányosan befolyásolta még a lefedett részt is mert hegyaljánk lejtős részein lehetetlen annyi földet felhuzni a vesszőkre, hogy azok összes rügyei földdel elegendően eltakarva legyenek, azok a rügyek tehát, amelyek nem voltak befedhetők, szintén elfagytak, így már tavasszal a nyitás után nem lehetett teljes termésre számítani miután karikásaink hibásak lettek. A második nagy veszedelem az április 10-ke körüli erős fagyokkal jelentkezett. Nedvűs, már erősen duzzadó rügyeket érte a fagy és két három nap alatt 40-80%-ig terjedő kárt okozott az ültetvények termésében!

Legérzékenyebben sújtotta a fagykár azt a vidéket, amely kevés fajok mellett főképen mustos-fehérrrel van beültetve, mint p. u. Magyarád Muszka, Galaa és Pankota szőlőhegyeit, itt a kár helyenként még a 80%-ot is meghaladta. Már májusban kétségtelen volt, hogy csakis jóval közepesen aluli termés kilátásra

van reményünk. A nyári időjárás azonban még ezt is jelentékenyen leszállította. Eltekintve attól, hogy a szőlőmoly az idén ismét legalább oly mértékben lépett fel, mint az elmúlt évben és egy újabb védekezés költségeit róta a szőlősgazdáikra, a hegyalja különböző helyein, gyakran megismétlődő jégverések okoztak jelentékeny károkat. Olyan zivatarok vonultak el hegyaljánk — különösen az aradkövi — máriaradni vonalán, aminőkre a legöregebb gazdáink sem emlékeznek! Ezek a zivatarok, felhőszakadások ki zámithatalan károkat okoztak az ültetvényekben, az épületekben, a termésben és a hegyi utakban.

Több helyen az ültetvények egy-egy tábláját teljesen kimosták, a tőkét kiszakították, a károkat, földet, gátakat az országutakra és még azontul hordták le, a hegyaljai motoros vasut vonalait eltorlaszolták és a közlekedést napokon át lehetetlenné tették, a hegylábakon álló épületek pincéi megteltek sziníg vízzel, kisebb, nem elég szilárd épületek összeomlottak és az ár által elsodortattak. Heteken át folyt a pincéből a víz kiszivattyuzásának munkája és az épületek tatarozása; végre a hegyi utakat legtöbb helyen 1-2 méter mélységig mosták ki a felhőszakadások és jó ideig lehetetlenné tették a szőlőhegyeken a közlekedést. Hogy az ilyen időjárás a melegágya volt a perenospora tenyész-képességének, az önként érthető, gazdáink a legnagyobb megerőltetéssel igyekeztek a perenospora felléptét meggátolni, de ez lehetetlen volt! A felhőszakadások után jelentkezett sűrű ködök egyik napról a másikra rohamosan fejlesztették a perenosporát, amely a még megmaradt igen csekély termés 50%-át ismét tönkre tette. Bizvást állithatom, hogy hegyaljánk terméskilátása ezek után átlagban a 30%-ra apadt le és hogy még nehezebben elvisehető lesz szőlősgazdáink helyzete, eme sok baj és csapás dacára a munkabérek az idén ismét 80%-kal emelkedtek! A vármegye vezetősége tudomást szerzett, és mi több, tudomást is vett a hegyalját ért nagy károk felől és a legjobb indattal azon fáradozik, hogy legalább a felhőszakadások megismétlődése ne okozhasson a jövőben hasonló károkat és a megrongált utak, vízleeresztők, hidak helyre hozassanak. A szőlős-

gazdák egyesülete is magáévé tette az ügyet és a kellő anyagi erők felett amugy sem rendelkező hegyközségek segítségére sietett, amennyiben a legjobban sújtott négy hegyközség részére a földművelésügyi miniszter államsegélyt igyekszik kieszközölni, mely igyekezetét az egyesületnek valószínűleg siker fogja koronázni! Ezek után nem sok mondani valom van már, mert a hegyalja szomorú helyzetét eléggé megvilágítottam, legfeljebb is kötelességem figyelmeztetni gazdáinkat, hogy azt a kevés termést, amelyre még kilátásuk van, ne pazarolják el, tekintve, hogy a monarchia borkészlete oly csekély mint már évtizedek óta nem volt és a termés kilátás általában kedvezőtlen.

A külügyminiszter békeakciója. Megirtuk, hogy Berchtold Lipót gróf külügyminiszter előterjesztést tett Olasz- és Törökországnak a béke érdekében. Berchtold gróf javaslatáról az olaszországi Popoló Romano azt írja, hogy azzal a mostani török kormányának kíván jóakaratu haladékat adni. Minthogy pedig az európai hatalmak az ottomán kérdést logikus és természetesen rendszerességgel megoldani sem nem tudják, sem nem kívánják, nem marad más hátra, mint a most javasolt mód, hogy a Balkánon elhárítsák a komplikációkat, egyben azonban a portának szabadkezet adnak a föltétlenül szükséges és sürgős reformok megvalósítására. Minthogy Olaszország azt kívánja, hogy a rend a Balkánon ismét helyreálljon, minden bizalomteljes fogadtatásra talál Olaszországban, ami ennek a célnak elérésére alkalmas. A francia lapok is barátságosan foglalkoznak Berchtold gróf külügyminiszter javaslatával, melyet a legnagyobb figyelemre méltónak mondanak. A Figaro kijelenti, hogy Ausztria-Magyarországnak javaslata mellett nemcsak a logika, hanem az aktualitás is szól. Minthogy az egység és haladás bizottság és annak politikája teljes kudarcot vallott és az új török kormányt új szellem hatja át, semmi sem természetesebb, mint ez az akció.

miután úgy találta, hogy nem rossz, azt kérdezte az asszonytól:

Aztán mi dolgom lenne?

— Hallod Ritter, a te dolgod! Elég nekem, ha vigyázol a fiukra.

Ritter fölkel s a kalitkában ugránczó Mátyás-madarhoz lépett. Egy ideig füttyöréztet neki; mivelhogy a madár nem vett róla tuhomást, azt mondta Hammernének!

— Nem bánom!

Igy esett, hogy Ritter Károly feleségül vette a sánta Hammer özvegyét, aki korra nézve majdnem édesanyja lehetett volna.

Mikor megvolt a lakodalom, elhozta a subáját, a hosszuszárú pipáját meg a tilinkóját, aztán leült a Hammerék udvarán heverő csonka árbóca. Ott ült egész nyáron át, hol tilinkózva, hol meg pipázva. A házba csak ritkán járt; leginkább ebéd idején, vagy ha Lenci az írást találta emlegetni. Ilyenkor magával vitte jófogású somfabotját is. Hammerné pedig azontul békében meszelhetett.

A kényelmes asszony.

— Komolyan el akarod venni Mariska asszonyt?

— A legkomolyabban. Te lész a vőfélyem.

— Jobb szeretném, ha egypár évig még elhalaszthatnók a dolgot. Már nagyon megszoktam a cigarettáidat, meg a barátságodat.

— Nem jó az ilyet halogatni.

— Ugy-e, fülíg szerelmes vagy?

— Ilyen szerelmes ötször is voltam az életemben. Hanem egyik sem kellett feleségnek ...

— És Mariska kell? Micsoda szerencsétlen rögeszméd vannak!

— Nem rögeszme, hanem elv. Föltettem magamban, hogy csak kényelmes asszonyt veszek el. Már mint rám nézve kényelmeset ... És Mariskából a képzelhető legkényelmesebb feleség lesz. En azt tudom, mert ismerem az asszonyokat és tudok olvasni a szívükben ...

— Ej, hát mit olvastál Mariska asszony szívében?

— Először is azt, hogy szeret ...

— Az nem mindig kényelmes dolog.

— Egy szenvedélyes, féltékeny asszonynál nem. De Mariska meleg szívvvel és józan fővel szeret. Szelid, okos türelmes asszony lesz. Olyan igazi feleség, aki az urának mindent megbocsát és urát annál jobban szereti, minél több megbocsátani valója van ... Ha otthon vagyok, van feleségem; ha kimegyek az utcára, megint legényember vagyok ... Hát nem kényelmes dolog az!

— Limonádé!

— Ha épen pezsgő kell, azt az ember a házon kívül is megtalálja.

— Nem fogsz csalatkozni Mariska asszonyban?

— Nem, mert kipróbáltam. Mikor foglalkozni kezdtem vele, rögtön szelnek kergette valamennyi udvarlóját. En nem tettem úgy, hanem tovább udvaroltam és máig is udvarlok minden szép asszonynak, akivel épen találkozom. Leginkább pedig Szentirmaynének. Mariska ezt tudja, látja, de azért egy szóval, egy pillantással se mondta még, hogy ne tegyem.

Látod, ebben én már jövődöbéli házasságunknak az allegóriáját látom ...

Ezt a épületes párbeszédet két fiatalember folytatta. A kényelmes asszony elméletének megalkotója Tarján Gyurka, hosszában feküdt a kereveten, elválaszthatatlan barátja pedig, a kis Demjén, a hintaszékben cigarettázott.

— Látod, — kezdte megint Tarján Gyurka, — nekem elveim vannak. Tegnap, például, mikor Mariskával a hársfák alatt sétáltunk, kicsit nekimelegedtem és megcsókoltam ...

— Túrte?

— Kicsit védekezett, de csak az illem kedvéért. Mikor megkérdeztem, hogy mikor mehetek el hozzájuk, hogy egy életembe vágó kérdésről beszéljek az anyjával, azt mondta, hogy jöjjenek el ma estére teára ... Arra megint megcsókoltam.

— Tehát ma fogod megkérni?

— Nem én! Azzal, hogy tegnap olyan gyöngének mutattam magamat, olyan koncessziót tettem neki, amely könnyen válhatnék veszedelmessé a jövőre nézve. Ezt a esorbát ki kell köszörszülöm. Ugy teszek, hogy ma nem megyek el hozzá, hanem megirom neki, hogy el kell mennem a versenybálra, mivel Szentirmayné asszonynyal kell táncolnom a négyest. Majd holnap délelőtt beszélek csak az anyjával ...

— Hallod, Gyurka, ez kicsit erős dolog. Te tulajdonképpen bolond vagy!

— Nem vagyok az, csak kényelmes asszonyt nevelek magamnak ...

Tarján Gyurka odaült az íróasztalhoz és megírta Mariska asszonynak, hogy mára nem

A vidéki színészet válsága.

Kultuszminiszteri államtitkár, színészeti főfelügyelő, polgármesterek, művészek, színigazgatók véleménye. — Az Aradi Közlöny országos akciója.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 19.

Nem először és nem utoljára állapítjuk meg: sivár a magyar színészet helyzete, tönk szélén áll a vidéki színészet. Siránkozni ezen nem szándékozunk. Általában szenvedhetetlen a siránkozás, hálátlan a siratók szerepe. Nincs mit ezen siránkozni, az egyedüli teendő: változtatni a helyzeten, ki kell segíteni a sárba ragadt ezeket. Egymásután szólaltak, jajdulnak fel az összes tényezők. Hangoztatták és hangoztatják sérelmeiket a színészek, panaszkodnak a direktorok, de — last, not least — a közönség sincs megelégedve.

Többször volt már alkalmunk a kérdést fejtegetni. Szárazon, minden kommentár nélkül szegezzük ezért most le a tényeket, amint következnek:

1. A vidéken, vagy legalább is a nagyobb vidéki városokban minden héten átlag kétszer premier van.

Szándékosan helyeztük ezt a tény első helyre. A magunk részéről ha nem is minden, de legtöbb baj kutforrását ebben látjuk.

2. A színészek a sűrű premierok miatt igen nagy, szinte emberfeletti munkát végeznek.

A vidéki társulatoknál — ez természetes — egy lírai szerelmes, egy naturburs, egy drámai hős, egy naiva, egy operett primadonna van. El lehet ezek után képzelni, hogy ezeknek mennyi szerepet kell tanulniok, mennyi próbát kell végigszenvedniök, mennyit kell kinlódniök, hogy egy-egy szerepet csak félig-meddig elfogadhatóan, a fővárosi témára „kihozzanak.” Három nap választ el egymástól két premiert! (Inter parenthézim: nem lehet szigorú határvonalat húzni az operett és a drámai társulat közt sem. A szerelmes-színész operettben is játszik, a költsönösség elvénél fogva, az énekes-bonviván a drámában, s mindketten egy-

üttal operákban is kötelesek szerepet vállalni.)

3. Operettkultusz folyik. Az operettkultusz pedig primadonna kultuszt teremtett.

A primadonna 15—18,000 korona gázsit kap. Primadonnát kell a direktornak tartani, de az enornus fizetés okozta túlkiadást természetesen be akarja hozni. A vidéken (Kolozsvár kivétel) a legjobb drámai színésznek sincs több, mint 400, a legjobb drámai színésznek sincs több, mint 500 korona havi fizetése. Tévedések elkerülése végett: ezek közé nem sorozzuk be azokat, akik egyuttal igazgatóhelyettesek, titkárok, állandó rendezők. A 4—500 korona havi gázsiból a vidéki „Györgyikének”, „Cárnőnek”, „Galambos Annának”, a premierre három toalettet kell csináltatnia! Némelykor egy hónapban kétszer is van ilyen premier!

4. A premiereket mindössze három-négy próba előzi meg.

Ez természetes akkor, amikor, amint azt az I. pontban megemlítettük, egy héten két premier van. Nehogy azonban utólag valamit is rektifikálni kelljen, koncedáljuk azt, hogy hat próbát tartanak egy-egy darabból. Hatnál több próbáról egyik direktor sem tesz említést. Nos pedig, ez a hat próba édes-kevés ahhoz, hogy a színészanyag, még ha a legkitűnőbb is, maradandót produkálhasson. Ez képtelenség, hisz még arra sincs idejük, hogy szerepükben elmélyedhessenek. És itt mindjárt kitérhetünk egy másik hibára is. Vidéken fölösleges luxusként tartják a színházigazgatók azt, hogy hivatalos rendezőt alkalmazzanak. Sokan a legtöbb baj okát ebben keresik és találják. Mi, ha meg is engedjük, hogy rendezőre feltétlen szükség van, még sem állítjuk, amit a vidéki recenszorok és kritikusok többsége, azt tudniillik,

hogy tessék tehetséges, nagytudású művészlelkű rendezőt alkalmazni, s akkor egy csapásra végeles minden bajnak. Ezek a recenszorok, vagy ha jobban tetszik: kritikusok először is nem elég objektívek: elfeledkeznek tudniillik, hogy nemcsak a közönségnek, hanem a színészeknek, a direktoroknak is vannak sérelmeik, bajaik! De ettől is eltérvintve még azt sem hisszük, el, hogy ezek a tehetséges, nagytudású, művészlelkű rendezők az előadások nivóját valami nagyon emelni tudják. Reinhart nem hat próbára tanította bé Ledermann-t, vagy a Miracle-t. Sőt talán az Orfeuszról is több próbát tartott. Bárdos Artur dr., aki mindenestre egyike a legjelesebb magyar rendezőknek, kijelentette, hogy bármilyen kitűnő színész-ensemble-val sem lehet egy darabot hat próbára a közönség elé vinni. Joggal feltételezhetjük, hogy Hevesi Sándor dr.-nak, Márkus Lászlónak, vagy akár melyik elismert és arivee rendezőnek ugyanez a véleménye.

Összegezzünk: a vidéken nyakra-főre premiereket tartanak, ellenben próbát csak keveset. Emiatt az előadások nivótlanok. A színészek nem kapnak kellő anyagi rekompenzációt igen nagy munkájukért s még az az elégtételük sincs meg, hogy igazi művészi munkát végeznek. A színházak látogatottsága az utóbbi időben csappant. A mozik elvonták az olcsóbb helyeknek tekintélyes összeggel adózó publikumát. Az igazgatók bajaikhoz tartozik az is, hogy igen sok darabot kell megvenniök, olyanokat is, amelyek két (!) előadás után lekerülnek a műsorról!

Ugy általánosságban ezek azok a bajok, amelyek a forrongást előidézték. Mivel lehet azonban a bajokat orvosolni?

Két ötlet látott napvilágot. Az egyik a staggione rendszer behozatalában látja a remédiót. Hogy mi ennek a rendszernek a lényege, azt már kifejtettük. A második ötlet az, hogy az igazgatók tartssanak kettős társulatot: két komikust, két bonvivánt, két hőst és így tovább. Alig hisszük azonban, hogy ez a második ötlet valaha is megvalósulna. Aránytalan nagy terheket ró az igazgatókra s nem lehet józan ésszel kívánni, hogy ők ilyen terheket vállaljanak magukra.

veheti igénybe szíves meghívását, mivel Szentirmaynéval kell táncolnia. Elküldte legényével a levelet.

A legény elvitte a levelet, Mariska asszony meg elolvasta. Aztán elsápadt, összegyűrte a levelet és eldobta. Ketté repesztette zsebkezdőjét, kurtán kiküldte a megszeppent szobaleányt, magára esapta az ajtót és egy fájdalmas sikoltással végigdobta magát a kereveten. Mint egy makrancos gyermek. Egy hempergő barna esipkegombolyag, amelyről vörhenyes hajsrény folyik le a szőnyegre.

Később összekuporodott, két tenyerébe fogta a fejét és mozdulatlanul, lehuny szemmel várta, hogy elkövetkezzék az, aminek el kell következnie. Mindjárt valami irtóztató nagy dolog fog történni. Az égbolt le fog szakadni, siketítő csattanással, a nap végsőt fog lobbani, az emberek kiáltozva fognak szaladgálni a sötétségben. Szóval: mindennek vége lesz.

Jó sokára felemelte a fejét. A verőfény jókedvűen sütött a szőnyegre, odakünn valami suhanc füttyörészett. Minden oly köznapi és józan volt, mintha Tarján Gyurka nem is akarna Szentirmaynéval táncolni, a szoba butorai is olyanok voltak, mint rendesen, a majolikakorsók is, a porcellán-pagodák, a Makart-bokreták, a szászféle tarka apróság, amit egy asszony szeszélye hordatott össze a szélrózsa négy tájkáráról. A világ nem akart kifordulni a sarkából.

Félt és odaült parányi íróasztala mellé. Kezére hajtotta a fejét és újból kezdte a sirást. A keserűség, a tomboló harag elmúlt,

szíve már csak bánattal volt telve és forró részvéttel önmaga iránt. Oh, hogy sajnálta magát! Hogy ilyen fiatalon és szépen kell meghalni! Mert meg fog halni, annyi bizonyos. Ongyilkosságra nem is gondolt, de érezte, hogy csak le kell feküdni és meg fog halni magától, minden erőlködés nélkül, könyei tengerébe fulva...

Meghalni? Hogy Szentirmaynének öröme teljék? Azért sem! Villogó szemmel pattant föl helyéről. Az asztalról lesodort egy tucat bronz- és porcellán-csecsebecsét, aztán viharosan dobogó szívvel, fehér fogaival ajkát rágva, járt föl-alá a szobában. Idegesen simogatta mellén a csipkéket...

Eh, megöli azt az asszonyt! A hütelent is. Ha nem lehet az övé, ne legyen a másé sem...

Fölvet az asztalkáról egy türkizes bosnyák-kést és sokáig nézte hajlott pengéjét. Elképzelte, hogyan buggyanna elő a piros, párolgó vér, ha megforgatná a kést abban a csapodár szivben, — és elsápadva dobta el magától a gyilkos szerszámot. Nem, ahhoz 5 gyáva: egy csibét se tudna bántani.

Tehetlensége érzetében megint sirni kezdett... Oh, hogy szerette azt a Tarján Gyurkát!

Édesanyja lépett a szobába. Lángvörös arccal, szapora léptekkel.

— Mariska, hamar, képzeld...

Az asszony meghökkenve nézte a leányát.

— Mi történt veled? A pongyolád gyűrött, a hajad kuszált. Megint sirtál?

Egy dacos, néma fejmozdulat volt a válasz.

— Pedig siethetnél az öltözködéssel. Tarján Gyurka már itt van... Képzeld, nyilatkozott!

Azt mondta, a tenyerén fog hordozni és hogy az apja ráíratta a gellei jószágot... Mondtam, hogy özvegy vagy és hogy nincs beleszólásom a dolgotokba...

Mariska asszony tág szemekkel nézte édesanyját, aki fontoskodva folytatta: — Siess, mert nem várhat sokáig. El kell mennie a versenybálra. Azt mondja, hogy kellemetlen kötelességei vannak ott. Nem is tudna békén elmenni, ha meg nem nyugtatnád.

Az anyja megint kisietett a kéréshöz és magára hagyta leányát. Mariska asszony jó sokáig mozdulatlanul, csillogó szemmel állott egy helyben, aztán egy halk kiáltást hallatott, majd kacagni kezdett, szünet nélkül kacagni, míg könnyei ki nem csordultak s míg oda nem rogyott a kerevetre.

— Milyen csacsi vagyok én, de milyen csacsi! — ismételte szüntelen, aztán hirtelen a szájába gyűrte a zsebkezdőjét, hogy meg ne halja valaki.

Észbe jutott, hogy öltözködni kellene. Előbb azonban lekapott egy japáni legyezőt a falról, felcsapta s addig polkázott az asztal körül míg egyik cipőjét el nem vesztette.

Aztán odarohant a villamos esengetyü gombjához és egyfolytában addig nyomta, míg a megrémült szobaleány ott nem állott előtte.

Husz perccel később Mariska asszony nyugodtan belépett a fogadószobába, kifogástalan ruhában, divatosan fésülve, arcán egy kis rizzporral és azzal a bizonyos ceremóniás, szelid mosolylyal, amelyről tudta, hogy Tarján Gyurka nagyon szereti.

Hogy a kérdést valamennyire tisztázhassuk, az *Aradi Közlöny* kérdést intézett minden szakteknitelyhez, minden kompetens emberhez, a kultuszminiszterhez, a színészügyek referenseihez, az igazgatókhoz s a színészekhez is, kikértük véleményüket különösen a staggione rendszerre s egyáltalán az orvoslási módokra vonatkozólag. Az érdekes válaszok a következők:

(Blaha Lujza.)

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

Azt hiszem Kollegáim megfogják találni a közép utat, amely helyre fogja zökkenteni a megrekedt szekeret. Balatonfüred, 1912. aug. 13. Kiváló tisztelője Splényiné Blaha Lujza.

(Az államtitkár levele.)

Tisztelt Szerkesztő ur!

Méltóztatott Zichy János gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter ur Ó Excellenciájához f. hó 27-éről keltezve levelet intézni, az „Aradi Közlöny” által tervezett országos ankét ügyében, mely a vidéki színigazgatók és színészek elégedetlensége folytán vált szükségessé. Miniszter Ur Ó Excellenciája külföldön lévén szabadságon, ezidőszent ebben a kérdésben nem nyilatkozhatik. Addig is azonban, amíg Ó Excellenciája ebben a fontos ügyben határozott állást foglalhat, az érdekelt körök megnyugtathatása végett van szerencsém közölni, hogy a színigazgatók nehéz helyzetéről tudomásunk van és iparkodunk is azon, tőlünk telhetőleg segíteni. A jövő évi állami költségvetésben ugyanis, a vidéki színészet segélyezésének tételét emelni szándékozunk.

Ez azonban a bajt csak részben szüntetheti meg, mert a publikum, melyet a mozgófényképszínházak elvonnak, részünkről nem befolyásolható. A baj ellenszere nézetem szerint egyrészt az lehetne, ha a városok a mozgószínházak számát korlátoznák, illetve az engedélyek kiadása körül, nagyobb szigorral járnának el. A másik ellenszere pedig az volna, ha a vidéki színigazgatók magasabb színvonalú előadásokat produkálnának és kiválóbb hazai erőink vendégszerepeltetésével tennék előadásukat vonzóbbakká. A székesfővárosi színházak staggione rendszere, — amennyiben a vidéken egyáltalán megvalósítható volna, — nem egészséges dolog; mert állandósítása, a magyar színészetnek határozott kárára lenne; de emellett magyar nemzeti és nemzetgazdasági szempontból is a hazai tőkének külföldre való kivitele folytán, határozottan káros.

Az ellen, hogy a színigazgatók országos értekezletet tartsanak, kifogás nem emelhető; sőt egészséges eszmékné válhatik az ily megbeszélés kuforrásává.

Az értekezletből felterjesztendő emlékirattal, mely a mozgófényképszínházak korlátozására irányulna, meg kellene küldeni az összes törvényhatóságoknak. Ó Excellenciája pedig, bizonyára a legmelegebb pártolással lesz hajlandó, a színigazgatók érdekeit a belügyminiszter urnál, — mint akinek hatáskörébe a mozgófényképszínházak tartoznak, — pártfogásába venni. Budapest, július 30. Kiváló tisztelettel Náray Szabó Sándor, államtitkár.

(Az országos színészeti felügyelő véleménye.)

Igen tisztelt Uram! Szabadságomból csak egy hete érkezvén haza, úgy fölszaporodtak a dolgaim, hogy csak most válaszolhatok hozzá intézett nagybecsű levelére.

Ön általános elégedetlenségről szól és ennek egyik okát a mozgófényképszínházak elszaporodásában látja. Magam is látom és elis-

merem, hogy a mozik károkat okoznak az igazgatóknak, de hogy ez általános elégedetlenségre adna okot: azt nem hiszem s ha hinném, szinte röstelleném bevallani. — Igazgatóink nagy gyengeségére, ügyefogyottságára vallana, ha nem tudnának e konkurenciával megküzdeni.

Mindenesetre baj és káros a mozik túlságos elszaporodása, mert a közönség egy részét elragadják a színházaktól; de e bajon csak úgy lehet segíteni, ha az illetékes hatóságok lehetőleg korlátozzák az ilyes engedélyek kiadását, és ha az igazgatók törekszenek jót nyújtani. — Arra persze nincs szükség, hogy egy-egy kisebb városban is feltucat mozi legyen és minden kávéházban, korezmában kóklerek üssék föl a tanyájukat. A hatóságoknak kell örködniök a komolyabb, hasznosabb célt szolgáló színtársulatok és igazgatók érdekei fölött, amit körültekintő gondossággal meg is tehetnek anélkül, hogy ezért a közönséget másnemű szórakozásoktól kellene teljesen megfosztaniok.

Hogy egy vidéki színház igazgatójának nagy repertóirt kell feldolgoznia? Nagyobbat, mint egy fővárosi színháznak, az igaz: de okos munkafelosztással a társulatok mégis megbírhadják a munkát. Aztán e részben már nagyon javult a helyzet. A legnagyobb városokban, mint a milyen Arad is, 7—8 hónapig tart a saison; egy-egy sikerült operettet 25—50-szer is elő tudnak adni, sőt az értékesebb drámai művek is — ha jó előadásban kerülnek színre — ma már sűrűbben ismételtetők, mint ezelőtt 20-25 évvel, amikor még Kolozsvárott is legtöbbször csak két előadást ért meg egy-egy drámai mű. Balla Kálmán pl. Pozsonyban egyik téli hónapban az Ember tragédiáját 8-szor tudta adni telt ház mellett. Ugyanannyiszor adta Palágyi Miskolcon a Karenin Annát. Aztán arra nincs szükség, hogy vidéki igazgatóink mind az 5 fővárosi színház összes ujdonságait előadják — válogatás nélkül. Nekik inkább módjukban áll a legjavát kiválogatni. És az ujdonság is elveszti ingerét, mert a közönség sokszor megcsalódik, 3—4 rosszat, vagy gyengét kap, amíg hozzájut egy jóhoz. Nem kell az új darabokat csak azért előadni, mert újak, s mert a fővárosban színre kerültek. A közönség sokszor szívesebben néz meg olyan régi darabot, a melyről biztosan tudja, hogy az jó, hogy abban nem csalódhatik. Sokszor tettem már azt a tapasztalatot, hogy egy Romeo és Julia, vagy egy Oeskey brigadéros, — a régi jó Vasgyáros, vagy a Falu rossza nagyobb közönséget vonzott, mint egy hírhedt bohózat, vagy cifra operette ujdonság.

A staggione-rendszer nálunk — szerény véleményem szerint — nem lenne életképes; de nem is lenne kívánatos, színészetünk visszafejlődését jelentené. A drámairodalom és színművészet komoly fejlődésének feltétele az állandó színház. Lehetőleg állandó vezetés, állandó személyzet, állandó közönség. Igazgató, színész és közönség egymást nevelik. A staggione teremthet összevágó előadásokat, nevelhet virtuózokat, de a drámairodalmat és színészetet nem fejlesztí ciztudatos biztonsággal.

Hogyan vélek az igazgatók és színészek terheire segíteni? Hát kérem szeretettel, nem roskadnak össze a nagy teher alatt. A színész — a hivatásosat értem — örömmel dolgozik, szívesen tanul, sohasem panaszkodik, hogy sokat kell próbálnia, gyakran kell játszania. A léhának, a hanyagnak meg mindig jut bőségesen ideje kávéházra és alsósra is. Az igazgatók jelentékeny része pedig semmit sem dolgozik, csak lamentál. A komoly igyekezetű, művészi érzékkel bíró igazgató eredményt is tud fölmutatni. Küzdenie neki is kell, de küzdelem nélkül nincs élet, nincs haladás.

Vannak általános bajok is, de ezekre ez uttal nem kívánok kitérni, lehet, hogy még lesz rá alkalmam nézeteimet bővebben is kifejteni. — Valami forrongás, mozgalom megindult; talán a tisztulás is bekövetkezik.

Ezek után megköszönvén a megtisztelő bizalmat, fogadja őszinte tiszteletem kifejezését, mellyel maradtam hazafias üdvözlettel Dunaharaszti, 1912. augusztus 6. Készséges hive gróf Festetics Andor, országos színészeti felügyelő.

(Budapesti művészek válasza.)

Igen tisztelt uram!

Levelét természetesen csak elkésve kaptam, ide Münchenbe s nem tudom, hogy nem késsem-e el a válasszal. A kérdés sokkal fontosabb, semhogy egy pár szóval meg lehetne oldani, vagy világítani, de minthogy a probléma lényegére nézve már nagyon is régóta megvan a véleményem, szívesen közlöm, már csak azért is, hogy egygyel több legyen azoknak a száma, a kik a kérdésben ilyen értelemben nyilatkoznak.

Amit Szendrey és Almássy urak akarnak, akiket különben személy szerint ismerem és becsülök, semmi egyéb, mint a dolgok fejlődésének természetes rendje. A műfajok szerint szervezett társulatok (énekes és nem énekes darabok, vagyis dráma, vígjáték bohózat — másfelől opera és operette) immár nálunk is elkerülhetetlenek, nem a mozi miatt, nemcsak anyagi érdekek, vagy méltányos rekompenzáció miatt hanem pusztán okonomikus, praktikus okokból is. Művészileg ez az egyetlen lehetőség, az egyetlen kilátás arra, hogy a vidéki színészet (mely tehetség és rátermettség dolgában nagyon is megállja a helyét) a kellő számú próbák és a restringált műsor segítségével művészileg fejlőd-hessék. Ez az egyetlen mód, amely a színész kipumpolásának (ez is rablógazdálkodás) elejét veszi, amely lehetségessé teszi, hogy aránylag kevesebb sereggel, de alaposabban foglalkozhassék, egy-egy szerepet többször is játszva, művészi tapasztalását és emberi lelki fejlődését a szerepre nézve gyümölcsöztesse. A vidéki színész tehetségét ma a hajsza öli. Én a magam tapasztalásából tudom, — Kolozsvárott és Szegeden volt alkalmam megfigyelni — hogy a magyar vidéki színészet igen kitűnő anyaggal rendelkezik a hogy az igazgatóknak legalább is egy része Pest nyomába iparkodik törni s áldozatok árán is sokat tesz a színpadja emeléséért. De igazán hasznos és értékes fejlődés csak az említett irányban várható. Ennek a megoldásnak még egy nagy előnye van. Azáltal, hogy a zenés műsor külön válik a drámától, kilátásunk lehet arra, hogy az operette mellett az opera is kinő mai alacsonyrendű helyzetéből s a vidéki publikumnak része lesz egy kis zenei művelődésben is, amit a színpad mindig és mindenütt sokkal nagyobb eredménnyel tud elvégezni, mint a koncertterem.

Szendrey és Almássy urak tervét tehát nemcsak életrevalónak tartom, hanem valóságos életkérdésnek a vidéki színészetre nézve. Ha ezt az egy lépést meg tudják tenni, mértföldek kel vitték előre az ügyet. A mozit sohasem tartottam veszedelemnek a színházakra nézve, s hogy mennyire igazam volt, bizonyítja a színigazgatóknak ez a legújabb törekvése. Ha a mozi konkurrenciája érlelte meg a tervet, akkor csak hálával tartozunk a mozinak, mert a vidéki színészetet olyan erőpróba inspirálta s olyan törekvésre készítette, a melytől a legjobb reménységgel várhatjuk a vidéki színpad művészi föllendülését. München, aug. 4. Hoveni Sándor, a Magyar kir. Opera főrendezőigazgatója.

Kedves Uram! Számomra egészen aktuálisan érkezett levele: épen most készülök több

eiket írni a Budapesti Hírlapnak ugyanazokról a problémákról, melyek irányában kérdést intéztél hozzám. Tehát a kérdés részletesebb kifejtése dolgában ezekre a legközelebbi cikkeimre kell utalnom.

Röviden azonban ezúttal is megmondhatom, hogy egyelőre és jobb megoldás híján *feltétlenül helyeslem Szendrey igazgató megoldását*, mely nekem egy régi gondolatom. A legfőbb bajok: a vegyes és túlszűfolt műsor, továbbá a rendező intézményének ismeretlen volta. Ezeket egyelőre csak a staggione rendszer segíthet. Persze ott, ahol a természetes fejlődés során egy város már két színház fenntartására is megértett, a műfaj — megosztás rögtön megoldható; szerintem van is már több ilyen város az országban. Ebben az esetben a mostani igazgató csak drámai, vagy csak zenei színházat tartana fenn és a szerényebb jövedelemmel szemben nem kellene kétféle, drámai és zenei személyzetet eltartania. Annyi pedig már most is okvetlenül megvalósítható, a legközelebbi jövőnek ebből a alakulásából, hogy az állandó társulatok mellett két-három városban váltakozva játszának még egy drámai társulat egy-egy kisebb 5-600 személyre berendezett helyiségben. Azt hiszem, például Arad, Szeged és Temesvár már szépen el tudna együttesen tartani egy ilyen második színházat, mely az év 3-4 hónapjában játszana egy-egy városban.

Persze, akkor az igazgatóknak nem volna szabad monopóliumokhoz ragaszkodniok; talán nem is vesztenének vele, ha megtakarítanák a drámai társulatot. És ezt a megoldást az egyes városoknak kellene, akár erőszakosan is, kérésztől vinniük.

Arnak a megoldásnak, melyet a pesti lapok valami kommuniké alapján — eléggé felületesen — mint alkalmasat regisztráltak el, annak t. i., hogy a direktorok egyszerűen felváltva játszanak egy-egy évig a különböző városokban, s igazán semmi értelme. Hiszen a műsor vegyességén és túlszűfoltján — szóval a főbajokon — ez mit sem segítene. Csak éppen a direktorok szerencsésjét tenné változatosabbá. A művészileg fontos cél igazán nem az, hogy egy évig az isteni Dusit, a következő évben pedig feltétlenül éppen olyan isteni Nusit ünnepelhesse a közönség, hanem az, hogy végre tisztességes, épkezláb előadásokat produkáljanak. Budapest, augusztus 8-án Köszönti kész híve *Bárdos Artur dr.*, az Új Színpad igazgatója.

Tisztelt Uram!

Íme válaszom:

Mig a világ — világ lesz, elégedetlen emberek mindig lesznek! Innen van, hogy színigazgatók — színészek elégedetlenek, pedig sem egyik, sem másiknak — ha van is oka — de „nagy” oka semmiesetre sincsen!

A színigazgatók a mozitól félnek, kitűnően szervezett társulat, fegyelem, rend, pompás összevágó előadások, az igényeknek megfelelő kiállítás, selejtes darabok mellőzése stb. — és nincs mit félni az igazgató uraknak a mozitól!

Nagy szorgalom, a pályájának végtelen szeretete és az iránt való rajongása, és a művészete iránt érzett nagy tisztelete hassa át a színészt és akkor leküzd minden nehézséget és önmagával, sorsával elégedett lesz!

Ez ugy nagyjában, általánosságban megjegyzésem... az „elégedetlenkedésre”.

A Szendrey-Almási eszme egyszerűen, nézetem szerint, „naiv”. Staggione rendszer?... Nem magyarnak való! hogy képzelik hogy 2-3 hónapig egy vidéki város, melynek intelligenciája vetekedik a fővárosával azt „magyarán” mondva „bevegye” hogy nap-nap után prózai darabokat kapjon, eleinte élvezzi, de végül a sok szó-szó megböszíti; ennek ellen pendantja az operett — opera!

Ezzel jobban elősegítik a mozit, mert ha a publikum egy része unatkozik, mert ő dráma, vigjátékokhoz nem megy, vagy viszont, — elmegy és odaszökik a „moziba”.

Ha időm engedné hosszabban fejteném ki nézetemet, de fájdalom erre most nincs időm! Budapest, augusztus 5. Szives üdvözlettel *Tapolczai Dezső*, a Víg-színház tagja.

(Két polgármester.)

Tisztelt uram!

A napokban hozzám intézett b. felszólítására vonatkozólag véleményemet a következőkben van szerencsém előadni: Én nem látom a vidéki színészet sorsát olyan sötét színűnek, mint az b.

levélben megírva van, igaz a városom példájából indulok ki, ahol a színház tisztességesen megél, s a mozgósínház konkurenciáját diadalmasan kiállja. A staggione rendszert pedig éppen nem tartom helyesnek, elvem lévén az, hogy minden intelligens városnak kötelessége színészetéről gondoskodni, s több szeretettel, egy kevés anyagi áldozattal fent is tudja tartani minden város a maga színházát. Maradtam kiváló tisztelettel Nagyvárad, 1912. augusztus 10. *Rimler Károly*, polgármester.

Tisztelt Szerkesztő ur!

Megtisztelő levelére a következőket válaszolhatom:

A helyzet tényleg az ma már, hogy a mozgósínházak erős, sőt félelmetes konkurenciákká lettek színházainknak. A közönség mindinkább megkedveli, aminek okát egyrészt abban látom, mert olcsók és változatosak, másrészt abban, mert színészeink az utóbbi évtized alatt — különösen az énekes művésznöket és művészeket értem — oly horribilis fizetéseket, fellépési díjakat kapnak, hogy azt fizetni a közönség már nem bírja; s emiatt a színészek már fél, sőt negyed ház előtt játszanak.

A staggione rendszer már nálunk is előre vetette árnyékát. Hiszen az, hogy a vidéki nagy városok társulatai több hónapon át kisebb-kisebb városokban játszanak, ennek a rendszernek előhírnökei. De legutóbb éppen ez év elején a mi szintársulatunk az *aradival* összebeszélve több estén át csere előadást is tartott. A Szendrey Mihály tervére vonatkozólag csupán azt jegyzem meg, hogy szerintem *sokkal jobb volna a körzetek kiterjesztése nem három, hanem több városra*, legalább is ötre, hiszen a drámai és társadalmi színművek elválaszthatók, valamint az operett és más énekes játékok. Így azután gyorsabb volna a csere, s a közönség nem kapna egyfolytában egy irányú darabokat.

Én híve vagyok a staggione rendszernek, előnyt látok benne, elsősorban azért, mert a közönség változatos műsort kap, sok művészt megismer, másfelől azért is, mert meggyőződhetik a tapasztaltak után, hogy melyik igazgató működése jobb, értékesebb.

Hátrányairól nem beszélek, mert bővebben ezzel az ügygyel nem foglalkoztam. Ha azonban ez a mozgalom célt nem érne, ugy a mai állapoton segíteni szerintem mással nem lehet, mint azzal, hogy *realisabb, egyöntetűbb személyi fizetések hozassanak be színészeinkre*, akkor a kiadások kevesbedve, az igazgatók olcsóbb helyáradak mellett vonzhatják a publikumot színházaiukba.

Ezek után vagyok tisztelője *Kovács József*, polgármester, Debrecen.

(Vidéki színigazgatók.)

— A vidéki színészet csakugyan súlyos helyzetbe jutott. Az igazgatóknak nemcsak a mozik ellen, hanem némely helyen a társulati tagok támadásai ellen is védekezni kell. A színigazgatók érdekeik védelme céljából tömörülni akarnak. Ezt persze a színészek ellenzik. Mindenből tőkét kovácsolnak ellenünk, holott a színigazgatók egyesülésének pusztán az a célja, hogy a vidéki társulatok anyagi helyzetén lendítsen. Ha nekünk igazgatóknak jobb dolgunk van, tagjaink is jobban járnak. Nem a színészek ellen szervezkedünk, hanem a túlolesó helyáradak és hasonló anomáliák ellen. Egyizben, hét esztendővel ezelőtt volt már szó az igazgatók gyűléséről. Akkor a színészek se tiltakoztak ellene, de a terv elaludt. Félek, hogy a jelenlegi mozgalomnak is ez lesz a vége, holott a színészet csak hasznát látná az egyesülésnek. Egyébként szeptember első napjaiban dől el az igazgatók egyesülésének sorsa. Adja isten, hogy a magyar színészet érdekében megértjük egymást és eloszlassunk minden félreértést.

Igen tisztelt uram! A vidéki színészet és különösen a staggione rendszer ügyében kért véleményemet van szerencsém a következőkben ismertetni.

A vidéki színigazgatókra az utóbbi évek alatt türhetetlen terheket rótt a közönség igényeinek fejlődése.

Szerintem a bajok orvoslását a színigazgatók szövetsége kell, hogy rendezze.

A staggione rendszer behozatalát évek óta hallom hangoztatni, mint egyik medecináját a bajoknak, de határozott állásfoglalást vállalni érdekében senki sem kívánt és az mint felvetett eszmekísértett.

A staggione rendszer meghonosítását csak úgy találom kivihetőnek, ha egy színigazgató igazgatóná a különböző válfajú társulatokat egy s ugyanazon kerületben. Vagyis egy igazgatónak 3 társulattal kellene működnie három különböző városban. Mert kétségtelen, hogy a külön válfajú társulatok külön-külön eltartási költségei nem állanak arányban a körülbelül egyforma bevételekkel. Ugy, hogy a három (opera, operett és drámai) staggione társulatok igazgatói között legjobban járna a drámai társulat igazgatósága, mint kinek legkisebb kiadással kellene működnie. — Az opera társulat igazgatója, ellenben nagyon rosszul járna, mert még a felét sem keresné meg kiadásainak.

Hogy pedig három válfajú szintársulatok jövedelmei a három társulat között arányosan felosztassanak, lehetetlen.

Különben is lehetetlen dolognak tartom, hogy három színigazgató egy ilyen staggione rendszerű kerületre vonatkozólag meg tudjon egyezni. Azt pedig, hogy egy igazgató vezessen 3 szintársulatot és lefoglaljon magának több várost a többi igazgató rovására, szinte kivihetetlennek tartom.

Ezen tehát megdől a staggione rendszer behozatala.

A megtisztelő bizalomért köszönetet mondva, vagyok Marmarossziget, aug. 5. *Zilahy Gyula*, a debreceni színház igazgatója.

Igen tisztelt uram!

Szives bocsánatát kérem — hogy nyári eszavargásaim miatt csak most válaszolhatok kedves felszólítására.

Igaza van — forrongás van a színészek és igazgatók között — az előbbieknél nagyobb fizetést s lehetőleg minél kevesebb munkát akarnak, az utóbbiak pedig roskadoznak a terhek alatt — melyek az utóbbi években nagyon megnövekedtek. A gyülesező színészek azt hiszik: csak ki kell mondani mennyi az a fizetési minimum, akkor már meg is van — a direktorok pedig tudják, hogy belőlök többet kisorsfolni nem lehet.

A színészeknek ezt a gyülesező, kiabáló részét a paripák elragadták. A Newyork kávéház veseasztalánál elhatároztatik, hogy ők jobb színészek Ujházy, Gál és Hegedűsnél, s így őket is hogy ezrek illetik, — arra már nem gondolnak, hogy Csikszereda, Zombor, Nyitra vagy akár Pozsony és Arad még e művészeknek se tudna annyit nyújtani mint Budapest. Vidéki színházak mindenütt szerényebben díjazták tagjaikat, mint a világvárosok nagy bevételű produkáló színházai. Ha a most kiabálók között sok is van a ki mostani fizetését se érdemi meg — ez a feljajdulás mégis jogos — azok szempontjából — a kik resteltek feljajdulni.

A dolgozó — produkáló magyar színészek dolga bizony *sanyarúnak mondható*. Azok — a kik ma vidéken tisztességes előadásokat produkálnak — a kiknek vállain a műsor nyugszik, igazán csak a jövőbe vetett bizalomból táplálkoznak — mert néhány ezer korona fizetésük igen nehezen fedezi legelemibb szükségletüket.

Hiába emelkedett 50-80-100 percenttel a színészek fizetése az utolsó tíz év alatt, a drágaság emelkedése mindig nagyobb volt. Ez a drágaság fogja megváltoztatni, vagy a mostani berendezkedést — vagy a színész anyagot.

Az bizonyos, hogy se az aradi, se a temesvári, vagy akármelyik direktor se fizethet ki többet, mint a színház összes jövedelmét. A helyáradat igen kevés helyen lehet emelni, — hisz ha a megélhetés nehéz — kevesebb marad színházra is. Ezeknek a színházaknak jövedelme pedig kevés arra, hogy abból egy közeprendű drámai s tetszetős operette társulatot fenntartani lehessen. Ebből következett az a körülmény, hogy drámai személyzete egy társulatnak sincs — legfeljebb 2-3 főszereplő s ezek mellett ugyanazok alkotják az együttest, akik a Leányvásárt is végig táncolni tudják. A műsorbeli zagyvaság, a mindennapinak

is bizonytalansága; a komoly értékes elemeket elriasztja a szinpadtól, a műszinkörök csemetái, a kávéházi kabarek óriásai foglalják le lassankint a vidéki szinpadokat is — úgy hogy egy kis tánc, kuplééneklésen kívül a színészi feladat kezd egészen ismeretlen fogalom lenni.

Hogy ez betegség — hogy megvan: egy jószemű s jóízű ember se tagadhatja. Hogy pedig nálunk is van közönség, mely mást is szeretne látni a szinpadon, mint amit ma lát — s hogy lesznek színészek, akik a nagy írókat megértetni is képesek lesznek — ez valószínű. S ezek önérzete ezt fogja mondani: Elég soká voltam lenézett, lekicsinyelt műsortöltelek, meg akarom mutatni, hogy a magam lábán is — talán jobban — meg tudok élni. *Legyen mozgási szabadság s művészi verseny s győzőn az érdemes.* A mai lekötöttség a kenyérről való kinyorolást — tespedést — kedvetlen immel-ámmal való munkát jelent.

Jóbarátaink, jótállóink révén megpenészedünk egy városban, színészeinkkel együtt, ha az aradi direktornak tetszik, gyengébb társulatot tarthat, mint a nyitrai direktor — Arad se, Nyitra se tudja melyiknek előadásai jobbak. Egyikünk a másik városába vendégnek se mehet be, pedig mennyire megváltoztatná a helyzetet, sarkantyuzná az önérzetet, munkakedvet, ha p. o. a miskolci társulat vendégszerepelvén, tulszárnyalná a kassait, ezt önfentartási ösztöne, büszkesége kényszerítené, hogy a csorbát kiköszörölni igyekezzenek.

Állandó színháza ma még nincs a vidéknek, ahol megpróbálták, kiderült, hogy korán volt. Hogy a színész kétszer utazik-e, vagy négyszer, mellékes. A művészet a cél s nem az a kicsiség, hogy éves lakásom van. De hogyha drámára drámai személyzetet, operettre énekeseket, vígjátékra vígjátéki színészeket lehet szerződtetni — az igazi tehetség érvényesülhet a maga helyén — s nem az ügyeskedő lesz a tér, akiknek mindegy Princivallék éneklék, vagy Henri márkítáncolják, ha nem lesz Szendrey Aradon, Komjáthy Kassán, a színészet egyedüli eszkalatlan nagy mogulja: akkor beszélhetünk művészetéről, művészeiről. Akkor a színészeknek nem lesz ugyan állandó lakása, de lesz, vagy lehet állandó szereptudás, foglalkozásunkért való állandó lelkesülés.

Hogy pedig az mégse lesz így, afelől bizonyos vagyok, efeléhez az kellene, hogy a városok vezetőségei ne akarjanak, a direktorok pedig akarjanak érteni a színész direktorságához. Brassó, 1912. aug. 13. Tisztelő híve *Komjáthy János*, kassai szinigazgató.

A magyar színészet — tagadhatlan — eső előtt áll. A baj kuforrása mindenekelőtt az, hogy mindig csak kenyérről beszélünk, ahelyett, hogy arra keresnénk módot, miképen tudnánk művészt leg megizmosodni, nagyok és erősek lenni.

A magyar színészyagban van erő, tűr, hev, lendület, csak ambiciozusabbnak kell lenni. Ne mindig arról gyülezzünk, hogy hány próbával tartunk kevesebbet, de abban tartunk össze, hogy a magyar színészet ügyét diadalra juttassuk.

A helyzet azáltal nem javul meg, ha hiába-való terveken törjük a fejünket. Az a staggione rendszer is a jövő zenéje! Ez csak arra való, hogy megoldhatlan problémákkal feltűnést keltsünk. Azok, akik ezt az eszmét propagálják, maguk is megvannak arról győződve, hogy ez a terv kivihetetlen!

Tanuljunk! Ez a fő! Tudunk mi, csak akarni kell!

Hanem ha a tökéletes zülléstől és az elkerülhetetlen veszedelemből megakarjuk szabadítani a vidéki színészetet, úgy ajánlom a következőket:

Menjen fel 35 szinigazgató ezer színésszel a vallásügyi miniszter urhoz és térden állva kérje meg, hogy gróf Festetics Andor színészet felügyelő urat helyezze végleges és jól megérdemelt nyugalomba. Mert hogy a vidéki színészet ily lejtőre jutott, majdnem kizárólag a gróf ur az oka!

A gróf ur közismert tájékozatlanságával végig száguld a vidéki tájékon és nagyuri kényelemmel letarol mindent ami letarolható. A gróf ur némtörődőmsége, ismeret hiánya teremtette meg azt az áldatlan állapotot, hogy a legtöbb igazgatónak nincs nyári állomása, sőt odáig jutottunk, hogy nagy, zenekaros társulatok állomás hiányában

kénytelenek egy faluba meghuzódni, hol úgy az igazgató, mint a tagok existenciája a legnagyobb mértékben veszélyeztetve van. És a gróf ur szivaroz!... Ha pedig, időközönként, — amint a szeszélye engedi — beleártja magát valami dologba, az még rosszabb! A gróf ur beleavatkozásának a vidéki szinügyi bizottságok, városi tanács előtt nincs semmi sulya, ott is eljátszotta a tekintélyét. Egyszerűen megmosolyogják, vagy ép ellenkezőjét teszik annak, amit a gróf ur ajánlott.

Csoda-e, ha ilyen körülmények között a vidéki színészet jalkiáltása hangzik fel minden vonalon.

Nyugalomba gróf ur! Penzióba! Mást kérünk! Tetterős, energikus, hozzáértő embert, aki a vidéki magyar színészet ügyét a szíven viseli, és nem olyat, aki a dunaharaszti akácok közül kormányozza a világot!

Igy van, és nem másképp! *Kövesy Albert.*

Mélyen tisztelt Szerkesztő uram! Szívvelyes sorai igazán jól estek, hogy szerény személyemet is bevonnak igyekezni a színházi állapotok jelenlegi vitájába! boldog vagyok, hogy éppen Aradról indul ez ki, az én imádott, kedves városomból, ahol annyi szépnek és jónak voltam részese, és ahol egy hajszál választott el attól, hogy szinigazgatója lehessenek Aradnak.

Tehát a hanc! erről lenne szó! Mi a véleményem a staggionéről? vagy ha ez nem, mi segítené? Ugy-e bár ez a rövid vázlata becses levele tartalmának!

Tehát, bármennyire tiszteltem Almássy és Szendrey urakat, bármennyire is elősmerem bokros érdemeiket és tapasztalataikat, ezt a közös rendszeren alapuló vándor állapotot itt ebben az országban ahol minden 100-ik városban van valamire való színház, anélkül keresztül vinni, hogy a szinigazgatók 70%-a rövidet ne szenvedne, nem lehet! Tessék elképzelni, hogy 10 nagy igazgató el kezdi egymást kerülgetni egyik városból a másikba, mi lenne a többi 28 darabbal?

Szendrey és Almássy urak ezt úgy képzelik, hogy Arad—Szeged Nagyvárad, Orosháza és Hódmezővásárhely (mert nyaralni is kell) egy-egy körzet, ebbe lesznek ők! Tessék azonban azt a körzetet elképzelni ahol Nagyszentmiklós, Kalocsa, Békéscsaba és ehhez hasonló falucskák jutnak osztályrészül, mert azt csak nem gondolják, hogy például egy aradi társulat staggionál Pankotán vagy Glogovácson?

Meg azután pénz kell ám ehhez sok, mert „utánnévtel” eljutni ide vagy oda, az nem passió ám!

Nem, uram, azokat a staggionékat is a fenébe kell zavarni ami van, és segíteni csak egy mód van, a radikális mód!

És ez:

1. 38 concessa helyett 20! (Had hulljon ki a színész elem fergesse és a parazitái).

2. Csak ott legyen szabad játszani társulatnak, ahol rendes színház van, mert műhely nélkül nincs munka.

3. Szabad verseny! Színészt és igazgatót feloldani az egyesület békjói alól! Tegyenek azt, amit akarnak, szerződjenek ahogy tudnak és akarnak!

Művészetet paragrafusokkal nem lehet vezetni, mert a jó színész az jó színész, ha nem is tudja és tartja be a parapeffusokat, a rossz színész meg akkor is rossz, ha 15-ször kap felvételi bizonyítványt és passir-scheint a művészet berkeibe ahonnan azután bottal sem lehet kiverni a sok mosóteknő mellé való dámát és kubikolni való urat? Ezt én már megirtam Aradon ezelőtt 9 évvel és most 9 év múlva belátják azt, amit én 9 évvel ezelőtt bele üvöltöttem a színész világba, de ki nevettek mint afele kezdőt!

Most azután itt a baj!

Akkor már megirtam, hogy a színészetet nem lehet forint krajcár papíron kezelni, ez egy más mesterség!

Itt mindent feláldoztak annak, hogy az a generáció, amelyik már nem tud dolgozni, éhen ne vesszen, és ime most éhen vesznek majd azok, akik még tudnának dolgozni.

A jelent és jövőt feláldozták a múltnak, a múltnak pedig a színész az addig színész, amíg nézik, azontul — „rongy” ezt irtam, így irtam ezelőtt 9 évvel, és ma is állom amit irtam!

Most azután összeröfentünk és kápkódunk a staggione után, szóval vándorbotot akar venni

ismét a magyar színész a kezébe, holott pár év előtt még „állandósítást” üvöltöttek!

Persze szalon kocsi utazni egyik „nagy városból” a „másik nagy városba” mint Sarah, meg Reinhart az szép, de féláru menetjeggyel III-ad osztályon menni legtöbb esetben utánnévtel ez — csunya!

Pedig ez lenne a vége!

Uram! Még ezt a nyögődő néhány ripacs truppot is szét kellene verni amelyik most száguld jobbra balra mint a megveszekedett fene és mivel olyan productiót, hogy aki nézi rosszul lesz!

Valóságos profanizálás amit néhol lát az ember, botrány és gyalázat!

Azért emelték a szinigazgatók a létszámát mert szerződés nélkül volt pár száz „színész”, tehát ez a remadium, szaporítani kell a munkaadót hogy helye legyen a munkásnak — fenét! fogyasztani kell a munkaadók létszámát hogy ezzel fogyjon a paraziták serege, menjen el kapálni, kubikolni pincérnek vagy a mosó teknő mellé!

Ftlyfene kell ide nem nagyképu staggionészkodás!

Bevonnak 10 concessziót az apró ripacsoktól, becsukni a színész egyesületet és megengedni, hogy az legyen színész aki akar!

A művészetet nem lehet monopolizálni, az fest aki tud, az farag szobrot aki tud és az játszik hangszereken aki tud! És aki tud az megél, aki nem tud az haljon meg a művészet számára és menjen el pincérnek, az is szép mesterség, a publicumot meg ne macerálják a kiérdemesült színészek jóvolta miatt. — Ez az igazság és nem a staggione. Szerkesztő uram kész híve Orosháza, augusztus 3. *Mariházy Miklós.*

(Vidéki színészek.)

A staggione rendszer szérencsétlen eszméjét az 1907. évi színész közgyűlésen a meghalt Márkus József hírlapíró és színész tanácsos vetette fel.

Az eszme pihent egész 1912-ik évig. Most eszébe jut egy szinigazgatónak a staggione rendszer és propagandát óhajt az elavult és káros iránynak csinálni; de hiába, nem lesz belőle semmi, és ide pontot teszek. Először, mert jó nevű színészek nem lesznek kaphatók arra, hogy hetenként vagy mondjuk havonként más-más városba vegyék be rohammal a közönség kegyét; avagy télviz idején kitegyék a torkukat egy állandó gégehurtnak. A cigányéletnek, bohémiának vége. Ma már a valamire való színész otthont alapít magának és nyárspolgár lesz.

Azt az egy pár ezer koronát amit keres, visszaadja annak a városnak, akitől a művészetéért kapta.

Mi színészek állandó otthont akarunk és nem „Barnum”-féle társzerket.

Másodszor, melyik állandó színházzal bíró nagy város lenne hajlandó arra, hogy több szinigazgatóval kössön szerződést, akik felváltva rongálják a közpénzen emelt színházat.

Hát azért épít most Arad új színházat, hogy azt egyszerre négy-öt szinigazgatónak adja oda és a városi tanács azon törje a fejét, hogy ki is csak a jövő heti soros szinigazgató és milyen truppot állít be.

Jó lesz szinigazgató urak nem hangoztatni a staggione rendszert, mert 30 igazgató közül legalább 20 most is ezen a rendszeren nyomorog és ezek közül egynehány majd rendszer cserét ajánl fel.

Tessék X. Y. igazgató ur cseréljen velem V. Z. területi szinigazgatóval én elmegyek az Ön színházába és játszunk 10 hónapon keresztül. Ön pedig utazhat a kerületembe havonta kétszer, tehát évente 24 városba és falun, ha kedve van itt osztán kifejtheti staggione képességeit.

Kedves szerkesztő ur! Olasz és francia példákra nem lehet hivatkozni, azok világtörutakat tesznek és mégis bukás bukás után éri őket. És hová mehetnánk mi ami elszigetelt nyelvünkkel. Trencséntől—Pancsováig és Kőszegtől—Brassóig. Köszönjük, nem kértünk belőle, már volt benne részünk.

Hogy az előadások jók legyenek, azon könnyű segíteni, tessék két teljes ansamblét tartani, drámait és énekest. A drámai dolgozza fel a nemzeti vig és magyar színházak műsorát az énekes személyzet pedig az Opera és Királysínház anyagát.

Igaz, hogy ez gáge tul-kiadást jelent, de ha jó az előadás, jobb a bevétel is. A színház vezetés ma a legjobb üzlet még a mozi konkurrenciája mellett is, biztos 50%-ot hoz és ilyen nagy színház hála istennek éppen tíz van.

Ennek a tíz nagy színháznak kellene arra törekedni, hogy a magyar színi irodalmat a színészek erkölcsi és anyagi érdekeikkel előre vigyék és nem a staggione rendszerrel vissza dobni a Kocsi Palkó és Kelemen László idejébe. *Nagyvárad, augusztus 1. Leövey Leó.*

Kedves jó Uram! Hozzám intézett becses levelére csak most adhatok érdemleges választ, mert csak a mai napon tértem haza szabadságomból, és levelét nem is küldhették utánam, mivelhogy színházunk postai adminisztrációja (Portás) nincs ilyesmire berendezve; — de erős melegsége az, hogy tudomással nem bírt hollétem felől. Még szerencse, hogy ma hazavetődtem és kezemhez kaphattam megtisztelő sorait, mert könnyen megtörténhetett volna az is, hogy kézen-közön lába kel a küldött levélnek és így nem lett volna módom arra válaszolni, amely ténykedésemet „indolenciának” minősíthetné, — és joggal! Mert egy ilyen, a színművészet létevére mélyen belevágó kérdés elől nem szabad elzárkózni azoknak a keveseknek, akik régóta tisztában vannak a kóros állapottal, amely az utóbbi 10-15 év alatt színművészetünk létevére támadta meg és annyira enerválta, hogy a legradikálisabb gyógy mód is aligha fogja valaha lábraállítani és munkaképessé tenni!... De tehetetlenségünk tudatában fatalis apathiával szemléltük a bajt, amely sorvaszt, kiszáritja agyvelőnkéből a teremtő erőt, szárnyasgáttá teszi phantasiánkat és asthmássá görvéllyíti szívünk lüktetését.

A most orgiát ülő rendszer, — amely *perhorreszkálja a klassifikációt*, mint valami *utópiát* és brutális bünyöséggel rúgja ki maga alól a *socialis-etikai* alapot, mint haszontalan ócskaságot, — nem arra való, hogy ez uton jussunk el *megváltásunk* óhajtott révíbe; mert ez banalisan hazug, bünyösen könnyelmű, felületlen, tudatosan erkölcs-telen és romboló hatású.

Mély hódolattal üdvözlöm tehát az „*Aradi Közlöny*” szerkesztőségét, mint a vidéki magyar sajtó legillustriáltabb és legtisztelendőbb organumát — azért a nemes actióért, amelynek várható üdvös eredménye színművészetünk *megváltását* célozza.

Megnyugtató és lelkesítően fölemelő rám nézve az a tény, hogy éppen az *aradi* sajtó, — amely a legnagyobb művész tehetségeket gyúrta, formálta és adta át a kulturtörténetnek, — és különösen az *aradi* sajtó legrégebb és igazi *socialis-etikai* alapokon nevelt organuma hívja konzili-umra a halálos betegségben sanyilódó vidéki színművészet betegágyához azokat a műtörvosokat, akiknek közös diagnózisa alapján, meg fogja tálalni a gyógyítás biztos és sikeres útját-módját.

Az én *diagnózisom* a következő:

1. Az újdonságok rendszertelen és kritikátlan, beteges hajszolása és hevenyészett, stilszerűtlen beállítása.

2. A színházi vezetőemberek (igazgatók, művezetők, rendezők és obscurus színügyi-bizottságok) avatatlansága, avagy tudatos és személyi rokon-vagy ellenszenvből fakadó és minden *socialis-etikai* alapot falbarugó omnipotenskedése.

3. Színigazgatóinknak (igen kevés kivétellel) azon hibás elve, mely a színészt cinikus lelkiismeretlenséggel, distinctió nélkül „*imitatorum servum pecus*”-nak deklarálja és ezen téves elv alapján silány csavarrá kovácsol, — kénye-kedve és szeszélye szerint — nagy energiák kifejtésére alkalmas gépkerekeket.

Egressy Gábor, a magyar színművészet legklassikusabb theoretikusa és alakító művészeinek mondását citálom:

„Ha a színház nemzeti hivatásának meg akar felelni, ha az élet tükré, az önismeret hajléka, a szép, a jó, nemes és nagy iránti lelkesedés egyháza akar lenni: ehhez a *kezelőkben* (vezetők) komoly akarat, az eszközök és módok teljessége kívánatik.”

„A színházak *dika*, vagy *üdvé*: benső szervezetükben és igazgatási rendszerükben rejlik.”

Ez aláhuzott jebige alatt irtam volt Liptai Károly barátom vészkiáltására egy hevenyészett kis cikket Debrecenből a „*Nagyvárad*” 1907. évi 18. számában, amelyet levelemhez mellékelek, mint dokumentumát annak, hogy színművészetünk baja

régi keletűek és bizony már eddig is többünknek ajkáról hangzott el a vészkiáltás, — de sajnos, mindez csak „kiáltó szó” maradt a pusztában — minden reális eredmény nélkül, mert sem az orsz. Színész Egyesület Tanácsa, sem a magyar színigazgatók nem siettek radikális eszközökhöz folyamodni, hogy véget vessenek még idejekorán a bajnak.

Ebben a kis cikkben úgy nagyjában érintetem színi viszonyaink bajait, amelyeknek az előidézésében nemcsak igazgatóink voltak a tényezők, hanem a közönség is, amely önállótlan és gerinctelen igazgatóinkat, akiket — alapszabályaink obscurus rendelkezése szerint — nem a *művészi* qualificatio, hanem az *anyagi* garancia klassifikációja juttatott az igazgatói székbe: valóságilag belehajszolta a művészeti esődbe azáltal, hogy a fővárosból importált perverz izlést rájuk erőszakolta és így a színházat eredeti hivatása és rendeltetésétől elvonva, kulturális missiójától eltérítve: a mutatóványosok, brellik és orfeumok színvonálára süllyesztette.

Színigazgatóink legnagyobb átlagának örök szégyene az, hogy működésükben nem bírnak fölmutatni olyan ténykedést, amely az ő nemzeti kulturális missiójukat igazolta tenné és leszögezné az *utókor számára követendő példakép* gyanánt.

A „*staggione*” rendszer behozatala, illetve próbája, Festetics gróf ideája volt. Amikor én „*színigazgató*” szerettem volna lenni (1909. telén és tavaszán), több ízben volt szerencsém Öméltóságával tárgyalni ebben a dologban. Hogy meg nem valósíthattam én azt olyan klasszikus formában, amelyben óhajtottuk volna, annak oka csakis a kellő anyagi töké hiánya volt; de még a rendelkezésem alatt lévő kis tőkével is neki vágtam volna vállalkozásomnak, de a kishitűség és filister felfogás azt a csekély anyagi támogatást is felmondta, amelyvel pelyhes szárnyakkal bár de repülni tanultam volna. — Mert Hidvégiés Könyves staggionéi beváltak és prosperálnak minden megszoritás mellett is.

Nyilvánvaló tehát, hogy a *staggione* rendszert — ezidőszereint és egyelőre — a legüdvösebbnek és célirányosabbnak tartom arra, hogy színművészetünket megmentsük a végromlásból.

A *kerületi rendszer* monopolizál és kizárja a művészi fejlődést, vagy lanyhává, enerválta teszi.

A *szabadverseny, a konkurrencia* váltja ki az energiát és biztosítja a kulturális fejlődést és haladást.

A *staggione rendszer* állandósítása felszabadítaná a színészt a „robot” munkától, amelynek eredménye, — a mai rendszer mellett, — csak hitvány kotyvalék lehet, a napi szükséglet fölhasznolására, de amelytől elsősorban a föltaláló színész kap undorító csömört, amely megutáltatja vele a *mesterséget*.

A *staggione rendszer* mellett ideje lesz a színésznek komolyan foglalkozni szerepével, studiumot csinálhat belőle, fejlesztheti önmagát és energiájának, teremtőerejének, fantáziájának sarkantyuját lesz a *tudat*, hogy minduntalan *kénytelenítetik megküzdenni* — a szabad művészet nyílt versenyén, — más művésztársakkal. Ez a lázas tülekedés bizonyára ki fogja váltani a nagyközönség osztatlan érdeklődését és rákényszeríti a *distinctiora*, amely még mai nap is „*terra incognita*” a magyar vidéki közönség kilencven százalékánál.

A *staggione rendszer* az igazgatókat és rendezőit sarokra állítja és fokozott mértékben ambicionálja majd, mert az Önmaguk — kívánta konkurrencia földözése, kihívása ezt szükségképp föltételezi. Jelszavuk lesz: „*Ki a legény a csárdában?*!” — És hadd lássuk az erőseket, a bátrakat viaskodni katonáikkal! — Ez olyan érdekes szellemi mérkőzés lesz, mely ha tényleg megvalósul, — ha bár 3 nagy igazgató közt is, — olyan lendületet ad a tespedő színművészetnek, amely korszakot teremt.

A *staggione rendszer*, — ha versenyképessé akarja magát tenni, kiváltja meg azt a régóta óhajtott és várva-várt usust is igazgatóik részéről, hogy a konkurrencia kényszere alatt, színészkatonáik *socialis-etikai* értékét tanulmányozzák, mérlegeljék és kellőképpen, méltó helyükre állítva, — kihasználják, értékesítsék. Szóval: a protektio és stréberkedés, — amely most orgiát ül, — némi-leg bár, eliminálódik.

A *staggione rendszer hátránya* szerintem csak személyi jellegű és abban állana, hogy a családos színészt kidobná „*otthonából*”. De ezzel le kell számolni az illetőknek akkor, amikor művészi ideálok harcába szegődtek. És különben is a rekompensáció mód-

ját meg fogják találni az olyan színigazgatók, amilyen az én Szendrey Miska barátom és akadémista társam, aki a legnagyobb humanisták közül való, akik valaha színigazgatók voltak.

A „*mozik*” „*félelmetes*” konkurenciáját én nem tartom olyan ijesztőnek. De örülök annak, hogy igazgatóink fölismerték benne az ellenséget, amelyvel le kell számolni.

„Minden Jupiter megteremti a maga Prometheusát”. Mondta nagy tudós professorom Sáni László. — A világtörténelem hemzseg példákól, hogy minden hatalmas, korszakalkotó idea és magas eszmének megvoltak a maga Antikrisztusai, amelyekkel élet-halálharcát megvívta.

Ha a „*Mozik*” judás módra tör a színművészet létevére ellen és sikerülne neki — amit nem hiszek, — hogy leteperi, keresztre feszíti, — ám ez látszólagos, muló jelenség lehet csak, „*lidércfény*”, amely a beszélő és elevenen alkotó színművészet örök igazságát és eszmei tartalmát el nem homályosíthatja soha de soha!!

„A sir alól, a mély börtönfenékről
Kitör a szárnyas, büszke gondolat,
S mégis kivívja fényes győzedelmét
A messze föld felett s az ég alatt!
Mert Messias leend minden nagy eszme,
Amelynek mindig kész a Golgotha;
De bár reá legmélyebb sir borul:
Egy sem marad feltámadatlanul!
Hallelujah! Az eszme sorsa ez!!”

Kolozsvár, 1912. augusztus hó 3. éjjeli 2 óra.
Tisztelő hive: Szakács Andor, színész.

Kedves Barátunk! Kérdéseire válaszolva megbeszéltek a dolgot s miután véleményeink találkoztak így adjuk meg közösen válaszunkat:

A staggione rendszer teljesen lehetetlen és a mai viszonyok között kivihetetlen. Ma már hála istennek ott tartunk, hogy a kormány is a vidéki színészet állandósításán fáradozik, miután ebben látja a vidéki színészet erkölcsi és anyagi alapjának legnagyobb támaszát. A staggione rendszer ismét a régi, vándor színészethez vezetne vissza, ami ellen a közönségnek kell tiltakozó szavát felemleni. Anyagilag sem lenne előnyösebb, sem az igazgatóra, sem a tagokra, mert bár a bevételek megkétszereződhetnek, de ezzel szemben a kiadások megháromszorozódnának.

A hiba a közönségben van. Nézzen meg a közönség egy jó, slager proza darabot legalább fele annyiszor, mint ahányszor egy slager operettet megnéz és akkor nem lesz kényszerítve a színigazgató minden héten új próza darabot előadni, hanem gondosan előkészített, művészi munkával állhat gárdájával a közönség elé. Erkölcsi siker mellett a kasszára is kell nézni, mert ha nincs pénz a pénztárban, nincs gáge elsején. Olyan színész pedig nincs bármilyen *művész* legyen is, aki levegőből tud megélni. Szeretetteljes üdvözléssel: Beregi Sándor dr., Keszler Ede, Polgár Sándor, Várnai Jenő.

A beérkezett vélemények javarésze (és tekintélyesebb része) tehát a staggione rendszer mellett foglal állást. Mindamellett korai volna azt állítani, hogy ez a rendszer a csodás, amely mindent meggyógyít. Hanem igenis a vélemények alapján határozottan meg lehet kísérelni egy szezonon keresztül: milyen előnyök származhatnának a staggione rendszeresítéséből?

Természetesen ellenvélemények is merültek fel, de hisz azt sohasem lehet remélni, hogy egy országos anketon egyöntetű vélemény alakul ki. Annyit mindenesetre elértünk, hogy a vezetőkörök figyelmét felhívtuk. És az is bizonyos, hogy a szanalási akció sem késhet már soká. Z. J.

AZ ARADI KÖZLÖNY telefonszáma:

Szerkesztőség (éjjeli-nappal)	357
Szerkesztőség (csak éjjel használható)	
Művelődési bizottság	151
Kiadóhivatal és hirdetés osztály	151
Nyomda	151

Aranyéhség Aradmegyében.

— Akik arannyal tömték az aranybányákat. — Elpusztult vagyonok. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 19.

Aradmegye délkeleti részén, abban a kis nyulványban, amely sziklabércceink, zeg-zugos fensikjával beszorul három szomszédos vármegye közé és tovább Hunyadba, a csillogó Körös folyó mentén a kopár sziklák, bozotos, cserjés kis síksághullámok kincseket őriznek a mélyükben. Erre felé húzódik egészen Brádig, vagy messzebb is az aranytermő vidék, ahol évszázadok óta aranyat keresnek a föld gyomrában és az arany nagyszerű, biztató, csillogó reményében száz-ezreket ölnek bele a terméketlen sziklákba, bonyolódott aknák és tárnák rendszerébe, kő-furugépekbe, apró vasutakba. A föld csak nem akarja kiadni magából rejtegetett kincsét, hanem szomjasan, feneketlenül nyeli magába az arany ábrándozóinak, a hiszékenyeknek és remélőknek a vagyonát, kiesinyt, nagyot válogatás nélkül. Az tehát nagyon is kérdéses, van-e arany a halmágyi és tovább a brádi hegyekben — kivéve természetesen a rudai tizenkét apostol bányát, ahol kétségtelenül, hasznothajtóan van —; de az bizonyos, hogy az a sok százezer korona — összefolydogálva a különböző aranykutató telepekről talán milliókat is mondhatunk — el van temetve, bele van ágyazva a sziklákba. Tönkrement remények, visszahozhatatlanul elveszett vagyonok, szomorú emberéletek pihennek a kis zárt kutatómunkák, jövedélségi bányácskák kavics és kőtörmelékében.

Talán annak a bizonyítéka a sziklákba zárt sok-sok százezer korona, hogy nem is olyan nagyon hiányzik Magyarországon a bányák kiaknázására irányuló vállalkozási kedv: hiszen *vagyonokat nyelt el ez a bányavállalkozási kedv csak itt Arad-Hunyad megyékben, ahol évtizedek óta egyre pusztulnak az aranykutatásán a megtakarított tőkék. Sok-sok félbehagyott kutatás, új ezresek fölemésztésére váró aranytárna, elhagyatott bányamű beszél ezekről a törekvésekről véges-végig azon a sziklásvidéken, amely széles sávban vonul Halmágytól Brádig...*

Brád környékén a legsűrűbb az öve ezeknek az aranykutatómunkáknak. Ide vonzódott a legtöbb kutató, mert hiszen itt kecségetett legtöbb eredménnyel a rudai bánya gazdag aranyerő szomszédsága.

Német tőkepénzesez hordották ide sűrűn, éveken át a vagyonukat, anélkül, hogy valaha is hasznát látták volna befektetésüknek, amely örökre elveszett.

(A tönkrement mérnök.)

A Brád melletti Boica községben volt egyik nagyobb ilyen aranybányakísérlet. A rudai 12 apostol bánya szerencsés német részvényeseinek példáján felbuzdulva alakult meg tisztán német pénzzel a boicai aranybánya részvénytársaság. Német mérnökök vezetésével álltak munkába a környékbeli románok a boicai bányában, amelyben éveken keresztül folytak a feltárási munkák. Rendes, szabályos tárnák, aknák és vajúások rendszere hálózódott össze a föld alatt és arany is akadt a feltárt kőzetben azonban a termelési költség olyan óriási és az arany százalék a kifejtett kőben olyan csekély volt, hogy hosszú vergődés után tizenhárom esztendő előtt, 1899-ben végleg kihalt az élet a boicai telepen. A részvényesek pénze elapadt, a mérnökök, munkások elszéledtek és a kevéske, elrejtett arany azóta háborítatlanul alszik az elhagyott bánya sziklafalaiban. A boicai bánya volt mérnökei közül Hopp Károly nem tért vissza hazájába, hanem Aradra költözött

és éveken át itt dolgozott nagyobb vállalkozásokban, míg anyagi erői összeroppanása után tavaly Délafrikába költözött és most egy transvaali aranybányában szerencsésebben működik, mint valaha Boicán.

(Németek és magyarok.)

A boicai bányával körülbelül egyidejűleg maradt félbe az aranykutatás Kristyór mellett a vále-móri aranybányatársaság telepen. Itt is ugyanaz az eset volt, mint Boicán: nagy költséggel roppant kevés aranyat tudtak felszínre hozni és a kizárólag német részvényesek befektetett vagyonukat szerencsésen elvesztették Vále-móron. A bánya megszűnt, a részvényesek már el is feledték veszteségüket...

Évtizeddel ezelőtt zárult be a Bráddal szomszédos muszári aranybánya is. Muszár német részvényesei aránylag jól jártak. Bányájukat ügyes, szerencséskezű mérnökök vezették, hamarosan ráakadtak a jó aranytelérre, úgy hogy a muszári bánya határozottan prosperált. Nagyobb jövedelemhez azért nem jutottak a bányából a *Muszári aranybánya társaság* részvényesei, mert a brádi, illetve rudai bányatársaság alkudozni kezdett velük, megvásárolta a már jövedelmezővé váló bányát. A muszári bányákat azután bezárták és máig sem nyitották meg újra, ott hevernek a megkezdett tárnák kihasználatlanul. A rudai bánya egyelőre elég aranyat ad, nincs szüksége konkurrensre...

Ezek a német tőkével csinált aranykutatások még valamenyire komoly és valamenyire eredményes vállalkozások voltak. A magyar bányavállalkozások ezen a környéken még azt az eredményt sem tudták elérni, hogy kutatómunkákat, tárnájukat a szerencsés bányavállalat konkurenciának találta volna. Évekig vesződték-vergődtek, vagy még most is vergődnek az egyes kisebb-nagyobb zártkutatómunka tulajdonosok, akik között néhány *aradi* ember is akad. A százak és ezrek lassan belefolydogálnak a bányácskába, ahonnan nem akar előkerülni a legkisebb kamat sem aranyrögök, aranyal itatott kővek alakjában. Ameddig a kutató pénzből futja, addig tart a turás-furás, azután pedig elkezdődik a külföldi tőke megszerzésének lassu és eredménytelen vergődése.

Ilyen sorsra jutott Györffy Árpád báró alsó-lunkoji aranybányája. Györffy báró nagy reményekkel fogott hozzá bányaadományának kihasználásához. Minden vagyonát rákötötte az arany feltárásiára, azonban az esztendőig tartó vajúás, kutatás után sem akadt aranya. Amikor a báró pénze fogytán volt, külföldi tőke után nézett. Több ízben talált külföldi pénzcsoportokat, amelyeket megnyert aranybányája támogatására, de a kiküldött német és angol szakértők nem találták olyan aranytartalmúnak az alsó-lunkoji bánya kőzetét, hogy érdemes lett volna belemenni a vállalkozásba. Amikor a külföldi tőke reménye is semmivé lett, bár Györffy báró még mindig remélt és bizott, mégis boldog volt amikor a kincstár nagy, protekció, segélyével megvette a vagyona egy részét megmenthette. A telepen most csak épen tessék-lássék dolgozik egy munkás. Turja a földet, ássa, vajúja a sziklákat csupán azért, hogy a zárt kutatómunka joga semmibe ne menjen.

(A „sózott“ bánya.)

Még szomorúbban végződött néhány *Körmendi* Gyula dr. brádi orvos aranybányavállalkozása. A vagyonos, jómódu orvos százezreket vesztett

bányavállalatok, aranybányakutatásokban. Bányákat közvetített eladásra több-kevesebb sikerrel, amíg egyszer egy szerencsés bányavállalat közel kétszázezer koronát keresett. Ezt a pénzt azután pár év alatt elköltötte. Megvásárolt Bucsum, a Brád melletti falucska határában egy elhagyott, talán évszázadok előtt feltárt bányát, amelyet dus aranytartalmúnak sejtett. Nagy költséggel hozzáfogott a bánya mélyén rejlő aranyerek feltáráshoz, de hiába pocsékolta a pénzt és fáradságot: az aranyak hire-hamva sem volt már a régi bucsumi bányában. Amikor az orvos saját kárán belátta a tévedését, azon kezdett fáradozni, hogy külföldi tőke bevonásával segítsen a bajon. Talált is egy angol konzorciumot, amelyik vállalkozott a bucsumi bánya föllendítésére. Az angol mérnökök le is jöttek Brádra és kimentek a bányába. Aranyban csodálatos módon nem is volt hiány. A szűk vajúások egyenetlen sziklafalain itt is, ott is csillogott az arany, amely könnyen leváló állapotban porozta be a sziklákat és ugyancsak bő, könnyű aranytermeléssel biztató. Az angolok jól megnézték mindent, a sziklákat, az aranyat, a bányát kívül-belül, azután elmentek. Alig mondtak annyit, hogy jó napot. Az egyik mégis megszólalt és annyit mondott a bányatulajdonosnak:

— Nem veszünk „sózott“ bányát.

A „sózott“ bánya az aranybányászok szótárában az olyan terület, ahol arany nincsen, hanem eladás céljára arannyal preparálják a kőzetet.

Akik ismerői a dolognak, azt állítják, hogy Körmendi az angol szakértők leérkezése előtt arannyal telezsórt tollazatu kakasokat kergetett a bucsumi bánya szűk járataiban. A repdeső, megriadt, vergődő kakasok szárnyáról, tolláról hullt szanaszét a talajra, a falakra a finom aranypor, amely azonban nem vakította el a praktikus angolokat... Igaz-e ez, vagy sem: Körmendi János dr. volna a megmondhatója, de az egykori brádi orvos már évek óta a sirban pihen.

(Az aradi orvos kutatásai.)

Körmendi dr. ismeretsége juttatta aranybányához — még pedig pénzt-nyelő aranybányához — Schuster Illés aradi orvost is. Schuster, aki szenvedélyes vadászember volt, fiatalabb éveiben gyakran vadászgatott a brádi erdőségekben. A vadászatokon megismerkedett brádi kollegájával és a vadásztársak barátsága lassan odáig szövődött, hogy az aradi orvosra is átragadt valami Körmendi doktor aranykutató lázából. Schuster Illés Alsólunkojban, a Györffy báró-féle aranybánya szomszédságában szerzett zártkutatómunkai jogot és sok-sok éve kutat arany után tömegtelen költséggel, de eredmény nélkül.

Az aranybányák legtöbbje már a rómaiak idejében mivelés alatt állt és a csekély aranytartalom javát jórészt a rómaiak hordták ki. Egyesekben azonban még mindig él a remény, hogy ezek az elhagyatott, kiapadt bányák valahol még rejtegetnek aranyat és véletlenül kibukkant a kopasz sziklafalakból a milliókat öntő aranytelér. Ilyen aranyremények vezették Gligor Péter volt körösbányai birtokost és Zsurka János cebei román lelkész: akik zártkutatómunkai jogot szereztek Körösbánya mellett Karács határában egy ilyen elhagyott római bányára. Több környékbeli kereskedő, tanító társult velük és a kis konzorcium minden tagja 2-3000 koronát vesztett az eredménytelen kutatásokban. Gligor és Zsurka bírtak legtöbbször, de nemrégiben ők is kimerültek, letettek a reményekről és a karácsi bánya csendesesen álmódja tovább pihenő álmát, amelyet a pár évi aranykutatás megzavart.

Kisemberek pénze süllyedt el a hosszúsori aranykutatóban is. Hat esztendővel ezelőtt Kohn János nagyhalmági kereskedő szerezte meg Hosszusórban két patakminti zártkutatmány-jogát és apránként valami *harminc tír-át vett maga mellé*. Tanító, lelkészek, kereskedők adták oda apránként megtakarított százkorónaikat a hosszúsori aranyásásra, amely évek óta tart lankadatlanul, de hasznotaladó, értékesítésre alkalmas arany még nem került elő. A beleölt pénzen kívül egy szerencsétlen román felekezeti tanító, *Opreán Lázár*, egész jövőjét tönkretette a hosszúsori aranytelep. *Opreán* annyira lelkesedett, annyira rabja lett az aranyásásnak, hogy elhanyagolta a tanítói kötelességeit, napokat töltött az aranykutatóval, beállt a bányába vájni az érces követ. A végén felesleges hatósága elbocsátotta állásából az aranyláz-tól megmámorosodott tanítót. Szakértők szerint különben ez a bánya csakugyan tartalmaz aranyat.

Brád és Kristyór, Abrudbánya környékén különben nagyon sok apró zártkutatmányon keresnek aranyat. Azonban ezek a kis aranyásások: egy-egy elzüllött, rongyos román napszámos forgatja a csákányt és az ásót — csak színelik az aranykutatót. Vagyonságosabb parasztagdák, esetleg kereskedők — tanítók is igyekeznek ilyen zártkutatmányt szerezni. Lefizetik a kutatás díját — évi nyolc koronát; — munkába állítanak egy embert, mert a bányatörvény értelmében elvesz az olyan zártkutatmány joga, ahol nem dolgoznak, nem bányásznak. A munkában levő zártkutatmány azután jogot ad arra, hogy a tulajdonos jelentkezzen a verespataki bányabiztosságnál és termésaranyát bevéltássa. Erre kell a zártkutatmány, amelynek gazdája az aranyat ugyan nem a kopár, silány sziklából vájja, hanem a rudai, abrudbányai aranybányák munkásaitól vásárolja. Ezek a „jövendőjező” zártkutatmányok természetesen nem nyelnek el vagyonaikat.

(Paikert Henrik kísérletei).

Az aranybányászaton kívül az aranymosás is költséges kísérlet *Paikert* Henrik aradi föld-birtokos kísérletezett évek előtt Nagyhalmági vidéken aranymosással. Valahogyan annak a híret hallotta, hogy a Körös vize sok aranyat hordoz, érdemes lenne aranymosással kitermelni a folyó iszapjából az ércet. *Paikert* nagyobb földterületeket vásárolt össze a Körös mentén, költséges aranymosó berendezéseket, finom rostákat, szitákat szerzett be és egy ideig szorgalmasan szűrték a vizet, rostálták az iszapot a munkásai anélkül, hogy számottevő arany mennyiséget gyűjtöttek volna. A költségek század-része sem térült meg és sok ezer koronát költött addig a földbirtokos aranymosó telepére, amíg meggyőződött arról, hogy a Körösben nem akad más arany ennél, ami véletlenül az arany-zuzdák amalgamozójából belemosódik. Ezzel az első és egyetlen aradmegyei aranymosó kísérlettel az eféle vállalkozások sora véget is ért.

(A pénznyelő réz.)

De nem kell azt gondolni, hogy csak az aranykutató lehet eredménytelen, csak aranybányákba lehet soha nem kamatozó százezreket beletemetni. A réz is ilyen hálátlan, rossz portéka ott, ahol kevés van belőle. Aradmegyében *két főúri család is* sok-sok ezer koronát fizetett reá balul sikerült rézbánya üzemére. Néhány évtized előtt a *Bohus* bárók Galsán rendeztek be nagy rézbányát. A galsai várhegy közelében találtak rézet és hogy a hegyet teljesen kiaknázhassák, belevonták a vállalkozásba a *Sulkovszky* hercegi uradalmat is, mert a várhegy másik, Aranyág felé néző oldala *Sulkovszky* hercege volt. A báró nagy kertjében berendezték a hatalmas kénsavas elváltató

fürdőt is, hogy különmarassák a rézet a földtől. Nagyon rövid idő alatt kiderült, hogy a galsai kőben olyan kevés — talán 6—10 százalék — réz van, hogy minden gramm réz olyan költséggel állítanak elő, mintha arany, platina, vagy épenséggel rádium volna. A rézbányát gyorsan becsukták, a kénsavas telep eltűnt és ma már népiskola áll a helyén. Hasonló eredménnyel működött *Taucon* a Königsberg grófi uradalom rézbányája, amely szintén igen csekély réztartalmu kőzetet tudott kihasználni.

(„A külföldi tőke“.)

A rézbányák története Aradmegyében ezzel véget is ért, de az aranykutató mágis sem szünetel. „Külföldi tőke”: ez a reménye a zártkutatmány-tulajdonosoknak. Legújabbban a baldovini aranybányáról — Körösbánya mellett — kering az a hír, hogy angol pénzemberek hozzák az értékes angol fontokat a bánya feltárására. Az *Aradi Közlöny* újévi számában foglalkozott is ezzel az angol vállalkozással, amelyben az volt a legfeltűnőbb, hogy a gazdag pénzes angolok erővel magyar emberekre akarták rátukmálni az aranybányarészcények egy részét. Ez az igyekezet némi gyanút keltett az angolok iránt, mert az abrudfalvai *Aurora* aranybánya részvények sorsát még nem felelték el Magyarországon és az olyan aranybányáról, amelynek részvényeit nagyon, de nagyon kínálják, mindenki tudja, hogy — nincs benne arany. Most azután az a hír terjedt el, hogy az angolok már nem kérnek a magyar támogatásból, hanem valósággal angol pénzzel megcsinálják a baldovini bányatársaságot és még ezidén megkezdik a kutatásokat, a feltárást.

Ez a legfrissebb aranyremény: az angol fontok inváziója élte most azokat az aranykutatókat is, akik már minden reményről letettek.

R. E.

Kávéházi törzsvendégek.

A kávéházak sok-sok vendége között vannak olyanok is, akiket mindenki kitűnően ismer. Nem ugyan a nevérol, mert a kávéházban egyáltalán nem szerepelnek az emberek nevérol. Az egyes alakok nagyon jól ismerik egymást, évekig járnak egy asztalhoz, te-tuk is lesznek, kölcsönügyeket is kötnek, de hogy kivel? — a nevet nem tudják megmondani. Ezek között azután olyan jeles arcok tulajdonosai is vannak, akiket kivétel nélkül ismernek speciális tulajdonai révén. A kávéházak gomolygó füst-felhői közül ezek az individuumok lépnek elért:

1. A kasszatündér imádója.

Menj be a kávéházba hajnalban vagy este nyolc órakor délután és bármely időben, mindig ott találsz egy embert a kassza márványára könyöklőve és bámul a levegőbe. A bajuszát pödörgetve nézi a gomolygó füstkarikákat, amelyek nem az ő cigaret-táitól származnak. Olykor a kasszában ülő kisasszonyra pillant és a tekintetével ezt mondja:

— Tudja-e, hogy ön nekem nagyon tetszik kisasszony?

Ezt röviden a kasszatündér imádójának nevezik a kávéházban. Ismertető jele, hogy éjjel-nappal a kasszára könyöklő és nem nézi azt, hogy a benne ülő nő szőke, gesztenye, vagy éjfékتهاجو hölgye. Azzal se törődik, hogy az illetőnek fitos-e az orra, vagy pedig merészen nyul előre és nem bánja, ha a hölgyecske életébe meg is haladja a törvényes negyven esztendő s „fiam”-nak szólíthatja őt. Mindes nem akadályozza meg abban, hogy ő ne imádjá a kasszatündért.

Néha busan lehajtja a fejét és csak ennyit mond:

— Hajh, hajh...

Az imádott nő eleinte beszélgetni próbál vele, de utóbb látja, hogy semmire sem mehet a lovag-jával, hát engedi a csendes butaságban fetrengeni.

— Majd csak megunja, — gondolja magában.

Az nő-n önágyasága igen téved, mert a lovag a hajléktalanok menhelyének tekinti a kassza márványát és ott tartózkodik állandóan. Ennek azután szomorú következménye van a tündérre nézve. A kávéházi fiatalság ugyanis az imádó miatt nem közeledhetik a kasszához, amely így az unalom tanyájává válik. A szegény teremtes csaknem beleőrül a magányba a tömördek ember között. Végre megunja és keres magának más helyet. Egy napon üres lesz a kassza és a kávéházban, az imádóra pillantva, mosoly között mondják egymásnak az embereket:

— Iszonyu ember. Már megint megszöktette a kasszatündért.

2. A műpártoló.

Ez csak időszaki vendége a kávéháznak. Az évnek csak abban a szakában jelenik meg, amikor mint műpártoló mutathatja magát. Ebbeli hajlandóságot legjobban a képvásárlások terén bizonyíthatja be a műpártoló. Tehát csak a tárlatok idején mutatkozik. Megvesz egy képet, de mindjárt a tárlat megnyitása után, azért, hogy a kép alján ökolny betűkkel ott kiabálhasson a bezáráig ez a felirat: „Megvette 119 korona 7 filléért Vingaszt Kázmér.”

Ilyenkor megjelenik a kávéházban, de csak vasárnaponként, mert akkor többen vannak és több embert vél maga körül imigyen suttogni:

— Ni, ez az a műpártoló, aki a „Zöld báránnyok” című képet megvette.

A boldogan műpártoló még ezt is hozzáképzeli:

— Kitűnő, finom ízlése van.

Azután előkaparintja a lapokat és keresi a művészetek rovatot. Nagy ismertetéseket olvas a tárlatról és lázasan kutatja ama sorokat, amelyek a képvásárlókról szólnak. Minden újságban olvassa, hogy ez a báró, meg amaz a gróf képeket vett, de az ő 119 koronás „vásznáról” nem talál egy betűt se. Mikor meggyőződött róla, hogy egyik lap sem írta az ő tulajdonáról, megalkotja a véleményét:

— Csak a grófokról meg a bárókról írnak.

Azután félredobja az újságokat, miközben leirhatlan megvetéssel morogja:

— Megfizetett bérenc-bauba!

3. A pálcás ur.

Réme a pincéreknek. Külsejére nézve rendkívül intelligensnek látszik, mindig felöltöben van és a karján kampós bot látható, amelyről a beavatlatlanok szentül azt hiszik, hogy ezüstből van az ezüstje. Ennek alapján azután a kávéházban csak „pálcás ur”-nak hívják. Nagy robajjal szokott megérkezni és aki háttal ül a bejáratnak, ilyenkor könnyen azt hiheti, hogy az autobusz robogott be a kávéházba.

A pincér a legmélyebb megvetéssel üdvözlö:

— Ászogája.

Persze, nem fogadja el a szalvétás legény köszönését, az pedig így avatkozik bele a pálcás ur magánügyeibe:

— Talán egy pohár fekete méltóztatik?

— Nem, — szól emez — csak egy pillanatra jöttem.

Azzal hátra vonul, oda, ahol a kártyások iggalommal telt birodalma következik. Itt már zajtalanul jön, majd megáll egy kompánia mellett és saatekintettel keresi a „mutyistát”. Megfigyeli a játékokat és akinek legnagyobb szerencséje van, annak följajánlja a társulást. Ad neki bizonyos összeget, amit úgy neveznek, hogy *cut* ad s tovább szemléli a játékot. Nem ül le, nem veti le a kabátját, hanem csak állva lesi a partik folyását. Fél óra mulva kikéri a maga részét a társától és újra ad egy kis összeget, amely egy fél óra leforgása alatt ismét jelentékeny summává növekedik. Amikor már elég szép összeget érez a zsebében a pálcás ur és különben is látja, hogy a játék vége felé jár, hirtelen eltűnik. A kijáratnál összetalálkozik egy ismerősével, aki megkérdezi:

— No, mi újság?

— Semmi különös, csak ezek a rablók már megint kifosztottak, — mondja a pálcás ur és keserű arccal int a kártyázó társaság felé. Ott pedig eközben befejezik a játékot és megszámlálják: ki mennyit nyert, vagy veszített? Kiténik, hogy senki sem nyert, ellenben mindenkitől hiányzik egy csomó korona. Gondolkoznak, hogy hova tűnhetett a pénz, míg valaki dühösen kiáltja:

— Az a gazember pálcás ur vitte el a pénzünket!

Ó pedig már ezalatt másutt van és más pénzérnek mondja:

— Csak egy pillanatra jöttem.

Bumm.

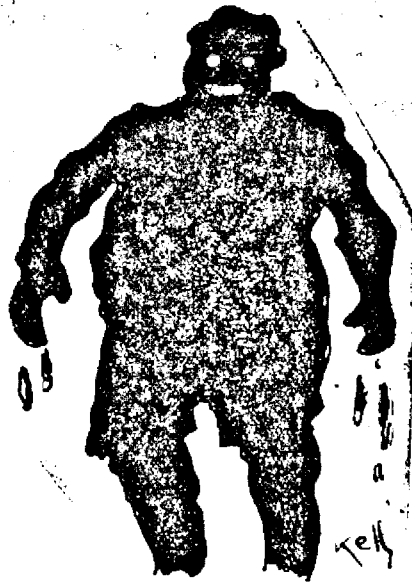
Strandélet Aradon.

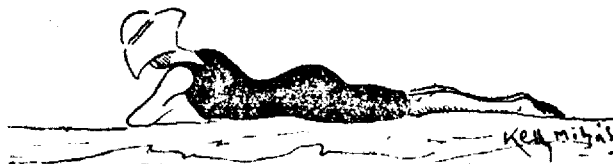
A strand és az élet a strandon
Most csak álomkép, óhaj, fantom;
Tegnap még puha lágy homokját
Ma ringató öllükbe fogják
És fölötte táncolnak lám ott
A magasra dagadt hullámok.
A strandról így számküzöttek
Busan a Neptunban fürödnek,
Hol nincs közös tengeri kura,
Külön bazin vár hölgyre, urra.
Fiuk-lányok külön sóhajtunk:
Ó jöjj vissza jó közös strandunk!

Bübbajos strand álmodom rólad:
Mily kecsesen vitt át a csónak, —
A Salacz-park, háztömbök-testek
A távolság kódébe veszték —
És túl a Maros-oceánon
Feltűnt a strand, mint tündéralom.
A kikötő helyét is jelzi
Egy nyulánk lény: a strandgigerli.
Ugy világitó torony-félén
Áll ott a homokos part szélén,
Finom, karcsu karja keresztbe,
Hosszu lába vízbe-eresztve,
Csontjain trikó feszül szépen,
Monokiszeillog balsemében; —
Nem vonhatja kétségbe senki,
Hogy vizen úgy, mint szárazföldön
Hódító fiu a strand-dendi...

A mint a csónakból kilépek,
A lágy iszap megmozdul, éled, —
Megdöbbenek: tán csoda történt
Mebontva fizikai törvényt?
A ragadós sár egyik része
Tettre lendül, nagyra, merészre:
Utamból hemperegve tér ki —
Mit jelent ez? Az ördög érti!
És ime egyre feljebb támad,
Fejet ereszt, két kart és lábát;
Nagy lomhán, lassan tovább lépked,
Keres magának új sárfészket,
amelyben déltől késő estig
Tunyán, eltemetkezve fekszik.
Most látom csak ámuló szemmel:
Nem sártömb ez — csak iszapember!

Ahol a homok sima bársony,
S a napfény sem pirit meg nyárson,
Egy büvbős-bajos csoda fekszik:
Formája habokkal vetekszik:
Oly ringatózó, hegyes-völgyes —
Semmi kétség: egy ifju hölgy ez!
Tapadó, feszülő trikója
Szép termetét csábitva ójja.
Mindent befed s mindent elárul
A strand-tündér édes titkáról.

Bá-mennyire vonz a strand-ézepe
Nem juthatsz el a közelébe,
Mert árgus szemmel néznél, ott van
A parton, a sekély habokban
Egy vállas, mellek, izmos dáma
Bajos, babos fürdőruhába, —
Mely úgy fe szül rajt, majd kipattan

Hatalmas vízhatlan kalapban;
Egy ridikül és kecses lornyon,
Mely lovagol a nyeres orron:
E harcias főszereléssel
Szembeszállni ki is merészel?
Mig csábit a strandtündér bája,
Visszariaszt a strand mamája,

Akinek a legjobb a dolga,
Az a strandon a fürdőszolga,
Vagy finomabban — uszómaster; —
Csak ténfereg napsütött testtel.
A strandon nincsen uszólecke,
Nincs viabefuló gyermekecske,
A strandon a víz tán fellábnyi,
Abba sem szokás beléhágni,
A fürdést a homokba végzik;
Az uszómaster tehát néz itt,
Rágyujt egy kurta szivarvégre
És így szól:
Én is strandvendég vagyok végre!

Rendre.

Herceg Ferenc beszámolója. Herceg Ferenc, a pécskai kerület képviselője beszámolója előtt vasárnap megjelent kerületében és Óthalmon a község vezető embereivel behatóan, részletesen megbeszélte a politika eseményeit, anélkül, hogy ennek a beszélgetésnek formális beszámoló jellege lett volna. Herceg Ferenc Szentistvánnapi magyar-pécskai beszámolójánál a pécskai főszolgabírószágon fog lakni; délelőtt 10 órakor magánosokat és küldöttségeket fogad; 11 órakor mondja el programbeszédét a község háza előtti téren. Délben 1 órakor bankett lesz a képviselő tiszteletere.

Munkapárti beszámoló. Az országgyűlési nemzeti munkapárt tagjai közül a legközelebbi időben a következő országgyűlési képviselők fognak beszámoló beszédet mondani: augusztus 20-án Kende Péter, augusztus 22-én Kálmán Gusztáv államtitkár Kolozsvárott, augusztus 25-én Jankovich Béla képviselőházi alelnök Ipolyságon, Jákó Géza Ugodon, Magyar Károly Devecserben, Lukács György Gyulán és Kállay Tamás Korondon, Parajdon és Alsó- és Felsősfalván, szeptember 1-én Zsilinszky Mihály Szarvason, Szabó János Nagyvácsányban és Antal Géza Pápán, szeptember első napjainak egyikén Szinyei-Merse Félix Kisszebenben.

A miniszterelnök útja. Tátralomnicról táviratozzák, hogy Lukács László miniszterelnök ma reggel titkára, Latinovits Endre dr. kíséretében odaérkezett.

A margittai választás. Margittáról táviratozzák: A margittai választókerület országgyűlési képviselőjévé egyhanguan Madarassy Gábor pénzügyminisztériumi államtitkárt választották meg.

Hogyan várják a trónörököszt.

— A harminomillió próbaháboru színhelyén. —

(Kiküldött munkatársunktól.)

Mezőhegyes, augusztus 19.

Még jóformán meg sem kezdődött a királygyakorlatokban résztvevő katonai csapatok lassu felvonulása és a trónörökös főhadi szállásán már napok óta nagy előkészületek folynak a néhány hét múlva odaérkező főherceg és előkelő kísérete fogadtatására és elszállásolására. Mezőhegyes külső képén ugyan még alig látszik meg, hogy három hét múlva Magyarország jövőendő uralkodója tiszteli meg látogatásával ezt a csinos kis fürdőhelyhez hasonló városkát. Azonban, ha behatóbban érdeklődünk a nagygyakorlatok előkészületei iránt, akkor meggyőződünk róla, hogy körülbelül négy hét óta szakadatlanul, de csendesen folynak a munkálatok, amelyek segítségével kényelmes szállást adhatnak az odaérkező főhercegeknek és magas rangú katonai méltóságoknak.

Jankovics Lőrinc a mezőhegyesi állami uradalom jószágigazgatója Podmaniczky Béla báró ezredes, a mezőhegyesi méneskar parancsnoka és Petrovits Mihály battonyai főszolgabíró serényen munkálkodnak, hogy a nagyszabású katonai ünnepség megfelelő keretek között a trónörökös megelégedésére folyhasson le.

A több hétig tartó próba-háboru, amely hivatalos helyről szerzett információ szerint 30 millió koronájába fog kerülni a katonai kincstárnak, természetesen tökéletesen átalakítja a kis Csanádmegye mindama községeit, amelyekben a több mint százezer főnyi katonaság megszáll, vagy átvonul. A minap alkalmam volt végigjárni ezeket a községeket a rendező-bizottság egyik előkelő funkcionáriusának szives kalauzolása mellett és így módomban van a nagygyakorlat előkészületeiről olyan pontos adatokat közölni, amelyek eddig még nem kerültek nyilvánosságra.

(Miért éppen Mezőhegyes?)

Nem érdektelen megtudni, hogy miért éppen Mezőhegyest és környékét választák legalkalmasabbnak az izgalmas próba-háboru lefolytatására. Olyan katonai méltóság, akit teljesen beavattak a nagygyakorlat előkészületeinek minden titkába, a következőket mondotta erről:

— Őfelsége és Schemua vezérkari főnök mindent elkövettek, hogy az idén is hegyes vidéken folyjon le a nagygyakorlat, melyen tudvalevőleg a temesvári hetedik és a nagyszabású 12-ik hadtest vívja meg harczerű mérkőzését. Ebben a kérdésben azonban Ferenc Ferdinándnak döntő szava volt és ő határozottan sik vidékhez ragaszkodott. Több katonai szakférfiu bevonásával folytatott tanácskozás után a Maros vidékét tartották legalkalmasabbnak, amely Olaszországnak a Po környékén elterülő vidékhez feltűnően hasonlít. Ahogy a próbaháboru területének kérdésében döntés történt, Ferenc Ferdinánd azonnal kijelentette, hogy Mezőhegyest választja főhadiszállásul. A trónörökös ugyanis nagyon jól ismerte ezt a csodálatos kis várost.

Egy alkalommal, 1907. tavaszán József főherceg vendégül látta az inkognitó vadászó Ferenc Ferdinándot, aki akkor napokat töltött Mezőhegyesen. Ennek a vadász-kirándulásnak érdekes előzményei voltak. Abban az időben Ferenc Ferdinándnak, a király oldala mellett Prágában kellett volna lennie egy nagy katonai parádé közepontjában. Ugyilátszik azonban Ferenc Ferdinánd

összezdördült a királyi udvar több tagjával és szó nélkül otthagya a prágai ünnepeket, titokban József főherceg látogatására Kisjenőre érkezett. Ugyanekkor pedig a prágai ünnepekről kiadott hivatalos tudósítások úgy tüntették fel, mintha Ferenc Ferdinánd csakugyan részt venne az ottani katonai parádén.

A trónörökös teljesen titokban akarta tartani kisjenői vadászatát, azonban Mezőhegyes környékén aradi huszártisztek felismerték őt és így terjedt el hamarosan annak a híre, hogy a trónörökös feltűnés nélkül hagyta ott a cseh fővárost. A koalíciós kormány e hír vétele után leküldötte Aradra és Temesvárra Biró Pált, a miniszterelnöki sajtóiroda tisztviselőjét, aki azt akarta e városokban kipuhatolni, hogy a lapok megtudták-e a trónörökös szokatlan látogatását. Biró Pálnak sikerült elhítenni a lapok szerkesztőjeivel, hogy alaptalan mese az, mintha Ferenc Ferdinánd Mezőhegyes környékén vadászgott volna. Azonban azt is megtudta, hogy egyik aradi lap szerkesztője megszerezte szövegét annak a titkos sürgönynek, amelyet a trónörökös Mezőhegyesről a feleségének Konopitsba küldött. Ezt a hírt Biró Pál azonnal közölte a kereskedelmi miniszterrel, akinek intézkedésére egy postatitkár leutazott kivizsgálni, hogyan kerülhetett a szerkesztő birtokába a feltűnő távirat? A postatitkár a mezőhegyesi postánál is érdeklődött ez ügyben, de nem árulta el kiletét. A titokzatos idegen kutatásairól azonnal jelentést tettek Petrovits Mihály battonyai főszolgabírónak, akinek utasítására a csendőrök letartóztatták a postatitkárt és a battonyai főszolgabíróhoz kísérték, ahol aztán hosszasan huza vonta után sikerült személyazonosságát igazolni.

E vadászati kirándulás alkalmából ismerte meg Ferenc Ferdinánd a gyönyörűen felszerelt kis Mezőhegyest és ezért esett választása azonnal erre a pompás, kertszerű városkára.

(A főhercegek és katonai méltóságok elszállásolása.)

A pontos napját még mindig nem tudják a trónörökös Mezőhegyesre való érkezésének; annyi kétségtelen, hogy szeptember 7. és 13. között érkezik meg József és Frigyes főhercegek és Károly Ferenc József presumpatív trónörökös kíséretében. Az érkezés precíz időpontját csak 24 órával Ferenc Ferdinánd Mezőhegyesre való utazása előtt közlik az illetékes hatósággal.

A hadsereg vezérkarának előkelőbb tagjai közül feltétlenül megérkeznek Schemua Batás vezérkari főnök, Auffenberg Mór hadügyminiszter és Georgi osztrák honvéd-miniszter, de megérkezik hötzendorfi Conrad, a vezérkar volt főnöke is, aki meg mindig változatlanul bírja Ferenc Ferdinánd kitüntető bizalmát.

Ferenc Ferdinánd Jankovich Lőrinc magánlakásában fog lakni. A nyolc szobából álló urilak, amely Mezőhegyesnek kis fenyvesektől szegélyezett főutcájában van, már elkészült arra, hogy a trónörököszt vendégül lássa. A butorokat kihordották és halvány zöld színűre befestették a szobákat, azonban a lakosztály berendezését csak szeptemberben végzi el Lengyel Lőrinc szegedi és aradi udvari szállító. A butorzat a főhercegi lakások berendezésével együtt tízezer korona bérösszegbe kerül. Feljegyzésre érdemes az, hogy Ferenc Ferdinándnak tábortábori ágyat és hozzá való ágyneműt Bécsből küldenek.

A trónörökös lakása két részből fog állani. A

földszintes, kastélyszerű épület bejáratától jobbra két szoba van, az első dolgozó, a másodikat pedig hálószobának rendezik be. A kert felé van még egy kis szoba, amelyben a komornyik fog lakni. A bejáratától balra öt nagy szoba van, amelyet a trónörökös katonai irodájának rendeznek be és ugyanitt lesz Bardolff ezredes, Ferenc Ferdinánd katonai irodája főnökének lakosztálya is. A trónörökös lakosztályának ablakai közül hat a mezőhegyesi piacra néz, négy pedig befelé, a pompásan gondozott kis parkra.

A három főherceg ettől nem messze, abban a villaszerű emeletes épületben nyer elhelyezést, amely a jószágigazgatóság nőtlen tisztjeinek szolgáló lakóhelyül. A főhercegi lakosztályok ablakai arra a tere néznek, ahol már az autók és repülőgépek számára tiszta, szürkére mázolt garázsok és hangárok hívják fel az idegen figyelmét. Ettől nem messze, Podmaniczky báró lakásában Schemua, Auffenberg, Georgi és Conrad kapnak szállást, míg a tábornokok a Központi szállodában laknak a hadgyakorlat ideje alatt. Martens Caesar, a cukorgyár igazgatója előzőeken átengedett a lakosztályából nyolc szobát, amelyben Klobucsár tüzérségi főfelügyelő és még néhány katonai előkelőség tartózkodik a próbaháboru ideje alatt. Feljegyezzük még, hogy a trónörökös, a főhercegek és a katonai előkelőségek lakosztályainak az átfestése eddig 27.000 koronájába került a kincstárnak.

(A zárógyakorlat.)

Amint említettem, azt még nem tudjuk, mely napon érkezik a trónörökös, azonban a fogadás külsőségeit már precizizálták. Három diadalkaput állítanak fel: a vasutnál, a Központi szállodánál és a lakosztályánál. Ezeknek a költségeire a költség 4000 koronát szavazott meg. A vasutnál egészen rövid, hogy úgy mondjuk zárkörű fogadtatás lesz, amelyen a három főhercegen és a vezérkar főtisztjein kívül részt vesznek Podmaniczky Béla báró, Mezőhegyes katonai terparancsnoka, aki jelentést tesz majd a trónörökösnek, azonkívül Petrovits Mihály főszolgabíró, a rendészeti hatóság feje, Fabry Sándor dr., a különvonatot szolgáltató Acsev vezérigazgatója és Vass Gusztáv Acsev főfelügyelő, aki a trónörökös vonatát vezeti. A közönséget katonai díszcsapatok zárják el ettől az aktustól. Az ugynevezett királyi sátrort a vasuti állomáson már tegnap kezdtek építeni. Ez a fogadás pompáját fogja emelni. Hogy kellő időre elkészüljön ez a kis tábortábor, a hatóság felfüggesztette a vasárnapi és Szent-Istvánnapi munkaszünetet. A trónörökös természetesen a zárógyakorlatok ideje alatt nem tartózkodik állandóan a főhadiszálláson, hanem a zárógyakorlat területét automobilon fogja bejárni. Ferenc Ferdinánd autoja előtt Petrovich főszolgabíró és Szabó László miniszteri tanácsos haladnak automobilon és vezetik a főherceg és kísérete felvonulását. Erre közrendészeti szempontból van szükség. A zárógyakorlatok pontos terepe Apátfalva, Nagylak és Csanádpalota községek között lesz. Északról a VII. hadtest, délről pedig a XII. hadtest nyomul előre. Az egyes kisebb ütközeteket, mint katonai szakértők mondják, előre nem állapítják meg, hanem csak általános utasításokat ad a vezérkar a gyakorlat elején. A főherceg naponta érintkezik a különböző katonai attasékkal, akik Makóról jönnek át hozzá. Mostani megállapítás szerint negyven attasé utazik Makóra.

(Hogyan várják a katonákat.)

Azok a községek, amelyek színhelyül szolgálnak a próbaháborunak, már minden előkészületet megtettek a horribilis számú katonaság befogadására. A battonyai főszolgabíró az utóbbi napokban bejárta a gyakorlat egész területét és ellenőrizte az összes intézkedéseket. Az autók utjelzők teljesen elkészültek és a községek

iránytáblái is készen várják az itt tájékozatlan seregek ezreit. A tüzoltó-kart mindenütt újja szervezték, ahol nem volt, alakítottak tüzoltó testületeket. A vendéglősök rengeteg élelmiszerral látták el magukat. A 26-án Kevermes községben átvonuló katonaság számára például az egyik vendéglős egy napra 240 hordó sört hozatott. Természetesen a számított üzletemberek kapzsi módon akarják kihasználni a helyzetet a közönség rovására és már most felszöktették az élelmicikkek árát. A főszolgabíró azonban *rendeletileg szabályozta* az egyes élelmicikkeket, sőt a vendéglői árat is. Csak a gazdák lesik aggodalommal a királygyakorlatot. Ugyanis attól félnek, hogy az okozott károk megtérítésénél a katonai kincstar szűkkeblű lesz. Hallottam, amint több kisbirtokos felhős arccal panaszkodott Petrovits főbírónak.

— A legöregebb gazdák sem emlékeznek olyan kitűnő dohany- és kukorica-termésre, mint az idén lesz. Attól félünk, hogy nagy károkat szenvedünk.

A főbíró megnyugtatta őket:

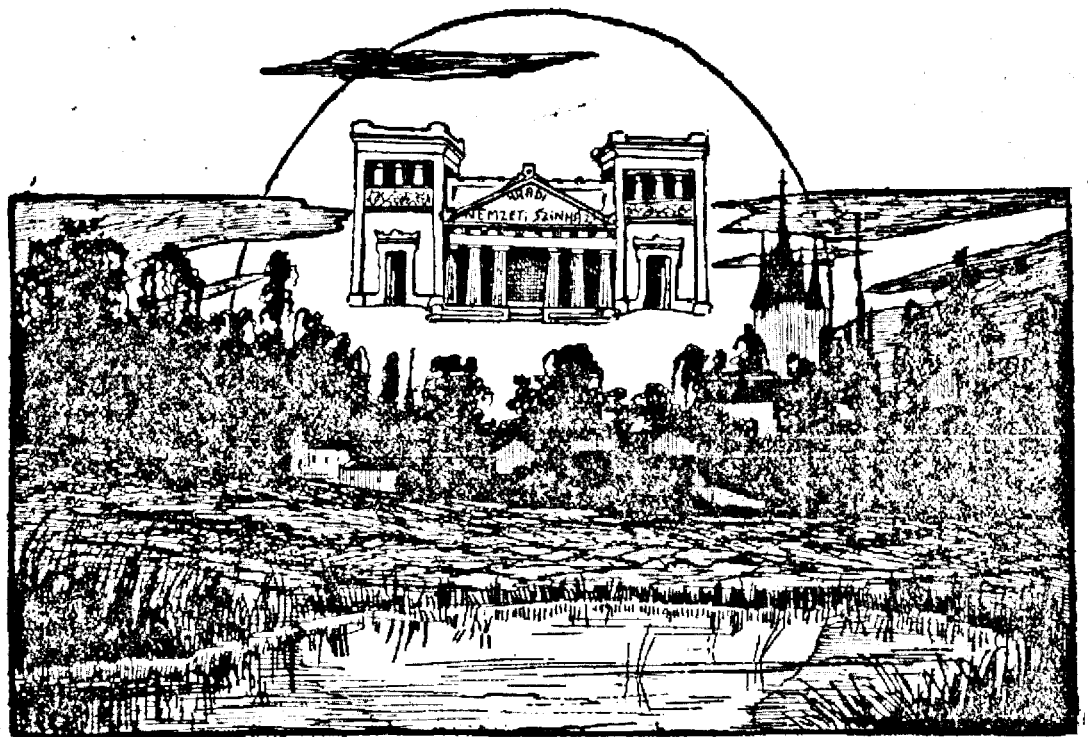
— A hadsereg vezetői külön utasították az ezredeket, hogy a termést lehetőleg kíméljék. De, amit elkerülhetetlenül le kell gázolni, azt a kincstar gavallérosan megfizeti. Hiszen harminc millió korona költséggel rendezik a királygyakorlatot.

A közönség körében bámulatos érdeklődés mutatkozik a szép látványosság iránt. Mindenki a zárógyakorlat területére szeretne jutni. Ez természetesen lehetetlenség. A jelentkezések határideje augusztus 25-én jár le, de az ország különböző részéből már eddig is 700 kérvény érkezett a battonyai főszolgabíróhoz szabad közlekedést biztosító belépőjegyért. A passzpartu nem jogsítja fel a tulajdonost arra, hogy a trónörökös főhadiszállására, Mezőhegyesre is eljussom. Ez a község ugyanis teljesen katonai terep lesz és már e hónap 31-én 120 csendőr és husz bécsi, illetőleg budapesti detektív szállja meg. Szűcs Mihály szegedi csendőrkerületi parancsnok tegnap érkezett Mezőhegyesre és beosztotta a Mezőhegyesre kivezenylendő 120 csendőrt. A szigorú tevélemhez szokott fegyveres őrség szeptember 1 től fogva igazolásra szólítja fel mindazokat az idegeneket, akik akárcsak egy óra hosszat is tartózkodnak a főhadiszállással avansált csinos kis városban. Féltik és szuronynyal őrzik a katonai titkokat.

B. L.

EGYESÜLETI ÉLET.

(*) Az Aradi Turista Egyesület velencei kirándulása. Velencei kirándulás f. évi szeptember hó 28—30 ig, nyolc nap. Kirándulási pontok: Fiume, Abbazia, Velence, (San Marco, Giudecca, Riáltó, San Michele, Muranó, Lidó, San Giorgio, Maggiore), Pádua, Triest, Grignonó és Opeina. Részvételi díj: szeptember hó 2 ig jelentkezők részére 180 kor., azontul szeptember hó 18-ig jelentkezők részére 185 korona. Részletes nyomtatott programot az egyesület díjtalanul az érdeklődőknek rendelkezésére bocsátja. A kirándulásra 30 résztvevő vehető fel. Aki e kirándulásra résztvenni óhajt, az saját érdekét szolgálja, ha minél hamarabb jelentkezik és biztosítja a helyet, mert tekintettel az óriási idegenforgalomra, Velencében a kirándulás előtt három héttel le kell foglalni a lakásokat és a később jelentkezőknek azt már biztosítani nem lehet. Jelentkezni lehet: Ritt Gyula e. titkár (máv. üzletvezetőség), Andor Béla e. jegyző (jóságigazgatóság) és Steinitzer Dezső e. gazda, Weisz Hugó (fényképész.)

Dolga

Az aradi új színház.

Aradnak új színház kellene — mondja a közönség. Szükség lenne már az új színházra — vélekedik a város vezetősége. Muszáj, hogy új színházat építsenek — erősködik Szendrey. A vélemények tehát megegyeznek, de az aradi új Nemzeti Színház még sem akar megépülni, mert az illetékes körök nem tudnak megegyezni a helyben. Tervezik a Béla-térre, kombinációba vették a Kossuth-park szélét, valami boszorkánysággal máról-holnapra oda szeretnék illeszteni a mai ócska színházépület helyére. Vakmerőbbek arról álmodoznak, hogy a kulturpalotának kell pandáns teremtene néhány tucat Salac-parki fa kiir-

tásával. Annyi a terv, de annyi, hogy sok terv és sok kiszemelt hely között elvész az új színház. Nem épül a Béla-téren, nem épül az Óvár-téren, nem épül — csodálatos, de így van — a vármegyeház kertjében sem...

— De minek is épülne? — kesereg Szendrey Mihály. — Megvan, készen áll az új színház régen! Pompás, vadregényes helyen, vízparton, árnyas fák között... No és igen: a holdban van az új Nemzeti Színház, a holdban, amely pompás vadregényes helyen, vízparton, árnyas fák között kel föl...

Katonai aviatikai telep Aradon.

— Petróczy István százados tárgyalásai a várossal. —

— Az Aradi Közlöny tudóstóljától. —

Arad, augusztus 19.

Az Aradi Közlöny vasárnapi számában megírta, hogy a hadügyi vezetőség a legkomolyabban foglalkozik azzal a tervvel, hogy Aradon katonai léghajós osztályt állítson fel, az elsőt Magyarországon, amelynek működéséhez a magyar aviatika fellendülése is hozzá kapcsolódna. Már akkor, a mikor arról volt szó, hogy az aradi katonai gyakorlótéren pilótaiskola létesüljön, felvetődött ez az eszme, mert az összes szakkörök véleménye megegyezik abban, hogy a legideálisabb terület az aradi löversenyter, amelyhez foghatón még nem épült hangár város.

A hadügyi kormányzat terve úgy látszik a mai nappal a megvalósuláshoz közel jutott. Aradon járt Petróczy István százados, a léghajós osztály keret parancsnoka, aki a wienernerustadi katonai aviatikai osztály megteremtője és szervezője volt és aki maga is a hadseregnek egyik legkiválóbb és legjobb pilótája. Petróczy százados most Orosházán tartózkodik néhány nap óta, mert a mezőhegyesi királygyakorlatokra idevezényelt léghajós különítménynek ő a kommandansa. Tegnap este érkezett Aradra és Teleky Tibor gróffal tárgyalt az Aradon létesítendő katonai léghajós osztály ügyében.

Ma reggel megsejmelte a terepet és ez az elsőrendű aviatikai szakember is odanyilatkozott, hogy csekély átalakítás után ez lesz Magyarország legelőkeltebb repülőtere. Miután Teleky Tibor gróffal elvileg megállapodott abban, hogy ennek a város részéről nyújtott kizárólagossági joga nem fog akadályul szolgálni a katonai aviatikai telep létesítésénél, Petróczy százados látogatást tett Vargassy Lajos polgármesternél, valamint Lócs Rezső gazdasági tanácsnoknál, ahol elmondotta, hogy a wienernerustadi Luftschiffer Abteilung további fej-

lesztését a hadügyminisztérium elhatározta és hogy a hadügyi vezetőségnek célja magyarországi léghajós osztály szervezése. Kérdezte a polgármestertől és a tanácsnoktól, vajon nem ütköznek e nehézségek a városnál ama feltételek teljesítése, amelyeket a katonai léghajós osztály parancsnoksága az esetre kötne ki, ha Aradon akarnák az osztályt szervezni.

Több kisebb jelentőségű kívánság előterjesztése után a százados a fősúlyt arra helyezte, hogy a pilótaiskola részére kiszemelt terület *appellációval* állítást alkalmassá hangár város építése céljaira. Ugy a polgármester, mint a gazdasági tanácsnok részéről a legmelegebb fogadtatásban részesült a százados és kívánságainak teljesítésére nézve a legbiztatóbb ígéretet kapta és a város vezetői részéről elhangzott nyilatkozatokból arról győződött meg, hogy a város közönsége tőle telhetőleg a legmesszebbmenően rendelkezésére és támogatására készen áll a hadvezetőségnek, ha a kezdeményező lépések hivatalos formában megtétnek. Semmi akadályja nem lesz annak, hogy a város segítségével a katonai gyakorlótér a legelőkeltebb aviatikai teleppé alakítsák át.

Petróczy százados hivatalos elfoglaltságánál fogva csak holnapután jut el Wienerneustadtba, mert közbeeső ideje alatt a királygyakorlatok terépet tanulmányozza és azt a kijelentést tette a polgármester előtt, hogy állomás helyére érkezve nyomban megteszi a szükséges lépéseket ahhoz, hogy a város és a hadvezetőség között hivatalos érintkezés történjen ebben az ügyben. Az esetben, hogyha a város közönsége részéről csekély pénz áldozattal eszközölhető átalakítások gyorsan végrehajthatnak, akkor már október 15-én megnyílhat Aradon az osztrák-magyar hadseregnek a második léghajós osztálya, amely értesülésünk szerint egy főhadnagy parancsnoksága alatt állana és 51 katonára tartozna bele. Ezek közül 31 szerelő 16 pedig már vizsgázott pilóta. Egyelőre 10—12 repülőgép részére építenének hangárokat, amelyek természetesen teljesen elkülönítve Teleky gróf pilótaiskolájától, csak katonai repülőgép gyakorlatok megtartását tennék lehetővé Aradon.

A hadgyakorlat.

(Nagy énekes némajáték, Duett. Szereplő: egy hadnagy. Irta és zenéjét szerelte Lopkovița Rezső).

Introduction (Viva-e).

Boci-boel tarka
Se füle, se farka
Elindultam én
Hadgyakorlatokra

Reminiscencia (Maestror).

Voltam én is valaha
Szép asszonyok lovagja.
Ha a bajszom kipördörtem,
Sarkantyumat megpöngtettem,
(Pláne, ha mondtam egy bon mot)
Az asszony nép majd meg bomolt.

Ária (Szivből).

De mióta gyakorlatra mentem
Nem néz reám azóta a szent sem!
Mert:
Ujjé a manóver nagyszerű
Ujjé, a manóver jó,
Az ember gyalogol tíz napig
A hasról lejön vagy ötven kiló,
Bógónek néstem a kék eget
Sült helyett ettem pár csizmaszeget.
Lesántult a lábam
Mégfájdult a hátam
Ujjé, a manóver jó.

Ballada (Betropetzi).

Ezt a nótát szomorúan zengem
Harminc napig szekiroztak engem
Nekem jött az őrnagy, mint egy vadkan
Rámitó, hogy milyen szidást kaptam!

Lökdöstek ott jobbról is meg balról
Lejött a bór, miot malter a falról
A hajamnak nincsen már csak nyoma
Haleluja, hale halleluja!

Harc a földért.

(Izgalmas árverés az aradi városházán.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 19.

Arad városházán ismét kisebbfajta csata tüzeben csaptak össze az éhes gájiak. Ilyenkor, Szent István nap előtt tartja a város a földárverést, amely nemcsak a kenyeret termő anyagnak, hanem a földet művelő, abból élő ember indultainak, érzéseinek, vágyainak a vásárja is. Az nem új igazság, hogy a paraszt földéhes. Földéhes Magyarországon mindenki, mert a föld az egyetlen gazdasági objektuma, amelynek termékei mindenkor és mindenhol piacot találnak. Azonban, hogy a földéhség kielégítésére irányuló árverésen minden szervezethez nélkül is, akkora és olyan szisztematikus fajgyűlölség nyilvánuljon meg, mint ma ez az aradi gazdasági szék által megtartott aktusnál tapasztalható volt, az érdekes újdonság.

A gáji gazdák ezideig békésen megfértek egymás közt. Tudott dolog, hogy évek munkájába került még csak egy primitív földberlő szövetkezetet tudtak létesíteni. Ehhez is kívülük álló és élő erők impulzusára volt szükség. Az összetartás nem erős oldala a gájiaknak, de az egyformán nehéz élet béketűrővé, és türelmesekké tette őket.

Ma azonban egészen másképp nyilatkozott meg a nagy harc egy-egy parcelláért, mint az elmúlt években. A magyar arra törekedett, hogy a szerb alól huzza ki a földet, a szerb a románok nehezítette meg a vásárt és mindhárman közös erővel vonultak fel a bolgárok ellen, akiknek száz százalékkal kellett többet fizetniük azokért az apró parcellákért, amelyeken utólrhetetlen szorgalommal aranyat termelnek.

Ez az általános jellemzője a ma lezajlott árverésnek, amelyen mindössze harminckét parcella került bérbeadásra három, vagy ha a bérlő akarta hat esztendőre. Zsufolásig megtelt érdeklődőkkel, árverelőkkel a gazdasági szék tanácskozó terme. Csupa olyan ember jött el, aki ismeri a mellette állónak a veséjét meg a kádfiát. Ellenfelekként kerülnek szembe, de sem túl, sem alá nem becsüli egyik a másikat. Mindenki tudja a szomszédjáról, hogy az mennyit keresett a bérlésén, amelyből most lesz kifizendő az arany, még akkor is, ha megduplázná a bérösszeget. Eljöttek apák a fiaikkal. A második generáció is belépett már a földért megnyíló küzdelembe, mert ő is csak ebből tud és akar megélni. Legtöbbje a fiataloknak nősülés előtt áll és addig asszonyt nem vihet a házhoz, míg nincs néhány holdja, hacsak bérlés is, amelyen ő maga önállóan gazdálkodik.

Az említettekön kívül meglepetéseket nem tartogatott a mai árverés. Évek óta emelkedő irányzatú a bér és a város számít is a földjövődélem szaporodására. A maga részéről annyit tett ennek elérésére, hogy mintaszerű konyhakertészet üz husz holdon és ez által megkedveltette ezt a jól jövedelmező foglalkozást.

A bérbeadásra került parcellák, négy kivétellel, átlagban 5-6 holdasok voltak és valamennyi sokkal drágábban kelt el, mint amennyiért legutóbb adták bérbe. A négy nagyobb darab, az 50 és 80 holdas, viszont árban visszaesett. A Szent-Pál-réten eddig 50 korona bért fizettek holdanként egy 80 holdas területért, ma csak 36-38 koronaért akadt bérbevevő.

Annál jobban felverték a bolgárok kezén levő földeket. A 718. számú részlet, mely hét hold eddig 30 koronát hajtott a városnak, ma 85 koronáig is árverelt rá egy fiatal bolgár, aki még kezét is akart csókolni örömeiben Lócs Rezső gazdasági tanácsnoknak, amiért földhöz jutott.

A csanádi vasút lőitése mellett egy két holdas parcellát gyógyfüvek természetesere akart bérbe venni Szokoly Sándor gyógyszerész. Eddig 30 korona volt a holdankénti bér. A gyógyszerész 50 koronát ígért. De nem engedték a kezére a gáji magyarok, 66 koronára verték fel a föld árát és hiába akartak rájuk hatni a gazdasági szék egyes tagjai azzal, hogy a gyógyfüvek természetesere is olyan szükség van, mint a burgonyára.

— Majd ha betegek leszünk, elmegyünk a kórházba. Ott van elég herba tea — felelték.

Csak egyetlen-egy esetben gyakoroltak kegyelmet. Balindok Mihályné a gulya legelőben bérel 5 holdat, 67 koronaért. Ezt a horribilis árat megelégtették a kemény szívű és éhes gyomru gájiak is. Nem árverelték az özvegy ellen. Csak egy bolgár akadt, egy koronát ráigért. Majd megverték közös akarattal. Így maradt az aranyat ontó szántó 68 koronáért további hat évre a nagy családú özvegyé.

A város zsigmondházi pusztáján egy 17 holdas parcella volt bérbeadandó. Az összes gájiak közül egyetlenegy sem tett ajánlatot. Messze van ez nekik, ők Gájból ki nem mozdulnak. Glogováci sváboknak kell jönnie, hogy a parcella bérlőt kapjon.

A hadügyminiszter a tartalékos tisztekért.

— A titkos rendelet újabb részletei. —

(Az Aradi Közlöny tudósítójától.)

Arad, augusztus 19.

A legnagyobb feltűnést keltette a hadügyminiszternek az a rendelete, amelyet az Aradi Közlöny néhány nap előtt hozott nyilvánosságra és amely afelől intézkedik, hogy a jövőben a tartalékos tisztek kiképzésénél, kinevezésénél sokkal szigorúbb szempontok fognak érvényesülni, mind eddig. Az új véderőtörvény intézkedése szerint ugyanis a jövőben nem minden egyéves önkéntes kerül tiszti vizsgára, hanem úgy alakul a dolog, hogy december hónapban, tehát a praktikus kiképzési idő első periódusának leteltével, az ezredparancsnok, vagy a csapatparancsnok kiválogatja azokat az önkénteseket, akik egy részt kijelentik, hogy ők tartalékos tisztek akarnak lenni, másrészt pedig a parancsnok ezeket alkalmasoknak találja. Már a válogatásnál tekintettel kell lenni a szellemi képességen kívül az illető egyéniségére, jellemére, családi körülményeire, polgári foglalkozására, de főként a külső megjelenésére. Akik nem akarnak tartalékos tiszti vizsgát tenni, azok a csapathoz kerülnek és az egy év leszolgálása után, mint altiszteket helyezik a tartalékba.

A miniszternek tulszigoru és az eddigi gyakorlattal szemben konzervatív felfogást tanúsító rendelkezésének csak egyik részét közölték a lapok, mert ezt a hadügyminiszter úgy találta jónak, hogy nyilvánosságra kerüljön. Ámbár minden olyan ügy, amely egy tisztet, vagy egy tisztikart érint, mint titkos rendelet „Reservatbefehl” kerül a hadtestparancsnokságokhoz és ezek útján az alantasabb helyekre, az említett rendelkezésnek a polgári társadalmat is érintő részét eddig szokatlan módon publikálták.

Azonban ez a parancs két részből állott és a második része „reservatissimum” jelzéssel volt ellátva, ami azt jelenti, hogy csak a csapatparancsnoknak szól és azt még ez idő szerint a tisztikarokkal sem szabad tudatniok. A parancsnak ebben a részében ugyanis a hadügyminiszter arra utasítja a csapatparancsnokokat, hogy a jövőben a fegyvergyakorlatra bevonuló tartalékos tisztekkel intenzívebben és komolyabban foglalkozzanak, mert a tapasztalat azt bizonyítja, hogy a tisztikaroknak a tartalékos tisztekhez való viszonya olyan fonák dolgokat szül, amelyek azt a látszatot keltették a társadalomban, mintha a tartalékos tisztek csak kegyelemből megtört jövevény lenne a hadseregben és sokszor szinte önértéket bántó módon kített mellőzések következtében a bevonult férfiak ambícióját is megölhette. Kilenc, vagy tíz pontban sorolja fel a hadügyminiszter azokat a szempontokat, amelyek betartása szükséges ahhoz, hogy a rezerv tiszte különösen a háborúban fontos feladatát va-

lődi katonaszellemben teljesíthesse és ezek között a legnagyobb súlyt helyezi arra a miniszter, hogy az úgynevezett bajtársi érintkezés a tényleges tisztben hivatala iránti szeretetet ébren tartsa és fokozza. A hadügyminiszter reméli, hogy eme rendelete által meg fognak szünni azok a panaszok, amelyek a polgári társadalomba visszatérő tiszt részéről elhangzottak és a fegyvergyakorlati időre való visszaemlékezést nem a legkellemesebb időszakként mondták.

A jövő hadserege.

A hős tűzmester.

Francia-világ Aradon.

— Érdekes emlékek. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 19.

A napokban hozta meg a táviró Massenetnek, a hírneves francia zeneszerzőnek halálhírelt. Az Aradi Közlöny a nekrológban felemlítette, hogy a nagy zeneszerző több ízben járt Magyarországon s többek között Aradon is töltött egy napot.

Nem érdektelen ebből az alkalomból feleleveníteni a franciák aradi látogatásának történetét, melyre még igen sokan emlékeznek. Valóságilag francia-láz uralkodott ezalatt az idő alatt Aradon, viszont azonban legalább egy napig Arad is a francia érdeklődés középpontjában állott.

Az 1885-i kiállításra hívták meg a vezető körök, a politika és irodalom kiválóságai a francia művész és irótársaságot, akik közül Copeé Ferenc, a híres író, Lesseps Ferdinánd, a Suez csatorna építője, Delibes Leo és Massenet Gyula, a híres zeneszerzők, Dreyfus Ábrahám, Lichtenstein zenedes, Treufeurt, a „Gaulois” munkatársa, de Noires Fontaines báró, Pozzi orvos Blavet, Clairin, Rops, Fleury festők, Gouzien, Escalier Lévrasseur, Berardé, Ratisbon, Lenger, Marlet, Lermina, Parizel, az Evenement munkatársa, Proth, a Mot d'Ordre munkatársa, Ulbach, a Gil Blas munkatársa, Badin, a Nouvelle revue-től, Bernard, Levy Emil, Young a Revue politique et littéraire től és a Du Plan fivérek jöttek el.

A francia társaság 1885. augusztus 10 én érkezett Budapestre, ahol nagy ünnepek között fogadták őket. A város nevében Gerlóczy polgármester üdvözölte őket, míg a franciák nevében Lesseps köszöntö meg a fogadtatást. A franciák néhány napig Budapesten időztek, majd Tátrafüredre mentek, ahonnan Aradra jöttek el.

Augusztus 15-én érkeztek meg a franciák Aradra. Vonatjuk kilenc óra 58 perckor érkezett, de természetesen már jóval előbb zsúfolásig megtöltötte a várakozó közönség az állomás épületét. A peronon Salacz Gyula polgármester, Grünwald Ferenc iparkamarai elnök, Árkay Kálmán, Remetey F. Károly, Bing Ede, Bing Vilmos, Lukácsy Miklós, Hász Sándor törvényhatósági bizottsági tagok, Institoris Kálmán főjegyző, Parez István tanácsnok, Urbányi János városi kapitány, Lócs Rezső adófelügyelő, Vannay Károly megyei árvászéki elnök, Steinitzer Károly aradi királygyász, Hegedüs Sándor Acsev. helyettes igazgató és még számos notabilitás várakozott.

Mikor a vonat beérkezett, a zenekar a francia himnuszt kezdte játszani. Kendőlobogtatással, „éljen” és „vive la France” kiáltásokkal üdvözölték a vendégeket, akik „vive la Hongrie” kiáltásokkal válaszoltak.

A francia vendégek kíséretében Aradra érkeztek Tolnay Lajos államvasuti igazgató, Türr István tábor-

nok, Horváth Gyula országgyűlési képviselő, Pulszky Ferenc, Pulszky Károly, Hentaller Lajos, Szemere Attila és Rákosi Viktor. A polgármester magyar nyelven üdvözölte a vendégeket, majd Bing Vilmos intézett hozzájuk francia beszédet. A beszédekre az agg Lesseps válaszolt a következő szavakkal:

— Jól lehet nem érttem az igen tisztelet polgármester ur szavainak értelmét, de legyen meggyőződve, hogy átérteztem az érzelmeket, amelyeket kifejezésre akart juttatni. Mi franciák halás köszönettel fogadjuk Magyarországot egyik legelőhaladottabb városának e ritka szép fogadtatását, melyre nem szereztünk érdemeket, de ha a mélyen érzett hála érdem, úgy legyenek meggyőződve, hogy e szép város iránt örökké hálásak leszünk. Éljen Arad városa!

Mint mulatságos epizódot említik a jelen voltak, hogy egy magasállású állami tisztviselő a fogadtatás alkalmával határozottan republikánusnak vallotta magát — véletlenül. Üdvözölő beszédének végén ugyanis ahelyett, hogy „éljen a francia köztársaság”, véletlenül zavarában azt találta mondani, hogy — *éljen a köztársaság!* Különben általában igen zavarodottak lehettek a fogadóbizottság tagjai, mert például Salacz polgármester, amidőn a szalonkocsiból az első ur kilépett, egyenesen hozzá állt és elkezdte beszédét:

— Uram, amidőn . . .

Tovább azonban nem folytathatta, mert kiderült, hogy az illető ur — *Masszák Hugo*, akkor a Pesti Napló munkatársa. Másodízben egy francia újságíró előtt kezdte meg beszédét, míg végre megjelent Lesseps is s azelőtt is elmondhatta:

— Uram, amidőn . . .

Ezuttal azonban a beszéd végére csuszott be valami kis tévedés. A beszéd végén ugyanis a polgármester „Arad szabad királyi polgársága” nevében üdvözölte a vendégeket. A „város” szó valahogy benne maradt a torkában:

Megkezdődött a bevonulás. Körös körül szorongó néptömeg éljenezte a franciákat, de leginkább Lesseps-et, Copeé-t és a népszerű Türr tábornokot. Lesseps a város egyik vezető állású tisztviselőjével került egy kocsiba. A tisztviselő érezve a bajt, miután nem tudott franciául, még az állomáson harsányan tolmács után kiáltott. Tolmács azonban nem akadt. Eleinte nem volt baj, mert az állomás körüli sűrű tömeg folyton éljenezte Lesseps-et, aki kalaplengetve mondott köszönetet. Amikor azonban a Walder gyár elé értek, egy csendesebb pillanatban Lesseps odafordult utitársához — természetesen franciául:

— Ugyan kérem, mondja csak...

A tisztviselőnek a kínos helyzetben mentő ideája támadt. Meglengette kalapját és a tömeg felé fordulva odakiáltotta:

— Éljen Lesseps!

Az éljenzésnek természetesen visszhangja támadt. Lesseps köszönetet s a figyelmé egyelőre elterelődött. Két perc múlva azonban meg kellett ezt a műveletet ismételni. Mire a Fehér Kereszthez értek, a városi tisztviselő egész berekedt s a veríték csak úgy csurgott az arcáról.

A vendégeknek egy órát adtak tisztálkodásra, azután pedig a Neuman-gyár megtekintésére indultak. A város zseniálisan oldotta meg azt a kérdést, hogy juttassa el a franciákat a Neuman-gyárig. Kölcsönkért az államvasutaktól négy államvasuti szalonkocsit, azokat a lövönat sinjeire állította s a vendégek a szalonkocsikon tették meg az utat. A gyárban Neuman Adolf fogadta és kalauzolta a vendégeket, kiknek tiszteletére fényes dejeuner-t adott.

Visszatérve a városba, a városháza előtt kocsra szálltak és a vesztőhelyet tekintették meg. Lesseps Ferdinánd nagyhatású beszédet mondott itt, a franciák pedig virágokkal temették be az obeliszket. A Domány-tele borospince megtekintése után a városi díszebéd következett, amelyen Salacz Gyula, Lukácsy Miklós, Lesseps, Institoris Kálmán, Paul Ulbach, Gaál Jenő dr., Copeé, Tiszti Lajos, Varjassy József, Türr István, Horváth Károly, Lichtenstein ezredes mondtak beszédeket.

Délután a vendégek tiszteletére néptünnepélyt rendeztek a ligetben. A néptünnepélyen az összes arad megyei népviseleteket is bemutatták. Vagy tízezer ember volt aznap délután kint s a franciák elragadtatva bámulták a sokadalmat. A vendégek csak este nyolc órakor jelentek meg. Rózsági Antal üdvözölte őket, míg a franciák nevében Lesseps válaszolt. Ezután Ternajgo Caesar ujaradi gyógyszerész mondott üdvözölő beszédet, majd a táncoló sokadalom megtekintésére indultak. Lessepsnek annyira megtetszett a híres és hihető „csárdás”, hogy derékon ölelve egy pécsi menyecskét, s maga is beállt a táncolók sorába.

Később *Lustig* Jankával, (most *Lánzy* Leoné) is táncolt a suez csatorna híres építője.

A franciák másnap reggel hét órakor különvontan Mezőhegyesre utaztak, ahol az állami ménesbirtokot tekintették meg.

Érdekes, hogy a francia lapok milyen tudósításokat közöltek az aradi napról.

Az Independence Belge levelezője a következőket írta: „...Ma érkezünk Aradra, Magyarország egyik legnagyobb városába. Mindenütt lelkes fogadtatás. Minden lépten nyomon tüntetések. A lakosság virágokkal árasztja el kocsijainkat. Fiatal leányok nemzeti öltözetben bokrétaikat és koszorukat nyujtanak át. Lesseps, aki folyton tapintatosan választ a számtalan üdvözölő beszédre. Tegnap mondotta 112. beszédét. Aradon fényes fogadtatásban részesítettek bennünket. Ma este monstre népmulatság volt. Nem képzelhető pikánsabb, festőibb látvány, mint a hullámozó tömeg sajátságos nemzeti viseletében... A tánc hajnalhasadásig tartott és mentül tovább jártak, annál nagyobb lett a jókedv és a lelkesedés. Egyszóval: fényes, lelkesítő ünnepnapokat élünk.”

Parisis, a Figaro munkatársa a következőket írta: „Aradon huszonnég óra hosszat tartózkodtunk. Lehetetlen elképzelni azt a fogadtatást, amelyben itt részesültünk. Kilépv a indóházból a szó szoros értelmében úgy visznek bennünket a kocsikra, melyben virágok helyettesítik a kocsik párnáit és szőnyegeit. Legalább is 10,000 főre tehető közönség közepette megyünk a városházára, ahol a polgármester üdvözöl bennünket. Neuman ur gyárában kitűnő villásreggelit adott, mely után a tizenhárom vértanu emlékszóbráchoz gyalogoltunk. Az egész város odakisért bennünket. Hasonlíthatatlan kép ez. A dísz nagyszerűen egyszerű. Nagyterjedelmű tengeri földek közepette emelkedik az egyszerű gránitoszlop. Itt akasztották fel a jog tizenhárom vértanuját... A legutolsó lépcsőn, amely az oszlophoz felvezet, egy öreg, 48-as honvéd állott s kezében gyászfátyollal letakart trikoltartott. Mellette a vértanuk egy fegyvertársa. Előtte állott Lesseps Köröskörül a francia delegáció. A nagy területen ember-ember hátán, kibukkanva a tengeri közül, mindannyian fődellen fovel, habár a nap forrón süttött. A martírok fegyvertársa rövid beszédet mondott, amelyet kénytelen volt rövidebre szabni, mert a fájdalom elfojtotta a szót a torkán. Lesseps néhány szóval felelt, halkán, elismerésre méltó finom tapintattal. Majd fiatalos könnyűséggel lép fel a lépcsőre, az oszlopra teszi a virágot, melyet gomblyukában hordott és térdet hajtvá keresztet vet. A megindulás a tetőpontját éri el. Az öreg zászlótartó arcán nagy könny-cseppek gördülnek végig. Őriási éljen tör ki a kebléből és ezer és ezer hang kiáltja! „Vive la France, melyre feleletül hangzik: vive la Hongrie.”

Parisis ezután a néptünnepélyt írja le:

„A velencei lámpák és fáklyák fényénél a fák lombja alatt erőteljes parasztok és csinos parasztleányok állnak festői öltözékben, fejükön arannyal áttört magas főkötőt hordanak, ami szinte papnői kifejezést kölcsönöz nekik. Ezek egyike átkarolja Lesseps-et és beviszi a táncolók sorába. Mindegyikünk átkarol egy csinos leányt, vagy menyecskét, et en avant la csárdás. Tizenegy óra körül Arad legszebb asszonyai elkisérik Lesseps-et a szállodáig. Midőn a szobájába lép, egy szállodai szobaleány áll elébe és francia nyelven üdvözli.”

A jövő hadserege.

A sneidig huszár.

A jövő hadserege.

A diszszázad.

Szamosi Elza férje
és egy aradi uriaszony.— M. Löwy Rózsi próbaénekése. —
— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 19.

Országos feltűnést keltett néhány héttel ezelőtt, hogy Somlyó Nándor doktori, Szamosi Elza nagyhirű énekesnő férjét beszállították Meravcsik tanár elmeegógyintézetébe. Bródy Sándor, az ismert író intim barátságban volt hosszú időn keresztül Somlyó Nándorral és egyik fővárosi lapban cikket írt arról, mi kergette őt ületbe Szamosi Elza férjét? Bródy szerint Somlyó Nándor fedezte fel a ma már világhírű Szamosi Elza csodaszép hangját és speciális tanítási módszerével ő képezte nagy énekesnővé az Operaház mai kitűnőségét. Bródy szerint Szamosi Elza most elfordult férjétől. Ebben találja Bródy Somlyó Nándor tragikumának okát. A kiváló író azt hiszi, hogy Somlyót az kergette a tébolydába, mert Szamosi Elza másé lett és így a szájalomra méltó férfi elvesztette legkedvesebb hangszerét.

Bródynek tegnap megjelent cikke azt állítja, hogy Somló lázasan kutatott új nő után, akiben friss énektehetséget fedezhetne fel és akinek segítségével elhomályosíthatná Szamosi Elza tűndökli fényét. A megbénult agyu férfi kutatásai közben rábukkant dr. Messerné Löwy Rózsi aradi fiatal uriaszonyra, aki tudvalévóleg néhány hónappal ezelőtt vendégszerepelt az aradi színházban és aki azóta hécsi zenekiválóságokkal ismertette meg énektudását. Löwy Rózsi asszonynak Somló Nándornál tett próbaénekéséről a következő érdekes sorokat írja Bródy Sándor:

Uj hangszert kerestett a régi helyébe. Keresett, kapkodott, de válogatott. Jelentkezők lettek volna szép számmal, de abban az időben, amikor a tényeket illetőleg ítélőképessége már lazulni kezdett: művészi tudománya, mint ahogy ezt illetékes bírálótól tudom, teljesen ép, szigorú és kivételesen éles maradt. Jötték hozzá művészek. Rapszódikusan, de tanította ezeket és azok nem győzték dicsérni, egy tenorista csodálatot beszélt arról, hogy mit csinált belőle néhány nap alatt. De nőnemű hangszert, egy igazi remplecent nem igen mutatkozott a látóhatáron, pedig ezt kereste kissé hangos kétségbeeséssel. E korszakában nekem nyílt alkalmam, hogy segítségére lehessek. Egy távoli rokonom, fiatal nő jött fel a vidékről, Aradról, hogy megtudja: van-e joga az énekművészet iránt való olthatatlan vágyának. Közöséges és kopott szóval élve: van-e tehetsége? Betegünket, akkor még civil, szaktudóst és ismert praktikust — kértem föl, hogy hallgassa meg. Emberünk örült is, nem is, e megiszteltetésnek. Mindenesetre idegesebb volt, mint az ifjú nő, aki elfogulatlanul állott a zongora elé. Csak nőkben van ilyen született szuverenitás, és csak azokban, akik érzik, hogy mint testi jelenség teljesen rendben vannak és hogy nincs rajtuk és bennük semmi, amiért restelkedniök kellene... Betegünknek nagyon tetszett az új hangszert külseje, ámár — suttogva — megkritizálta:

— A szeme nagy, még nagyobb, mint azé, kár, hogy kék és világos a tekintete. Félős az ilyen, hogy üresen hat a szinpad messziségeiből. Ha csak majd el nem sötétedik a szenvedélytől. Az alakja olyan, mint azé volt husz éves korában; valamivel még magasabb is. A szája jobb, az állása elegánsabb. Egészben véve attól tartok, hogy hideg a szinpadra és nincsen hangja... Halljuk!

A nő valami klasszikus dalba kezdett, de az első strófa után vizsgáló betegünk megállította: nem bírt magával az izgalomtól, amit az a meglepetés okozott, hogy e valóban hűs és tiszta lénynek naiv szájából érteki forróságú hang áramlott ki; pasztuózus, sötét bársonyszínű. Énekelni a hölgy még nem tudott és ez volt az, ami emberünket a végletekig fölizgatta és gyönyörködtette. Nyomban a tanításhoz fogott, énekelt, énekelte, erőszakoskodott, szinte türhetetlen mohósággal azonnal birtokba akarta venni az új hangszert. Ez fölényes hidegséggel és kevés hittel nézett reá, bárha ismert volt előtte nagy tekintélye és őt mindjárt halálból dicsérte is.

— Európa egyik legnagyobb énekesnője lesz belőle az én kezemben. Ha annak husz éves korában ennyi hangja lett volna! Mikor és hol beszélhetek a szüleivel. Én abba hagyok mindent és csak vele foglalkozom! — suttogta a fülembe a beteg és lázas boldogság üt ki az arcán. A fiatal nő mosolygott és amikor magunkra maradtunk, megmondta az első diagnózist a lelkesedő szakértőről. Később panaszkodott, hogy utána jár, molesztálja, erőnek erejével tanítani akarja. És elment külföldre, hogy egy szintén hűs némettől tanuljon és itt hagyta a mi forró alakunkat, aki az új hangszert már-már megtalálta, de nem tudta a kezébe kaparítani.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

* Arad új zeneiskolájának szervezési munkálatai — az aradi közönség megértése, jóindulata meleg érdeklődése és támogatása révén — mind eredményesebben haladnak előre. Az intézet kulturális programja köztudattá vált. Így mindennek előtt a közönség igen helyes és szerencsés érzékeléssel felismerte a Szalay-, dr. Mezey- és Zay-féle intézet csoport-tanítási módszerének igen nagy pedagógiai előnyeit. A nővendékek csoportjának minden egyes tagja egy teljes órai magyarázatot hall; másrészt csak fejlesztőleg és serkentőleg hat tehetségére és becsvágyára az a körülmény, hogy egy teljes zeneórában belül társai játékát is hallja és így módjában lévén társai játékát a tanár korigálása révén a sajátával összehasonlítani, zenei értelme és mérlegelése is igen előnyösen fejlődik. Mindenesetre a növendékek ambíciója így a legrohamosabban fokozódik. az intézet zenei kulturális programjának további pontjai: a módszer és tananyag szigorúan az Orsz. M. Kir. Zeneakadémiáé; a növendékek zenei előhaladásának dokumentálására havonként házi hangversenyeket és hetenként kamara zeneestélyeket tart az intézet nagyarányú gyönyörű helyiségeiben (Andrássy-ut 8.) ahol előjegyeztetni, valamint beiratkozni már most lehet szeptember 15-ig; ezenkívül az intézet az év folyamán nyilvános növendékhangversenyeket is tart, az évzáró hangversenyeken pedig hítes budapesti min. képzett vizsgálóbiztosok fognak működni. A tanári havi 8 kor., amelyért a hegedű, zongora, cello, cimbalom, ének hangszerekből bármelyik kettőnek és az összes melléktanzenek eredményes oktatását nyújtják a kiváló tanerők a legmagasabb fokig. Meg kell jegyeznünk, hogy az intézetnek előnye és a közönség általi támogatása abban a körülményben is rejlik, hogy a tanerők egyben tulajdonosai is az intézetnek és így a tanárok állandósági jellege és a tanítás szavartalansága biztosítva van. Az intézet tanerői: Szalay Aranka, a köznépszerűségnek és kiváló tekintélynek örvendő okl. zongora-, ének- és cimbalomtanárnő; Zay Margit hírneves okl. zongoraművésznő és dr. Mezey Zsigmond okl. hegedű művész, a cello és elmélet tanára, aki szintén kiváló művészeti és pedagógiai sikerekre tekinthet vissza.

* Aradi Zenekonzervatorium. (Szabadság-tér 21) Beiratások f. évi szeptember hó 1-én kezdődnek. Mütter Müller József, igazgató. 5258

* Uj könyvek: Szécsi Ferenc munkái. Tolsztoj: Hadsi Murát. Faragó: Kossuth-bankokora. Jászi: A magyar alkotmány válsága. Kaplató: Kerpel Izsó könyvkereskedésében. Telefon 385.

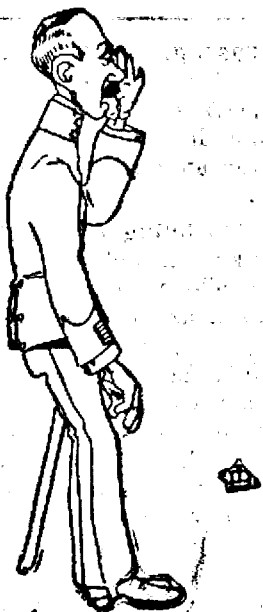
* Égő nyomokon. (Az Apolló Szent-István-napi slágere.) Nem mondunk újságot azzal a megállapítással, hogy az Apolló-színház igazgatósága mindig és mindenkor elsőrendűen fontos kötelességének azt tartotta, hogy minden egyes előadásán a legkitűnőbb slágereket mutassa be. Ennek a törekvésnek számos jelét is látjuk, főként pedig abban, hogy az Apolló-színház repertoárja oly kiváló, amilyennel kevés magyar mozi dicsekedhetik: amit a kinematográfia az utóbbi időben produkált, azt az Apolló nagy áldozatok árán bár, de a megjelenés után rövidesen bemutatja. S így van az most is, Szent István napján. Az igazgatóság, hogy az ünnepi közönségnek a legfokozottabb igényeit is kielégítse, egy egészen új, szenzációs sláger, a mozgófényképgyártás legújabb, egyik legsűdőbb kreációját mutatja be. Az eseményszámba menő sláger-kép címe Égő nyomokon. A hatalmas, méreteiben is nagyarányú film 2000 méter hosszú, egy meglepő érdekességű társadalmi drámát érzékít meg a fehér vásznon, amely teljesen elűt az ilyen zsánerű szokványképektől. Meséje, amely a való élet rejtélyes mélységeinek egy csodásan megkapó részletét tárja elénk, elejétől az utolsó jelenetig lebilincselő, olyan, amelyet még egyetlen moziképer sem láthatunk: s a szereplők mindegyike valóságos művész, akik megható közvetlenséggel játszik meg nehéz szerepeiket. E hatalmas ünnepi slágeren, az Égő nyomokon kívül, a Szent István-napi műsoron még egy gyönyörűség, természetutáni felvétel és egy pompás bohózat is szerepel. A keddi előadások miként vasárnapokon, már kora délután kezdődnek. 177.

* Az Uránia Szent István napi műsora. Az Uránia igazgatósága tekintettel arra, hogy Szent-István napon természetesen sokan látogatják a mozgófényképszínházat, olyan műsört állított össze, amely minden tekintetben felülmúlhatatlan. A műsor szenzációja a Toronyőr leánya című nagyszabású háromfelvonásos film. Minden dicsérendő szó, amelyet erre a filmre vesztünk, felesleges lenne. A kép oly eltörülhetetlen benyomást gyakorolt mindazokra, akik látták, mint még egyetlen egy kép sem igen sokan, akik a tegnapi bemutatót megnézték a képet, ma újból végignézték az előadást, hogy a csodás képet még egyszer láthassák. A darab meséjét Hugó Viktor legzseniálisabb regényéből, a Notre Dame-i toronyőr című romantikus műből vette. A kép java része a Notre Dame templom hatalmas tornyában játszódik. Könnyen elképzelhető, hogy a zseniális rendező kihasználva ezt a helyzetet festőn-festőiből jeleneteket varázsolt a filmre. Felejthetetlen például a szerelmi jelenet, mely a torony leg-tetején játszódik. Köröskörül hatalmas méreteiben Páris terül el, látni a végnélküli ház-tengert, az előtérben pedig a szerelmes pár kihajolva a torony árkádjai alól. Alig képzelhető izgalmasabb látványosság, mint a filmnek az a jelenete, midőn a toronyőr szerencsétlen leánya a több emelet magas toronyról leteti magát a mélységbe. Mondanunk sem kell, hogy a drámában a Theatre Francaise legjobb színészei játszanak. A felülmúlhatatlan kép még csak holnap marad műsoron. 175.

TANÜGY.

(—) Korcsmázó tanfelügyelők. Lugosról jelentik: Krassó-Szörényvármegye közigazgatási bizottságának ülésén Tabajdy Zoltán dr. főjegyző felolvasta a közoktatásügyi miniszter leiratát, amely Láng Mihály dr. és Bugel Jenő segéd-tanfelügyelők ügyével foglalkozik. Az említettek ellen ugyanis több anonim följelentés érkezett a közigazgatási bizottsághoz, amelyek azzal vádolták a segéd-tanfelügyelőt, hogy korcsmákban és kávéházakban botrányos viselkedésükkel vonják magukra a közlígyelmet. A közigazgatási bizottság a följelentéseket fölterjesztette a közoktatásügyi miniszterhez, aki vizsgálatot rendelt el és a vizsgálat eredményeképp nem tartja a vádakot oly súlyosknak, hogy azok fegyelmi eljárást vonnának maguk után. A közigazgatási bizottság a miniszter leiratát tudomásul vette, de Sulyok Árpád megyei főügyész indítványára határozatlanlag kimondotta, hogy Láng dr. és Bugel segéd-tanfelügyelőknek Lugosról való áthelyezése iránt felir a kultuszminiszterhez.

Finüle (Csak szívesen).

Boci-boci tarkam
Nincs fülem, sem hájam
Foga'm nem szépek
Lábaim nem épek.

Zsindelyezik a kászárnya tetejét
Avanzsálni? Avanzsáltam a fenét!
Ifjuságom, jőjj vissza egy szóra
Számár az is, aki felül a lóra!

Menyecskék és huszárok.

— Aradmegyei gazdák panasza az átvonuló katonák ellen. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 19.

Az őszi királygyakorlatok próba-háborúját azok a hadosztálygyakorlatok vezetik be, amelyekben Bihar-, Arad-, Csanád- és Temesmegyék kerületén elosztva a temesvári és nagyszabeni hadtestek dandárai vesznek részt. Arad környékén máris megkezdődött az egyes hadosztályok felvonulása és a gyakorlatozó katonaság elszállásolása, élelmezése máris sok gondot okoz a közigazgatási hatóságoknak.

Az első beszállásolás Mikelakán történt, ahová a nagyszabeni tizenkettes huszárok két százada vonult be a múlt héten. A huszárokat tízével, ötével beszállásolták a mikelakai gazdák házaikhoz. A huszárok — amint ez a következményekből megállapítható — jól érzik magukat Mikelakán és elégedetten pihenik ki a gyakorlat fáradalmait a falusi házak kénytelen-kelletlen vendégszeretetében. A megelégedettség azonban aligha kölcsönös. A mikelakai gazdák legalább is mindjárt a beszállásolás negyedik-ötödik napján elárasztották panaszaikkal a községi előljáróságot. Mind azt panaszták, hogy több huszárt szállásoltak be a házába, mint amennyit el tud helyezni. Mikor ezek a panaszok nem használtak, egymás után jöttek be a panaszos mikelakai gazdák Aradra a főszolgabíróhoz, alispánhoz. Itt azután bevallották elkeseredésük igazi okát: az a bajuk a tizenkettes huszárokkal, hogy a legények nagyon csókoszomságok és amíg a falu férfilakossága a mezőn, réten, cséplésnél munkában van, addig a huszárok megostromolják az otthonmaradt asszonyt. Bajnak bizonyára baj ez, de olyan baj, hogy semmiféle közigazgatási hatóság nem segíthet rajta.

Mikelaka után legközelebb Mácsa kap katonaságot. Augusztus 24-én vonul be a községbe a 24. honvédegyalohadosztály törzse hatszáz lovassal. A katonákat a község lakosaihoz szállásolják el, a dandár törzse és tisztikara pedig a mácsai Károlyi-kastélyban kap szállást. Augusztus utolsó hetében érkezik az aradi járás területére a temesvári lovasdandár törzse és tizenkettes huszárok teljes ezrede. A lovasdandár gyakorlatait

Szentleányfalva, Fakert és Ujpanát környékén folytatja és ezért a beszállásolások ezekben a községekben, esetleg még Zimándközön lesznek.

Aradmegyében gyakorlatozik a nagyváradi 20. honvédegyalohadosztály is augusztus 28-tól kezdődőleg. A hadosztály törzse és vezénylőtisztikara Borosjenőn fog táborozni, a hadosztályba tartozó csapatokat pedig részint Borosjenőn, részben Csermő, Sikula, Apatelek, Bokszeg és Barza községekben szállásolják be.

A dandár és hadosztálygyakorlatokat szeptemberben első napjaiban fejezik be és ekkor a beszállásolt csapatok olyan mozdulatokkal vonulnak tovább, hogy szeptember hetedikén elfoglalhassák azt a hadállást, amelyet a záró királygyakorlat ordre de batailleja számukra megjelöl.

Orvosa okozta a japán császár halálát.

— Nem ismerte fel a betegségét. —

Távirati tudósítás.

Tokio, augusztus 19.

Utolsó útjára még el sem kísérték minap elhunyt Mucsuhitó császárt, az országban már is általános beszéd tárgya az a gyanu, hogy a császár halálát a tökéletlen orvosi kezelés okozta és e miatt sok helyen nagy a fölháborodás. A tökéletlen orvosi kezelésnek sok oka van, köztük olyan is, a mely a japán udvarnak és népnek még ma is ápolit, elavult és a modern orvosi kezeléssel össze nem egyeztethető hagyományaiiban keresendő. Az orvosi kezeléstről, a melyben a beteg császárnak része volt most, érdekes részleteket írnak Tokióból:

Oka báró dr., a császár első házi orvosa, a kibin a császár és a felesége is föltétlenül megbíztak, a régi kínai orvosi iskola tanítványa. Ilyen ember még ma is van elég. Ezek az orvosok nem végeztek egyetemet. Az orvosi gyakorlat hosszabb folytatása nyomán szerzett tapasztalataik alapján engedték meg nekik a betegek kezelését. A doktori címet azonban jog szerint nem használhatják. Idegen nyelveket, a latinról nem is szólva, nem tudnak.

Bebizonyult, hogy Oka dr. július 14-én nem ismerte fel a császár betegségét: az uremiát.

Csak hat nappal a megbetegedés után, június 20-án hívták el a tokiói egyetem két orvosprofesszorát, Miura dr.-t és Aoyama dr.-t. Ezek aztán nyomban megállapították az akut uremiát. Ez eljárás nyomán most általában azzal vádolják Oka dr.-t, hogy végzetes hibát követett el azzal, hogy nem hívott már a betegség első föllépése alkalmával olyan diplomás orvosokat, akik külföldön tanultak. Furcsa dolog e mellett, hogy Miura dr.-nak az ütővizsgálat alkalmával nem engedték megfogni a beteg császár csuklóját, anélkül, hogy előbb be ne csavargatták volna selyempapírosba.

A császári betegszobát még Japánországban sem lehet az érdeklődő nép elől teljesen elzárni s így kiderült az is, hogy az udvar ellenszegült minden olyan műtéli beavatkozásnak, amelyet a császár megszentelt testén kellett volna valami külső sérülés miatt végezni.

Oka dr. házat most négy rendőr őrzi, mert gyakran megdobják követ. A felesége ott fekszik betegen a nagy izgalomtól. Miura dr. és Aoyama dr. ridegen elzárkóznak; nem fogadják betegeket, sőt nem is járnak el hozzájuk. Megtagadják minden fölvilágosítást. A nép meg van róla győződve, hogy a császár betegségének nem kellett volna halálos kimenetelűnek lenni.

Miért járt a nagy költő Aradon.

(Szerelmem, amelyről esetleg még többet is fogunk írni.)

(Gyere vissza, öreg novel-lák, avult regény-szakaszok és keménymagvu essayk divatból kimentkelléke: mottó. Eredetinek hivalkodó írásművek már nem szoktak téged használni, de vannak az életben aktualitások, amikor nem maradhat el. Tegyük hát mi is mottót, jelíget e rejtelmes riport elé.)

Mottó: Szeretném, ha szeretnének...

Bolond vidéki metropolis, amikor egy nevezetes arcot, főként művészeknek, írónak, arcát látja meg az utcán: mindjárt nagyot képzel magáról. A művész természetesen modellt fedez föl, vagy pedig városunk igéző tájait, sőt bizonyos, hogy le fog itt telepedni és művész-kolóniát szervez. Hát lehet kolóniasabb város valahol Aradnál? Az író pedig bizonyára impressziókat, hangulatokat, sőt egész regény-témákat szed belőlünk. Ah, ebben ugyis annyira el vagyunk hanyagolva. Mikszáth Kálmán a maga szülőföldje mellett Szegedet kultiválta, Eötvös Károlynak Veszprém köszönheti az irodalmi helyet, Debrecen egész csomó költő könyveibe stéberkedte magát, — Arad még nem nyert kielégítést ezekben az igényekben. (Régen interpellálni kellett volna e miatt a kulturtaácsnokot.)

Néhány hét előtt állandó lett az aradi kávéházi terraszokon egy írónak, az új magyar költő-nemzedék, legnevezesebb alakjának sorvány, barnával aláfestett arca.

Természetesen, a művészeknek és az íróknak sohase jut eszünkbe ilyesmi. A nagy festő az unokánévérét látogatja meg. Rakosi Viktor vizkurát vesz, más író egyébként magánügy hoz ide. A legtöbbet, mondjuk ki: a nő.

No, ebben is meg lehet vigasztalódni. Keleti népek és elmaradt városok ezzel vigasztalják magukat. Németország civilizáltabb, de a török nőnek sokkal bájosabb a lába, mint a germáné. Temesvárnak több gyára lehet. Szegednek több palotája, Debrecennek több milliója, — de szépeink, engedelmet kérünk, nekünk vannak!

A nagy író, a magyar versírás forradalmának Dantonját is egy nő után való érzései hozták Aradra.

Fordítva élnek a mai írók az emberi életet, nem hiába, hogy modernnek. A szürke ember élete az idealizmuson kezdődik, amely az évek előhaladásával fokozatosan fanyarodik cinizmussá. Az írók, az újak pedig a süritett cinizmuson kezdik; asszonyuk a Lédá, a nőstény, akiben csak a vért, a húst, a bujaságot látják. És egyik kezükkel őlelik a Lédákat, a másik kezükkel a hajukba markolnak, vagy dekolletált vállukba csapják az írói oroszlátkörmöket. Később azután megfordul ez a tobzódás és egy fájdalmas, éhes vágyba olvad: szeretném, ha szeretnének... Nem a kalandok, a líhegő órák gyilkos szerelmével, hanem az igazi asszony, a megértő nő tudatos, egészséges szeretetével...

Mindebből tehát kitetszik, hogy az író, a kinek jelzőit talán izléstelenség lenne ismételni, nem a pásztorórák szórakozása hozta le,

tartogatta itt, hanem valami komolyabb. A komoly érzéseknek középpontja pedig egy aradi asszony, a kit azért sem szabad közelebből leírni, mert ez idő szerint még a házasság élet meg nem lazított kötelékei fűzik első férjéhez.

Miért első, ez lesz talán második? Ez az, a mit még megállapítani nem lehet. Az asszony művelt, az irodalmat szerető, gazdag uriasasszony (enyi jelzőt az indiszkréción bűne nélkül is szabad elmondani, mert ilyen, ugye, sok van Aradon?) és kérdés, hogy a híres író érzései kiválóan-e a lelkéből annyi viszonzást, a mennyi egy asszonynak elég energiát ad ahhoz, hogy egy válpör minden izgalmán keresztüljárja magát? Vagy ezek az érzések már meg is vannak és a regény utolsó fejezetéhez csak a hivatalos aktusok, (előbb a bíróság, aztán az anyakönyves előtt) szükségesek...

Szóval: nem vagyunk abban a helyzetben, hogy erre nézve az olvasó érdeklődését teljesen kielégítsük. De akár a házasságig szenzációsul az ügy, akár megmarad a szerelem idilljeinél, — meg kellett ezt írunk. Először, mert a jeles költőknek azok a szerelmek is nevezésesek, a amelyeknél „visszament a párti”, tehát a hely is nevezetes, ahol, mint az irodalomörtönetben mondják, „ennek a szerelemnek bölcsője ringott”, — másfelől, hogy felvilágosítsuk azokat, akik azt hitték, hogy a kiváló író aradi időzéseinek olyan célja lenne, mintha irodalomképessé akarná tenni Aradot.

Augusztus végén...

Még benn vagyunk az orfeumban
Még ingerel a „férfi est.”
Még hűsre jéghidegre vágyik
Az izzadás gyötörte test;
Kivánsivá tesz még a sláger
Mit féltő plakát jelez:
S egy csöndes szél azt sugja mégis,
Hogy már a nyárnak vége lesz...

Még hallani a szerelemről
Nyár-izü csintalan mesét,
A hősről, ki rutul becsapta
Vakon bizó szerelmesét:
A lány csókot adott a csekkért
És hamisított volt a csekk,
Máskor a lány legyen okosabb
Az aláírást nézze meg.

A rácfertályi csarnokokban
A bicsekázás is még divat,
S megölnek egy és mást divatból
Valami csekélység miatt;
S olyankor ér oda a rendőr,
Mikor a gyilkos oda van;
A rácfertályi törvénye mindez,
A rácfertály, az már olyan

A kávéházban még viseljük
A szalmaözvegy élceket,
Kalandokról a boldog ember
Mesél nekem, mesél neked;
Nem tart meg semmit a begyében
És mégis diszkrét rendkívül,
S mire megjő az ősz, s az asszony —
Mesélő kedve is lehül.

S az utolsó népnepélyre
Használjuk a bérautokat,
Szórjuk a konfettit s a pénzünk
Egy és más szent célok miatt.
Mü-kabaré, imitált brettli, —
S hiába egy sem ingerel:
A nyári hőbe, hónapokba
Mi nekünk az igazi kell!

Eredj vén nyár, forró, kegyetlen,
Te munkátalan, te frivol!
Bucsuzásodra is erőten,
Csak vánszorog, döög a toll.
Eredj, s a komolyságnak ősze
Foglalja el füledt helyed,
Mikor dalolni, verset írni
Már nem muszáj, hanem lehet!

Sikló.

HIREK.

Halálos fenyegetés egy főtiszt ellen.

— Incidens az aradi várbán. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 19.

Néhány nappal ezelőtt izgalmas eseményről érkezett hozzánk hír az aradi várból. Arról beszélt hírtörésünk, hogy a katonai vár börtönében, ahol tudvalevőleg a külvilágtól teljesen el vannak rekeszve az odakerült szerencsétlenek, merénylet történt. Állítólag egyik gonosztevő rátámadt Hegedüs Ede alezrederre, a börtön parancsnokára, akit — mondotta a hír — súlyosan inzultált egy óvatlan pillanatban. Ez a hír szerencsére *tulzottnak bizonyult*. Kiderül ez Hegedüs alezreder urnak előttünk tett következő nyilatkozatából:

— Nagyon helyes, hogy ilyen kósza hírt nem írjak meg anélkül, hogy a legilletékesebb forrásnál ne érdeklődnék. Az inzultusról szóló hírnagyon is tulzott. A dolog a következőképpen történt: Én nem csinállok titkot abból, hogy a kezelemre bizott katonai börtön lakóival lehetőleg humánusan igyekszem bánni. Egyik elvetemült ember a jóságomat és emberséges érzésemet félremagyarázta és támadásra ragadtatta magát ellenem. Egy T. K. nevű gonosz ember, aki nyolc esztendei börtönbüntetést kapott, egy alkalommal levelet csempészett ki a fegyházból. Ezt jelentették nekem az örök és én előbb barátságos felhívást intéztem a rabhoz, hogy vallja be töredelmesen ezt a fegyelmi vétséget. Ő azonban tagadta, mintha leveleket csempészett volna ki. Erre én megliggyeltem a rabot és *elfogattam egyik kicsempészett levelét*. Eléje tartam hazugságát és amikor látta, hogy bujkálása kiderült, tehetetlen dühében így kiáltott rám:

— Ha kiszabadulok innen, olyan dolgot követek el az alezreder ur ellen, hogy bizonyosan felakasztanak érte.

Erre én megnyugtattam, hogy van itt más bátor ember is, aki szívtől nem fél a haláltól. Ezután a folyton öklével fenyegetőző rabot vasra verettem és átadtam az ügyet a hadbírósnak, amely most kezdte meg a nyomozást.

— Az Aradi Közöny legközelebbi száma a szentistvánnapi ünnep miatt csütörtökre jelenik meg.

— Szent István napi istentisztelet. Holnap délelőtt 10 órakor a Minorita templomban hálaadó istentisztelet lesz Szent István első magyar király ünnepé alkalmából.

— A király születés-napja. Tegnap ülte meg nyolcvankettedik születésnapját Ausztria-Magyarország dicsőséges uralkodója. Az egész monarchiában a szeretet tüzeinek melege lobbant fel ezen a napon és az ünnepségekből mindig kiveszi részét Arad város közönsége is. Az idén is ép úgy, mint minden esztendőben, a különböző hit felekezetek templomaiban ünnepi istentiszteletet szolgáltattak, a helyőrség tisztjei és legénysége pedig ünnepet ült e napon. A vár felszigetén delőlött összegyűltek a helyőrség minden fegyvernéhez tartozó csapatok, akik felett Resch Ferenc ezreder, helyőrségi parancsnok szemlét tartott. A várbán ez alkalommal szintén ünnepi istentisztelet volt, amelyen nemcsak a tisztikar, hanem Arad város polgári társadalmának számos tagja is részt vett. Delben a tisztikar kaszinóban ünnepi ebéd volt, melyen Resch ezreder köszöntötte fel a királyt.

— Házasság. *Jakabffy* Lajos csanádmezei földbirtokos, özv. *Jakabffy* Lajosné fia, tegnap tartotta eljegyzését *Fábr* Nóra kisasszonnyal. *Fábr* Sándor dr., az arad-csanádi egyesült vasutak vezérigazgatójának kedves és nagyműveltségű leányával.

— Súlyos beteg a német császárné. *Berlinből* jelentik: Langenburgi távirat szerint az udvarhoz közel álló előkelő személy, aki Langenburgban időzik, azt mondotta, hogy a *berlini udvarban nagy a nyugtalanság a császárné rossz egészsége miatt*. Az udvarnál minden fölvilágosítást megtagadnak a császárné betegségéről és csak arra szorítkoznak, hogy a tulzottnak, vagy riasztó híreket megcáfolják. Bizonyos azonban, hogy a nauheimi üfflés a császárnénak *nem adta vissza egészségét* s hogy a szivgyöngeség és a nagymértékű idegesség tünetei azóta ismét jelentkeznek. A császárnénak nagyon kimélnie kell magát, mert a legkisebb fölindulás, vagy izgatottság rendkívül ártana neki.

— Uj titkos tanácsosok. Félhivatalosan jelentik, hogy a király augusztus 16 án kelt legfelsőbb elhatározásával *Beöthy* László kereskedelemügyi és *Teleszky* János dr. pénzügyminiszternek a valóságos belső titkos tanácsosi méltóságot adományozta.

— *Samassa* József biboros állapota. *Egerből* jelentik: *Samassa* egri érsek állapota ismét válságosra fordult. A nagybeteg főpap a pápa államtitkárától több táviratot kapott.

— A szerb akadémia öröksége. *Belgrádból* jelentik: Néhány héttel ezelőtt elhunyt *Popovics* István képviselő, aki 300.000 frankra rugó vagyonát a belgrádi szerb akadémiának adományozta.

— Az önkéntesek egyetemi beiratkozása. *Budapestről* jelentik: A vallás- és közoktatásügyi miniszter ma szabályrendeletet adott ki, amelyben az egyetemi és műegyetemi hallgatóknak az egy évi szolgálatuk ideje alatt adandó kedvezményeket rendezi. A miniszter többek között elrendelte, hogy azoknak a beiktatott egyetemi hallgatóknak, akik önkéntesi szolgálat teljesítése miatt megszakítják egyetemi tanulmányaikat, az önkéntesi szolgálatukat követő felvételén nem kell újból beiratkozniuk. Akik az egyévi önkéntesi szolgálatukat főiskolai tanulmányaik megkezdése előtt akarják teljesíteni, beiktatásukat kérhetik anélkül, hogy be is kellene iratkozniuk. Eme beiktatás hatálya kiterjed a katonai szolgálat két fél évére. Azok az önkéntesek, akik katonai szolgálatukat az egyetem székhelyétől távol levő városbankönyvelenek teljesíteni, kivételesen előzetes beiktatkozásukat személyes jelentkezés helyett posta útján is kérhetik.

— *Megszökött* bankigazgató. *Lembergől* jelentik: *Bindel* nagyiparos és bankigazgató másfél millió korona passzívának a hátrahagyása után ma megszökött. *Bindel* előkelő családból származik és szökése óriási feltűnést keltett a városban.

— A főhadnagy pilóta esküvője. *Blaske* főhadnagy, az ismert kiváló aviatikus, akit a király tudvalevően azzal tüntetett ki, hogy a házasságához szükséges óvadékot magánpénztárából egészítette ki, tegnap a király születése napján tartotta meg esküvőjét *Vasváron* menyasszonyával, *Csáky* Irmával. A fiatal párt ebből az alkalmából Ausztriából és Magyarországból igen sokan üdvözölték. Az esküvő előtt a főhadnagy *főnyesen sikerült repülőutat tett Bácsujhelyről Vasvárra és onnan vissza*.

— Halálozás. *Máslakon* tegnap meghalt *Jakabffy* Aladár gyógyszerész neje, szül. *Trenker* Viktória ötvenhárom éves korában. Ma délután 3 órakor temették. Kiterjedt rokonság gyászolja.

— *Meg akarták ölni a milliárdos Rockefellert*. *Berlinből* jelentik: Newyorki távirat jelenti, hogy *Rockefellernek* Pokantikóban lévő palotájába tegnap száz olasz emberből összeverődött banda be akart törni, de a rendőrség idejében szétverte az olaszokat. *Rockefeller* nemrég elbocsátott egy olasz munkást s az olaszok e miatt boszút esküdtek és *meg akarták ölni a milliárdost*. *Rockefeller* azonban értesült az olasz munkások szándékáról és jelentést tett a rendőrségnek, amely nagyszámu rendőrt rejtett el házában. Amikor az olaszok közeledtek, a rendőrök megtámadták őket, mire a banda elfutott.

— **Katonai táviró-gyakorlat Aradon.** A királygyakorlatok terepén több napra tervezett táviró gyakorlatokat végez gyalogos és lovas szakaszból kombinált és több hadtestből Aradra vezényelt táviróosztály. A katonai technikai csapatok újjászervezése által ugyanis ketté osztották a korneuburgi vasúti és táviró ezredet és ezzel egyidejűleg a hadosztályparancsnokságok kebelében is most már mind nagyobb számban képezik ki a modern háborúk hírszolgáltatására nélkülözhetlenné vált táviró és telefon-szakaszokat. Minden hadtestben több műszaki tisztet alkalmaznak, mint táviró referenst és az aradi korzón megjelent amaz idegen tisztak, akiknek hajtókáján csillagjuk mellett tölgyfakoszoru által övezett arany korona látható, hadtestparancsnoksághoz tartozó táviró-referensek, akik részint gyalogsági, részint lovasági csapatokból vannak kivezényelve. Az aradi gyakorlatok parancsnoksága a Fehér Kereszt szállodában ütötte fel főhadiszállását, amit a szállodára kitűzött sárga színű zászlón lévő T. (Telegraphenabteilung-Commando) jelez. A gyakorlatok induló pontja Arad és a táviró-osztály által építendő hálózatok központja az aradi várban van. Tábori táviró és telefonállomások létesítése és lebombolása, jelentések továbbítása és felfogása, elkobzása a gyakorlatok anyaga.

— **A pápa elhagyta a Vatikánt?** Rómából jelentik: A *Messagero* azt jelenti, hogy a pápa e hónap 14-én reggel titokban elhagyta a Vatikánt, hogy idősebb testvérét, Rózát, aki hir szerint beteg, meglátogassa.

— **Eljegyzések.** Csillag Géza lakatosmester eljegyezte Braun Irén kisasszonyt, Braun Gusztáv asztalosára gyáros nővérét Aradon.

Kosza József tanító eljegyezte Thurzó Zsuzsika urleányt Aradon. (Mind a külön értesítés helyett.)

Schwarz Pal aradi pálinka nagykereskedő leányát, Gizit eljegyezte Lefkovits Hugó aradkői-i tekintélyes kereskedő.

— **Az orosz tengerészek lázongása.** Párisból jelentik: Ide érkezett megbízható hírek szerint az orosz kormány nemcsak Kronstadtban, hanem Szebasztopolban is kihirdette az ostromállapotot a tengerészek forrongása miatt.

— **Nem kell a milliomosnő pénze.** Debrecen városa négy hét előtt elfogadta a Magyar bank és kereskedelmi részvénytársaság ajánlatát egy hatmillió koronás függő kölcsön tárgyában. Ezt a határozatot megfelelőbbek, mert egy pozsonyi milliomos grófnő állítólag kedvezőbb ajánlatot nyújtott be a városnak. Most a belügyminiszter jóváhagyta a Magyar bankkal kötött megállapodást és ezzel a milliomosnő legendája végleg lekerül a napirendről.

— **Elmaradnak a népfelkelők jelentkezései.** Hazai Samu honvédelmi miniszter ma valamennyi vármegyét és törvényhatóságot értesítette, hogy a népfelkelők időszaki jelentkezése az idén elmarad.

— **A rejtélyes autó titokzatos utasai.** Dévártól jelentik: Petrozsény mellett egyik község határában a vámpörök felakartak tartóztatni egy hatalmas automobilt, de a sofőr látva a vámpörök szándékát meggyorsította a gép sebességét és elszárguldozott a vámpörök mellett. Telefon útján akarták értesíteni a községet a száguldo autóról, hanem éppen abban az időben hatalmas vihar vonult át a vidéken és nem lehetett összeköttetést kapni. Amikor a vihar elült, az autót az utasai Petrozsénytől negyven kilométernyire fekvő egyik vasúti állomáson gyorsarúként feladták Predeálra és az utasai első osztályon, a sofőr pedig második osztályon utaztak tovább. Predeálon nem jelentkezett senki még eddig a 30.000 korona értékű a gépet és valószínűnek tartják, hogy az illetők orosz kémek voltak.

— **Hadiposta a hadgyakorlaton.** Szegedről jelentik: Augusztus 30-án állítják fel az őszi nagygyakorlatok területén a hadi postát. Evégből a nagyváradi postaigazgatóság részéről Siket Traján postaigazgató, az elnökigazgatóság részéről Keleti József postatanácsos érkeznek Szegedre. A hadgyakorlatok idejére Szeged és Budapest között egy teljesen új vonalat építenek, azonkívül külön vonalat állítanak fel Szeged és Mezőhegyes között, míg a nagygyakorlat színhelyén számos póthálózatot létesítenek.

— **Merénylet egy püspök ellen.** Bécsből jelentik: Kluger dr. felszentelt püspök ellen a Szent István-templom előtt véres merényletet követett el egy örült ember. A merénylő hátulról támadta meg a püspököt és egy élesre font konyhakéssel hatalmas szurást ejtett rajta. A merénylet néhány perccel később történt, hogy Lipót Szalvátor főherceg gyermekei a templom előtt elhaladtak. A merénylőt nyomban elfogták. Az illető Prine Herman közismert anarchista, aki a bécsi hercegeket akarta megölni. Prinzeről kiderült, hogy veszedelmes elmebeteg, többször volt már elmebetegintézetben és legutóbb e hó 13-án szabadult ki a tóbolydából, honnan mint gyógyultat elbocsátották.

— **Athelyezés.** A szeretetnek különböző nyilvánulási közepe tette bucsuztak el tegnap kartársai Barcs Róza telefonkezelőnőtől, kit a nagyváradi postaigazgatóság hivatalból Orosháza helyezett át. Sok szép virág s meleg felköszöntő jutott a távozó kezeltőlnek.

— **Betörés egy ékszerüzletbe.** Debrecenből jelentik: Az elmúlt éjjel a város legforgalmasabb utcáján közel a főtérhez ismeretlen tettesek betörték Vági István aranyműves boltjába és 5000 korona értékű ékszereket vittek el. A betörők a padláról a menyezeten keresztül jutottak az üzletbe.

— **Eltűnt lakatos inas.** Sopronyi János aradi 16 éves lakatos inas tegnap délután eltűnt anyja lakásáról több barátja társaságában. Ma reggel levelet kapott Sopronyiné a fiától, amelyben ez tudomására adja, hogy a Marosba öli magát, mert a gazdája, Panker Viktor lakatosmester bánásmódját tovább tűrni nem tudja. Az anya a rendőrségre juttatta a levelet és innen a Maros menti hatóságokhoz felszólítás ment, hogy a nevezett hullájának kifogása, vagy életben találása esetén az aradi rendőrséget értesítsék.

— **A nyomorgó családnak.** Szentvő Pista Opálos 2 koronát küldött kiadóhivatalunk címére a nyomorgó család (Bauer Antalné és gyermekei Határ-utca 9.) részére. Az összeget rendeltetési helyére juttattuk.

— **Trencsénteplic a legkötőbb gyógyhelyek egyike.** Évente több ezer vendég keresi fel a pompás levegőjű teljesen pormentes fürdőt, amelynek gyógyhatása hámulatos.

— **Gyászemlékünnepe.** Istenben megdicsőült Chorin Áron, hitközségünk felejtetetlen lelkipásztorának halálának évfordulóján f. hó 21-én (szerda) d. u. 6 órakor a megboldogult lelkiudvéért a zsinagógánkban gyászemlékünnepelet tartunk. A zsidó hitközség előjárósága.

— **Utazás az expressz vonat alatt.** Bécsből jelentik: A Bécs melletti Amstettenbe érkező orient express egyik kicsi alól ma délután két órakor egy elfáradt kormos embert huztak ki, aki elmondta, hogy Párisba akart utazni. Konstantinábul szállt fel és az utat egészen idáig ebben a kellemetlen helyzetbe tette meg, az óriási hőség miatt azonban nem bírta ki tovább a kocsi alatt és ezért előhújt. Az utasok nagyobb összeget gyűjtöttek a különös utasnak, akit a rendőrség vett pártfogásába.

— **Nehéz a munka.** Áron Illés 19 éves kádár ma délután telefon dróttal felkötötte magát a városi liget egy fájára. A sétálók vágták le. A rendőrségen azt mondotta, hogy nehéz a munka, azért akart meghalni. Miután megígérte, hogy nem követ el újabb öngyilkossági kísérletet, elbocsátották.

— **Iskola beiratás közeledése.** Már most is sok vidéki szülő fordul meg Fischer Simon Nagy Áruházában, Arad, Szabadságtér 12. sz. alatt, ahol a legolcsóbban lehet beszerezni teljes gyermek kelengyét és iskolai szükségleti tárgyakat. Fischer Simon Nagyáruháza mindig kedvező bevásárlási forrása marad az aradi és vidéki t. közönségnek. Ez nem is csoda, mert minden aktuális alkalommal igyekszik a t. vevőkörének bebizonyítani, hogy úgy a nagy választékkal, mint az olcsó árakkal bármelyik fővárosi áruházzal lépést tart. Különösen feltűnő olcsó árakban kaphatók gyermekek részére: fehéreművek, kalapok, esőernyők, sapkák, harisnyák, iskola táskák, könyvszíjak, tolltartók, zsebkések, erszények, zsebkendők és még ezerféle, itt fel nem sorolható cikkek. 5129

— **A világhírű Tetra higiénikus csecsemő és gyermek kelengye főraktár** Scherhag H. és Fia cégnél — Hermann Palota. Gyári árak. Telefon 941. 5101

— **Brillians, gyémánt, arany, ezüst ékszerek, ezüstművek, órák előnyösen beszerezhetők** Igas Sándor elsősorú ékszerésznél Arad, Andrassy-tér Minorita-palota. Telefon 321.

— **Orvosi körökből.** D. Graver Viktor dr. egyetemes orvos, fogorvosi és műfogászati szakrendelőjét folyó évi május hó 1-től Deák Ferenc-utca 40. a. I. emelet gör. kat. új bérpalotába a Vasszállóval szemben helyezte át. Bejárat a Weitzer J. utcából is.

— **Születések, halálozások és házasságok.** Az aradi anyakönyvi hivatalban folyó hó 15-én a következő születéseket, halálozásokat és házasságokat jelentették be: **Született:** Hamerecher Tivadar kovácsnak János nevű fia. Amtmann Ferenc pü. számtisztnek István nevű fia. Sárközi Sándor kovácsnak Ilona nevű leánya. Burgulán József kovácsnak József nevű fia. Atyis András fuvarosnak András nevű fia. Kis Lajos szobafestőnek Lajos nevű fia. Günthner Pál ellenőrnek Ernő nevű fia. Varga Gyula kályhaszerelőnek Kornél nevű fia. **Meghalt:** Öz. Ofcsák Fülöpné 72 éves magánzónő. Halász Márta 70 éves magánzónő. Öz. Szabó Istvánné 45 éves magánzónő. Öz. Strifler Józsefné 63 éves magánzónő. **Házasságot kötött:** Szigei Oszkár kereskedő Bickel Ilonával. Tanka Lajos rajzoló Papp Emmával. Rotter Henrik könyvelő Jónás Jolánnal. Pálkás Lajos villanyszerelő Szabó Máriaival. Menedek Vilmos vasesztergályos Venzler Borbalával.

— **Elveszett egy nyolc hetes valódi barna színű him fajtacskó.** Becsületes megtaláló illő jutalomba részesül Batthyány-utca 20. sz. alatt.

— **Iskola beiratások alkalmával ruha, haj és fogkefék, fésűk, imlézetű tükörök készletek, iskolai táskák, zsebkések, erszények, gyermek táskák, könyvszíjak stb. legnagyobb választékban és legolcsóbban Hegedüs Gyula üzletében Arad, Andrassy-tér 15. 4485**

— **A Polgári Takarékpénztár új helyiségei.** Van szerencsénk az igen tisztelt ügyfeleinket értesíteni, hogy hivatalos helyiségeinket f. hó 8-tól kezdődően az Andrassy tér 22. szám alatti saját házunk első emeletére helyeztük át. Az Aradi Polgári Takarékpénztár Igazgatósága. 5021

— **Használt tankönyveket legelőnyösebben vásárol Ingusznál csak a Weitzer-utcában.** 5151

— **Szabó-fele páрмаi ibolya szappan a legfinomabb mosdószappan azok közt, amiket eddig forgalomba hoztak.** E szappan lágy habja az arcot üdíti, tisztítja, finomítja. Nők és férfiak egyaránt kedvelik, mert többlet ér, mint egy 2 koronás francia szappan. Egy drb. páрмаi ibolyaszappan 70 fillér. 3 drb. 2 kor. Kapható Aradon Vojtek és Weisz és Hanzu Nestor droguistáknál. E szappan egyedüli készítője Szabó Béla piperezszappangyáros Miskolcon. 4041

— **Végre nem okoz gondot, hogy hol vásároljuk meg legelőnyösebben üveg, porcellán és disznó tárgyakban szükségletünket, mivel Fischer Mór Andrassy-tér 20. alatt levő specialis üvegüzletében vagy ezen cikkek, mint alkalmi ajándékok és villanycsillárok legolcsóbban szereshetők be. Képekterekben legnagyobb választék legolcsóbban elkészítettnek. Telefon 563.**

— **Smyrna munkák a legjobb anyagból, három kivitelben, eredeti stílszerű mintákon. Női kézimunka különlegességek, a legcéliszzerűbb és legjobb kivitelben. Himző anyagok és kellekek, rövidaruk, harisnyák, keztyűk, szallagok, csipkék csak a legjobb minőségekben. Scherhag H. és fia cégnél, Hermann-palota. Telefon 941.**

— **Vásárló közönség szives figyelmébe ajánljuk a Weitzer János utcában (főpostával szemben) már megnyitott üveg, porcellán, lámpa és díszműáruk versenyáruházát, hol a legizlésebb képekterezések is legolcsóbb árakban aznap elkészítettnek. — üzletelv: Szolid kiszolgálás, szabott árak mellett.**

— **Deutsch Sándor okl. táncitanító táncintézetét 1912. szeptember 3-án kedden az ipartestület dísztermében nyitja meg, melyre beirakozásokat már most elfogad lakásán Bercsényi-M. utca 18. z. a. A vasárnapi délutáni diákkolon szeptember 15-én ouszi kezdetét. 5133**

— **Felhívjuk olvasóink szives figyelmét az Asztalos Sándor-utcai Csipkeáruházának mai számunkban közzétett meglepően érdekes hirdetésére.**

— **Dobozgyártó és könyvkötészeti műhely áthelyezés.** Igen tisztelt megrendelőim és a n. é. közönséget értesitem, hogy modernül berendezett dobozgyártó és könyvkötészeti műhelyemet Deák Ferenc-utca 38. szám alá helyeztem át. Tisztelettel Sárosi István.

„Tetra“ egészségi babakelengye teljes választásban kapható Weisz és Benjámín cégnél Arad, Andrásy-tér 22. Telefon 635. 4085

— Egy Kárpáti-féle fejfájás elleni pasztila 5 perc alatt megszüntet mindenféle fejfájást. 1 üveg 12 adaggal 1 korona. Kapható kizárólag a készítőnél Kárpáti János gyógyszertárban Arad, Boros Béni-tér. 4676

— **Figyelem!** Ha olajfestményét, fényképét izzó és olcsón óhajja kereteztetni, kérem bizalommal *Freimann József specialis képeretezőhöz* Arad, Weitzer János-utca 9. fordulni, mivel itt kizárólag képeretkezéssel foglalkoznak, s így legkényesebb igényeknek is megfelel. Dusan felszerelt képeret raktár. Megyei, városi telefon 912. 3831

— Ha szép tiszta antiquar tankönyveket akar félárban beszerezni, úgy jegyezze már most elő Kerpel könyvkereskedésében. Telefon 885.

— **A legmegbízhatóbbak a Messenger-boyok.** Telefon 816.

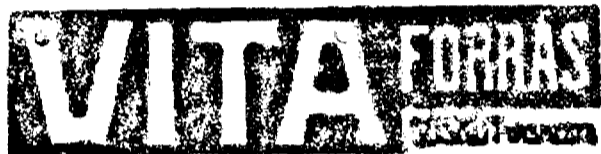
— Aradmegye legújabb kézi térképe vászonra huzva 1 korona. *Ingusz I. és fia* könyvkereskedésében Arad. 5151

— Szoba-, cimfestő, mázoló Weichinger Adolf Arad, Hunyadi-utca 1., II-ik udvar. 3506

— Felhívjuk az olvasó közönség szíves figyelmét *Korányi Jenő* cégnek mai lapunkban megjelent hirdetésére.

— Használt iskolakönyvekre előjegyzéseket elfogad Kerpel könyvkereskedése.

— Francia és angol könyvek Kerpelnél.

Biztos gyógyszer: gyomor- és cukorbetegségnek, kószvény, hólyag- és vesebetegségnek.

Félpohár VITA-forrás a gyomorerést azonnal megszünteti

A vállalat tulajdonosa: 3271

„CONSUM“ kereskedelmi részvénytársaság

Budapest, VI., Teréz-szombat 4. Telefon 10-12

Főraktár: Kardos Miklós ásványvízkereskedőnél Arad. Kapható: Étes Ármin, Nagy Farkas, Dalmel Lajos, Dürr, Fejér Gyula stb. cégeknél.

SPORT.

Aradi labdarugók veresége.

— Pártoskodó bíró. —

(Az Aradi Közlöny tudósítójától.)

Arad, augusztus 19.

Az Aradi Atletikai Klub vasárnap Nagyvárdon, — a Bihari Vívó Klub által rendezett ezüstlabda díjmérkőzés elődöntőjében játszott a Szegedi Atletikai Klubbal.

Az előzőleg lefolyt Nagyvárdi Atletikai Klub — Szolnoki MÁV. Sportegylet (3:1) mérkőzés folytán izgatott s első pillanattól kezdve AAK. ellenes hangulatu, elég szép számu közönség előtt rendkívül heves tempóban lefolyt küzdelem a bíró jóvoltából a SzAK. 2:1 arányu győzelmével végződött s így kétségtelenül legjobb aradi csapat az ezüstlabda elnyeréséért folyó további küzdelmekből kiesett.

A SzAK. szép és öntudatos játékaival feltétlenül megérdemli a döntő küzdelembe való bejutást; kétségtelen azonban, hogy a vereséget a nála ha nem is erősebb, de aznap jobb kondícióban lévő AAK. csapattal szemben Szabó Andor bíró közreműködése nélkül el nem kerülhetne volna.

Nem szokatlan dolog a vidéki mérkőzésen oly egyén kezében látni a bírói hatalmat, aki avval megfelelően élni nem tud, de szinte ritka látványosság volt Szabó Andornak bátorsága, mellyel meglepő s a hozzáértők előtt teljesen megmagyarázhatatlan ítéleteit kimondta. Megtörtént, hogy a már megítélt goalt érvénytelenítette s új sarokrugást rendelt el. Ez mindenesetre precedens, mert hasonló eset a football történetében mindezekig elő nem fordult. A bíró által a mérkőzés további folyamata alatt is állandóan nyomott aradiak — *négy játékosukat ki is állította*, — a mérkőzést noha erősebbnek bizonyultak, 2:1 arányban elvesztették.

+ **Uj-football-egylet Csabán.** A közel-múltban megalakult Csabai Atletikai Klub sikerei a békéscsabai ifjuság minden rétegében felébresztette az érdeklődést a sportügyek, de különösen a football játék iránt. A kereskedelmi alkalmazottak a június hóban tartott alakuló közgyűlésükön megalakították a kereskedelmi alkalmazottak Football Egylet-ét (Kafe). Az alakuló közgyűlés megválasztotta tisztikarát is, mely a következőkből áll: Diszelnök Székely Lajos dr. Elnök Vértess Andor dr. Alelnök Karácsonyi József. Ügyvezetőigazgató és sportvezető Szekeres Sámuel és Broda Béla. Titkár Ruzs Lipót. Jegyző Háber Andor. Pénztárnok Maján Gyula. Ellenőr Fried Lajos. Az egyesület már beszerezte csinos sportöltözését s legelső mérkőzését augusztus 4-én tartotta a Csabai Atletikai Klubbal.

Baromfivész elleni szer TYUKIN

használata után nincs többé baromfivész! Innapalatt megszüntet mindenféle ragályos betegséget.

Sok számos elismerő levél bizonyítja, orvosi bizonyítványok igazolják e szer kitünőséget. Ahol ezen szerrel használják, ott baromfivész sincsen s hosszú időre veszmentesíti a baromfiakat, tyuk, lud kacsákat és galambokat.

A szer jóságáért szavatol a készítő. Szabadalmazva. — Törvényileg védve.

Minden üveghöz külön használati utasítás. Ára: Egy literes üveg 4 korona, fél liter 2 kor. 20 fill. Megrendelhető az eladásra feljogosított

Hánzu Nestor

Vörös Kereszt-drogeria 187

Arad, Weitzer J.-u. 2.

Használjuk míg a vész fel nem lépett. Rendeljük meg azonnal.

TARKASÁGOK.

(Az özvegy kisasszony). Az aradi bíróság előtt történt. Egy idősebb parasztasszonyt hallgattak ki.

— Hány éves? — kérdezte a bíró.

— Ötvenkettő!

— Van-e gyereke?

— Van kezit csokolom, van öt darab!

— A férjének mi a foglalkozása?

Az asszony nagy kék zsebkendőt húzott elő s törölgetni kezdte a szeméit:

— Az kezit csokolom, meghalt még — vőlegény korában!

(Mit tud Nápolyról?) Egy aradi házaspár most tért haza Olaszországi utjáról. A kávéházban sok mindent mesélnek az utról. Az asszony például rendkívül érdekes részleteket tudott az olasz konyha titkaiból, a szállodai viszonyokról, a cselédügyről s más fontos dolgokról. Egy fiatalember azonban nem akarta méltányolni ezeknek a bár prózai, de mégis igen fontos dolgoknak érdekességét és más térére akarta áttérlni a beszélgetést.

— Mit szól nagyságos asszonyom Nápolyhoz? — kérdezte.

Az asszony pár parcsig gondolkozott.

— Nápoly, Nápoly? Te Samu — fordult a férjéhez — nem ez az a város, ahol egy hamis lirát kaptunk?

(Forgalmi akadály.) A földrajzórán a táviróról magyarázott a tanár.

— Meg tudnád mondani — fordult az egyik fiúhoz — hogy miért állanak a táviró oszlopok a vasúti sínek mentén?

— Azért kérem — felelt a kis diák — mert ha a sínek között állnának, az — forgalmi akadály volna!

TÖRVÉNYKEZÉS.

Elítélt orvos.

— Tárgyalás az aradi törvényszéken. —

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 19.

Érdekes becsületsértési perben itélkezett ma az aradi királyi törvényszék, mint felelőbviteli bíróság. A vádlott egy halott becsületét sértette meg s a feljelentést a halott özvegye adta be a sértő ellen.

Mihajlovics Miklós dr. budapesti orvos volt a vádlott, aki megboldogult sógora emlékét bántotta meg. Mihajlovics nővére Kiss József ménesi szőlőbirtokoshoz ment feleségül. Kissné néhány éve meghalt, férje azonban újból megházasodott. Kévsselel újabb házasságkötése után azonban Kiss is meghalt és tekintélyes vagyont hagyott özvegyére, volt második feleségére.

Mihajlovics abban a hiszemben volt, hogy miután Kissnek nem voltak gyermekei, vagyonaiból, amelyet első feleségével, az ő nővérel közösen szerzett, őt is megilleti egy bizonyos hányad. Abban a reményben, hogy az özvegyvel ki tud egyezni, leutazott Ménésre s ott a jegyző, meg egy rendőr társaságában elment Kissnéhez. Az özvegy természetesen ovakodott bármit is adni s e fölött szóváltás támadt Mihajlovics és özvegy Kissné között. Mihajlovics valami épen nem hízegző megjegyzést tett Kissre, amire Kissné őt rendreutasította. Mihajlovics erre indulatosan válaszolt:

— Ugyan mit védi azt a gazembert! Annál már sokkal becsületesebb embereket is felakasztottak!

Az özvegy emiatt halott ellen elkövetett becsületsértés miatt feljelentette Mihajlovicsot a *mariaradnai* járásbírósnál. A járásbírósnál azonban felmentette Mihajlovicsot azzal az indokolással, hogy az inkriminált kifejezést *szűk családkörben* s különben sem sértő szándékkal használta Mihajlovics.

Kissné nem hagyta annyiban a dolgot s az ítéletet megfellebbezte. Az aradi törvényszék, mint felelőbviteli bíróság tényleg bűnösnek is találta, halott ellen elkövetett becsületsértés vétségében Mihajlovicsot s ezért 60 korona pénzbüntetésre ítélte.

§ Évjáradék fizetésére ítélték a várost. *Krisán* János kocsis, aki Arad város szolgálatában állott, 1905-ben szerencsétlenül járt. Az állomáson lovai megvadultak és nekivitték a kocsi lábát eltörte. A szerencsétlenség következtében Krisán munkaképtelen lett. A város 1907-ig kegydíjat fizetett Krisánnak, de azután beszüntette a kegydíj fizetését. Krisán erre kártérítésért beperelte a várost. Az aradi törvényszék ma hozott ítéletet az ügyben s a várost évi 150 korona évjáradék fizetésében marasztalta.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Előfizető Honctó. Sorsjegye nem nyert. Az aradi gimnáziumban tényleg csak szeptember 15-én kezdődnek az előadások.

E-K-A jövő hét folyamán történik meg.

Háziasszony. 1. Leghelyesebb, ha a város gazdasági ügyosztályához fordul. 2. Ahhoz mi nem értünk és ez megbocsátható nekünk.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

A gabonaüzlet Szent István napján.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Arad, augusztus 19.

A gabonaüzlet ez időszakában rendes körülmények mellett a legkifejlettebb üzletezésnek kellene lennie, azonban az elkésett beérés, valamint megkésett aratási munkálatok és cseplés miatt az üzletezés megindulása visszamaradt mintegy két héttel, úgy, hogy az még egészen a kezdet stádiumában van. Az első miniszteri hivatalos kimutatás óta, újabb kettő jelent meg s mind a kettő redukálta a becslesek, úgy, hogy az első kimutatással szemben a *minus differencia* buzában *cca 1 és fél millió métermázsát teszen ki*, de még ezt sem teszik végle-

NEUMANN M.

uri szabó
és. és kár. udvari és kamarai szállító

férfi-, fiu- és leánykaruha telepe

Arad.

5111

Elősmert legjobb minőségű áruk.
Külön osztály mértékszerinti megrendelésekre.

ges mennyiségnek, mert a beavatott körök még mindig jókora redukcióna számítanak. Mindannak dacára, hogy a buza hozam jóval kevesebb a múlt événél s a buza minősége is sokkal silányabb, úgy az eladók, mint a vevők nagyon tartózkodók, mert mindkét részlől változást várnak. A malmok a pénz hiányával érvelnek s ezért tartózkodók, mondván, a gazda majd oda adja árúját, mert pénzre van szüksége, tehát kiéhezethetetlen próbálnak szerencsét, ennek ellenében a gazdák nem nagyon látszik meg a pénzhőség, nem nagyon igyekeznek tud adni árújukon.

A heti piacok hozatala nagyon változó, hol nagyobb, hol kisebb, már pedig a földényben a hozataloknak folyton nagyobbodni kell, úgy annyira, mintha nem is saisonban volnánk. A buzáért fizetett árak is minőségek szerint oly szélsőségben változnak, hogy néha egy piacon az árak között 4-5 korona különbség is van, ennek magyarázata abban van, hogy a búzáknak egy része a múlt hetekbeli esőzések alkalmával megázott s így ez évben nagyon sok a lágy buza, a minőségi súlyuk 70 és 78 kg. között váltakozik. Fizettek buzáért helybeli és ujaradi piacokon 16 koronától 20-21 koronáig, míg állomásokon jó áruért szintén ennek megfelelő árakat engedélyeztek. Árpa jelenleg még kevés kerül piacra s azt a fogyasztók elkaphodják elég magas áron. Jó árpaikat a kereskedők szívesen fizetnek jobb áron, jó árut azonban csak elvéve és keveset kapni, mert ez is megázott s így ha az árpa szemképződése már megfelelő is volna, színe azonban az esőtől nagyon sárgás-fekete s ez sokat von le az értékéből. Zab szintén gyenge minőségre, azonnali szállításra keresett cikk s elég jó árakat fizetnek érte, azonban kevés kapható, mert a zab cséplése különösen el van maradva.

Ó-tengeri most már kevésbé keresett cikk, mert azt már ujarpával pótolják, másrészt a fogyasztók a vásárlásnál nagyon tartózkodók, mert szeptemberben már ujtengerit remélnék fogyasztani, ha az szépen száraz időben beérhetik, ez azonban épen az utolsó hét esős és hűvös időjárása folytán nagyon kétséges s akkor az ó-tengeri még ezután is fontos szerepet fog betölteni. Ujtengeriről csak jót lehet hallani s úgy remélik, hogy az általános drágaságot épen a tengeri termés fogja némileg befolyásolni, mert a tengeri mindent pótol! Épen az ujtengerire való tekintettel a korpa árak már is meglehetősen alászálhattak.

— Fizetésképtelenség, Szatmárnémetiből jelentik: Katz József Fia szatmárnémeti téglagyáros cég válságba jutott. A cégnek 500.000 korona érdekeltsége van, részben a fővárosban, részben pedig Szatmárnémetiben. A fedezet a cég tulajdonát képező ingatlanokban fekszik. A hitelezők ma gyűltek össze tárgyalásra, hogy adjanak-e moratoriumot, vagy sem.

— Vámkezesési okiratok módosítása. Az aradi kereskedelmi és iparkamara ezután hozza az érdekeltek tudomására, hogy a pénzügyminiszter ur egy legutóbbi rendeletében a bitelezett vám- és mellékletékek biztosítására szolgáló egyetemleges kezesési okiratok eddigi szövegét a következő bekezdéssel egészítette ki: „Egyben kötelezzük magunkat, hogy

amennyiben a jelen okirattal kikötött abbeli jogunkkal, miszerint ezen kezeséget bármikor visszavonhatjuk, élni fogunk, azt azon vámhivatalnál, amelynél ezen kezeség mellett engedélyezett hitel igénybe vétetik, fogjuk közvetlenül bejelenteni.“ Ezentúl a felektől csakis az ily módosított szövegű kezesési okiratok fogadandók el; a most engedélyezett vámhitelek után eddig letett kezesési okiratok e bitelek lejártának időpontjáig továbbra is fenntarthatók ugyan, az ily vámhitelek meghosszabbítása azonban csak azzal a feltétellel történhetik, ha a kezesési okirat kiegészítőseképen a kezesek által szabályszerű közjegyzői okirattal kiállítandó pótnyilatkozat nyújtatik be. A pótnyilatkozat szövege a kamarában megtekinthető.

Ujaradi heti gabonavásár.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától.

Ujarad, augusztus 19.

Szent István ünnep miatt a keddi hetivásárt ma tartották meg Ujaradon.
Elkelt a mai piacon:
3000 mm. buza • 21.20—22.20
Rozs 17.60
Árpa 17.60
Zab 19.00
Tengeri 19.20
Az árak száz kilogrammonként koronákban értendők.

Budapesti áru- és értéktőzsde.

Távirati tudósítás.

Budapest, augusztus 19.

Készárú.

• Kínálat, vételkérők korlátolt, 20 ezer mm. 5 fillérrel öcsébb.

Határidő.

	Déli szállítás	2 órai szállítás
Buza 1912. októberi	11.46—11.47	11.45—11.46
Buza 1913. áprilisi	11.84—11.85	11.85—11.86
Rozs 1912. októberi	9.52—9.53	9.51—9.52
Tengeri 1912. aug.	9.46—9.47	9.59—9.60
Tengeri 1913. májusi	7.61—7.62	7.62—7.63
Zab 1912. októberi	9.85—9.86	9.85—9.86

• Az árak 50 kilónként számítva.

Budapesti értéktőzsde (Táv. jelentés).

— Augusztus 19. —

Magyar aranyjáradék 4 ^o / _o	107.50
Magyar koronajáradék 4 ^o / _o	87.30
Magyar koronajáradék 3 ¹ / ₂ ^o / _o	76.75
Magy. földteherm. kötvény 4 ^o / _o	86.—
Horvát-szlavon földteherm. kötvény	89.50
Magyar nyeresémsorsjegy kölcsön	213.—
Tiszazab. és szegedi sorsjegy kölcsön	143.—
Osztrák járadék papírban	87.50
Osztrák járadék ezüstben	90.90
Osztrák járadék aranyban	113.—
Osztrák koronajáradék 4 ^o / _o	87.50
1880. évi osztrák államsorsjegy	138.—
Osztrák-magyar bankrészvény	20.70
Magyar hitelbank-részvény	853.75
Osztrák hitelintézeti részvény	647.75
Osztr.-magy.-államvasuti részvény	748.50
20 frankos arany (Napoleonidor)	19.09

Német birodalmi márká	— — — —	117.72 ¹ / ₂
Londoni vista	— — — —	241.10
Páris vista	— — — —	95.37 ¹ / ₂
10 márkás arany	— — — —	28.55

MEGTAKARITÁS-A HÁZTARTÁSBAN.

Pénzt és időt, munkát és fáradságot takarít a

Sunlight Szappan

mert gyorsabban és könnyebben mos, mint minden más szappan a hozzátelemek pedig fölöslegessé válnak. Hasonló nevű vagy hasonló kinézésű értéktelen utánzatoktól óvakodjunk.

Kísérlelje meg a Sunlight-mosómodszert.
Lever & Co., G.m.b.H., Wien III.

APOLLO SZÍNHÁZ

az Andrássy-téri új Lloyd-palotában.

Uránia Magyar Fudományos Színház aradi szinpadia
Ma kedden, 1912. augusztus 20-án:

1. A növények csodái. Természetutáni feivétel. — 2. Égő nyomok. Dráma. — 3. A jó gyógymód. Kacagató.

Holnap szerdán, 1912. augusztus 21-én:

1. A növények csodái. Természetutáni felvétel. — 2. Willy és a nevelődő. Humoros. — 3. Égő nyomokon. Dráma. — 4. A jó gyógymód. Kacagató.

Az előadások kezdete délután 2 órától folytatálagosan 11-ig tartatnak. — Helyárak: Páholy, ülésenként 1 kor., zártszék 1 kor., I-ső hely 80 fillér, II-ik hely 60 fillér, III-ik hely 40 fillér, IV-ik hely 20 fillér. Műsort ingyen kapni a jegyszédoknál. — Saját zenekar. — Ruhatár. — Buffet.

URÁNIA

Mozgófénykép színház.

(Bárod Simonyi-utca 1. szám, Szabadság-tér mellett.)

Ma kedden, 1912. augusztus 20-án

1. A pápa sétabója. Humoros. — 2. China utcái. Látványos. — 3. Cseléd nélkül. Kacagató. — 4. A toronyór leánya. Dráma.

Előadások délután 2 órától kezdve esti 1/2 12 óráig. A hölgyek kéretnek a nézőtérben kalap nélkül megjelenni. — Minden előadásokon katonazenekar játszik. — Helyárak: I. hely 1 kor., II. hely 80 fill., III. hely 60 fill., IV. hely 40 fill., V. hely 20 fillér.

Felelős szerkesztő:

Bolgár Lajos.

Nyári színes cipők és angol tennis

CZIPŐK

Engelhardt Chassalla SZANDALLOK

már megérkeztek !!

Valámit a világhírd

SALAMANDER-CIPŐK

Egységárban. 1901

K 16.50 és K 20.50 árban.

Kizárólag

WEINBERGER JÁNOS-NÁL

Arad-Temesvár kaphatók.

Képes árjegyzék díjtalanul.

NYILTTÉR.*

Bergonczy Gusztáv a maga és számos rokonai nevében fájdalomtelt és megtört szívvel jelenti, hogy szeretett jó hitvese, illetve sógorné és jó rokon

Bergonczy Gusztávné

szül. Pollak Ernesztin.

életének 49-ik és boldog házassága 16 ik évében f. évi augusztus hó 19-én, hajnali 2 órakor, hosszabb szenvedés után jobblétre szenderült.

A drága halott hült tetemei f. évi augusztus hó 20 án, délután 1/5 órakor fognak saját lakásából, Forray-utca (román épület) sz. izr. sírkertben örök nyugalomra helyeztetni.

Aldás és béke drága porai fölött!

Arad, 1912. augusztus 19 én. 5336

NoelJánosné szül. Pollak Nanetta, Fekete Jánosné szül. Pollak Gizella, Modercsin Márkné szül. Pollak Janka, testvérei. Bergonczy Józsefa anyósa. Noel Janos, Fekete János, Modercsin Mar, sógorai.

Tartozik ■ Követel
praktikus

kézi zsebfüzet

kapható az

Aradi Közlöny kiadóhivatalában.

Ara 20 fillér.

Óriási
választék
alkalmi és
kivágott

női cipőkben

Kutányi J., Arad,

Vörösmarty-u 1. Telefon 335.

Uj zeneiskola Aradon!

Tisztelettel értesítjük Arad és vidéke nagyérdemű közönségét, hogy szeptember 1-jével Aradon, Andrássy-ut 8. szám alatt (II. em., a Minorita templommal szemben) a modern zenei kultúra legmagasabb színvóján álló, zeneakadémiai módszer szerint működő

5 főhangszeres zeneiskolát

nyitunk.

Hangszerek: hegedű, zongora, cimbalom, cello és ének.

Tandij: (3 és ill. 4 növendékkel 1 órában). 2 főhangszerrel és 9 melléktanszakkal együtt 8, ill. 12 korona.

E öjegyezhetni Szalay Aranka tanárnőnél (Rákóczi u. 23.) Ugyanott részletes körlevél kapható.

A beiratkozásokat és felvételi vizsgákat augusztus 27-től szeptember 10-ig tartjuk.

Támaszkodva magas képzettségünkre és hosszú, eredményes gyakorlatunkra, bizalommal kérjük az aradi né. közönség támogatását, kiváló tisztelettel:

Szalay Aranka, Zay Margit,

zongora-ének okl. tanárnője. okl. zongora-tanárnő.

Dr. Mezey Zsigmond,

okl. hegedűtanár, a cello-, viola- és melléktanszakov tanára. 4915

Névjegyek

esinos kivételben készülnek az ARADI NYOMDA RÉSZVENYTÁRSASÁG könyvnyomdájában.

A nyaraló és fürdőző
közönség figyelmébe!

Következő

ujdonságok

érkeztek

KERPEL IZSO

100,000 kötetes

kölcsönkönyvtárába:

Tolsztoj L. Hadzsi—Murát, Bodkin D.: Beck Pál, Bang.: Utón, Potapenko: Egy család története, Kálnoki I.: Igen Czenczi, Dumas: Napoleon élete, Tabéry G.: A néma harc, Baret A. W.: A tower-i titok, Lázár J.: Betulia virága, Karinty F. Ésik a hó, Herceg F.: Álomszág, Szomoró D.: Györgyike drága gyermek. Francs Anatole: Pinguinek szigete. Bródy S.: Imre herceg, Csehov: Az orvos felesége, Koronghy D.: Diadalének, Szemere Gy.: Ahazatlanok, Strindberg: Történelmi miniatűrök. Kóbor T.: Aranyhajú Rózsika, Krudy Gy.: Szindbad utazásai, Weber—Görge: Csitri, Biró L.: Kunszállási emberek, Móricz Zs.: Magyarok, Földes I.: Nincs tovább, Herczeg F.: Éva boszorkány, Pekár Gy.: Vénusz könnyel, Sas Ede: A bölcs meg a bolond.

Nemethen: Stacpoole V.: Die letzte Karte, Schw-riner O.: Mit versiegelten Ordern, Herceg R.: Die Burgkinder, Raff H.: Der Nebelreiter, Scheider M.: Zwei Ehen, Georgy E.: Die Erlöserin, Hardt E.: Die lieben Nächsten Brand-fels H.: Das Kuckucksei, Glyn E.: Der Liebesroman einer Königin, Selmer G.: Der Inspector auf Lilla, H uptmann H.: Wer bin ich? Klinkowstroem: Der Schatz im Grossen Bären, Gagern—Rospoth: Der Roman einer Hofdame, Lux A.: Gridparzers Liebesroman, die Schwestern Fröhlich, Warner A.: Leslie und ihr Verehrer, Altenberg P.: Was der Tag mir zuträgt, Wie ich es sehe, Hardt H.: Aus dem Paradiese, Spätgen D.: Der Sieger, Péter R.: Die jungen Herren, Hoffenthal H.: Das dritte Licht, Walter Molo: Wir Weibgesellen, Halbe M.: Die Tat des Dietrich Stobäus, Zobelitz H.: Siez, Hornung C. W.: Raffles als Richter, Mewis: Pastings Duve.

**Kölcsöndíj: havonként 1 korona
40 fillér vagy kötetenként fi-
retve 10 fillér.**

Vidéki bérlet is a legfigyelmesebb kiszolgálásban részesülnek.

A zenei-kölcsönkönyvtár

is meglepő szép

ujdonságok érkeztek.

Zenei-kölcsönkönyvtári díj havi 3 kor.

- vagy füzetenként 20 fill.

Legújabbak: Arany J.: A kicserélt feleség, Nador: Zöld erdőben jártam... Pápay T.: Csendes helyre temessetek Ragyogott a te szemed is... Már ezentúl nem teszek... E. Eysler: Der Trauenfresser Hoschna K.: Édes aranyos kis tyukom! Hetényi A.: Dráma az Oceánon. Nador M.: A pusztu'óliget. Szirmai A.: Rózsika—Rozika, Zerkovitz.: Dal egy csöpp lábikóról. Weiner: Csak nem gondolja komolyan? Dani-derff L.: Ha nyitva lessz az ablak! Irving B.: Medve táncz!

**Egyes könyvek és egész
könyvtárak vétele; könyv-
tárak kiegészítése és
berendezése**

KERPEL IZSO,

könyv-, zenei és papír-
kereskedése Aradon

ANOSMIN

Mindazok részére, akik a kellemetlen lábismadásban szenvednek legjobban ajánlható szer. Teljesen magtalan!

Egy doboz ára 1 korona.

Poloska szesz.

Kitűnő és megbízható szer a poloskák gyökeres kiirtására. — Egyszerű beecsetelésre még a tojások is elpusztulnak. —

Egy üveg ára 70 fillér.

Alpesi gyomorcsépp.

Kitűnő alpesi gyógyfüvekből előállított gyomorcsabályozó szer. Fokozza az étvágyat és elősegíti az emésztést.

Egy üveg ára 1 korona 40 fillér.

Főtájás elleni pastilla.

A fejtájást azonnal megszünteti. — Egy darab 20 fillér. —
Egy doboz 6 (darabbal) 1 korona.

Kapható kizárólag:

194

Rozsnyai Mátyás

gyógyszertárában

Arad, Szabadság-tér.

Minden hirdetésnek a kiadói hivatalban, vidékről az apró hirdetések posta útján való küldésével kell megköszönni. A kiadói hivatalban, vidékről az apró hirdetések posta útján való küldésével kell megköszönni.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Kiadói hivatal: József 16h-17h. A kiadói hivatal telefon: 151. sz. Szerkesztőség: 887. sz.

Aradi közlöny felvételek a kiadói hivatalban, vidékről az apró hirdetések posta útján való küldésével kell megköszönni. A kiadói hivatalban, vidékről az apró hirdetések posta útján való küldésével kell megköszönni.

OKTATÁS.

Musikabiturientin
ertheilt Unterricht in Klavier und Musiktheorie mit besten Erfolg laut Lehrplan der Wiener Musikakademie. Einschreibungen Vormittag Batthyány-gasse 17., Nachmittag Demeter-gasse 111/a. 6589

Könyvelés, levelezés, gép- és gyorsírási
délutáni és esteli tanfolyamok szeptember elején kezdődnek, kiváló gyakorlati szakorok vezetése mellett. Együttes és külön tárgyu kurzusok. Kezdőknek és haladóknak. Mérsékelt tandíj. Ingyenes állás közvetítés. Beiratkozni lehet szeptember 1-ig minden csütörtökön és vasárnapon d. e. 9-11 és délután 4-6-ig. Szeptember 1-től mindennap. Ziffer S., írógép-vállalat József főherceg-ut 7., I. em. 5207

Ha hull a haja,
használjon magyar haj-perolint Vojtek és Weisztól. III-711

LAKÁST KERESNEK.

Keresetetik lakás
Műveltségű és eszemeletű, a központban, vagy ahhoz közel; 3 utcai szoba, konyha és a hozzátartozó mellékhelyiségekkel. 1912. november 1-re egy magányos ur részére. Ajánlatok a kiadói hivatalba küldendők. 5327

KIADÓ LAKÁS.

Egy modern 5 szobás
magánház, közel a Szabadság-térhez, kiadó. Bővebb értesítést Abázia átvételekben. 5198

Gyermekeket
vállalatnak családnál, egy külön-külön csinos szoba havi 20 koronáért, kiszolgálással, azonnalra is adó. Aulich Lajos-utca 7/e. alatt.

2 szobás utcai lakás
szennel is vagy szeptember 1-től adó. Aranykéz-utca 20. szám.

Újonnan átalakított üzlet
1 szoba, konyha, minden hozzátartozóval azonnal kiadó. Ugyanott 10 különálló üzlethelyiség is azonnal kiadó. Bővebbet Illics Simon-ról, Hal-tér 13. szám. 5842

Kiadó
november 1-ére Lipót-utca 10/a sz. alatt 2 szoba, előszoba, konyha, zuhanyzóval, nagy kerttel, magányos udvar. Házbér havonta 41 br. Ajánlott levelekre bővebben válaszol: özv. Gömör Józsefné, Kovács. 5810

A poloska
Értesítése csupán Vojtek és Weisztól biztos szereivel érhető el. III-711

ALKALMAZÁST NYER.

Intelligens
elárusító, aki a magyar, német és román nyelvet bírja, felvétetik. Neumann M. ruhatelepén, Arad. 5098

Rőtő és rövidáru
kereskedőseged, ki románul is beszél, azonnal felvétetik Szegfü Manó cégnél, Lázár Vilmos-utca. 5246

Két fiatal seged,
norinbergi diszmű és játékszaktárból szept. 1-re felvétetik Reich El. Színházi versenybázár. Ugyanott tanulók fizetéssel felvétetnek. 5291

Kereskedelmi érettségét
végzett fiatal ember gyakornoknak felvétetik Pollak József fűszer-kereskedő irodájában. Gyakorlattal bírók előnyben részesülnek. 5296

Egy lapkihordó pár
felvétetik az Aradi Közlöny kiadói hivatalában.

Tanuló felvétetik
Hoffmann Ottó fűszer csemege üzletében Arad, Szabadság-tér. 5306

ÜZLETEK.

Egy jóforgalmu vendéglő
a legforgalmasaba helyen, családi okok miatt, előnyös feltételek mellett, azonnal eladó. Cim a kiadóban. 5182

Egy jó forgalmu
szatócsüzlet azonnal eladó. Cim a kiadóban. 5307

Pankotán,
egy nagyon jó forgalmu rőtőskereskedés előnyös fizetési feltételek mellett bizományba, vagy pedig örök áron azonnal átadó. Bővebbet az Aradi Kereskedelmi Banknál. 5293

Vendéglő,
nagyközségben, kiadó, esetleg átadó. Cim Haagmacher sörraktár. 5184

Régóta fennálló
jó forgalmu vendéglő bolttal, összes jogokkal és házzal együtt családi okok miatt eladó. Cim a kiadóban. 5337

Eladó fűzlet
házzal együtt, trafik és korlátlan italméréssel Engelhardt Mikés Kelemen-utca 40. Ugyanott telkek is eladók, önként 5 koronáért. 5304

Rég fennálló
jeforgalmu vendéglő bolttal, összes jogokkal és házzal együtt eladó, családi okok miatt. Cim a kiadóban. 5337

ALKALMAZÁST KERES.

Tis, esetleg tizenötézer
korona kaucióval rendelkező, három nyelvet beszélő egyén, bizalmi állásra ajánkozik. Cim a kiadóban. 5277

Einzamelára
keresek jobb meneteli italmérést 1000 korona ovadékkal. Cim a kiadói hivatalban. 5291

Egy jó megjelenésű
intelligens leány ajánkozik üzletbe, vagy nagyobb gyermekek mellé. Jó varr. Cim „Török” jelű postrestante, főposta Arad. 5305

Egy ügyes
házi varrónő szerény feltételek mellett házhoz ajánkozik. Cim a kiadói hivatalban. 5335

INGATLAN.

Tőkebefektetésre
ajánlom 10%-ot jövedelmező, 15 évig adómentes Álmos-utcai (Máv. fűtőház mellett) bérházaim megvételét. Értekezhetni: Codilla építész irodájában, József főherceg-ut 19. szám alatt. 2741

Séga, Kossuth-utca 18a.
számu szőlőkert, természettel együtt eladó. 5191

104 hold első osztályu szántóföld
gazdasági épületekkel 4 évre haszonbérbe adatik. A községben a piactéren, közvetlen a városháza mellett, egy ház 5 szoba, 1 konyha, 2 magtár, 2 istálló, 1 kocsiszín és 1 kotárka a hozzá tartozó szépen termő szőlőskerttel örök áron eladó. Értekezhetni Krizsán Sándornál Tornyá, (Csanád-megye.) 5250

Eladó új ház
15 évig adómentes, Álmos-utca 24. Áll két 1 szobás udvari, egy 2 szobás utcai lakásból. Vasuti alkalmazottak részére kitűnő hely. Tudakozódni lehet a tulajdonosával ligeti-tő. 5300

Pécska-ut,
Benoid-gyár közelében dusan termő szőlős-kert idei természettel (vagy annélkül) lakóház kolnával és elsőrendű szüretelő eszközökkel ellátva, más vállalat miatt eladó. Bővebbet a kiadóba. 5348

Házat vennék
a belvárosban, 4-5 szoba, fürdőszobából álló magánépületet, kis udvarral és kerttel. Ajánlatokat e hó 26-ig a kiadói hivatalba kérek. Ügynekők kizárva. 5350

VÉTEL ÉS ELADÁS.

Elegáns 3 szobás
jó karban lévő, rendkívül finom butor eladó. Cim a kiadói hivatalban. 5255

Benzin motor
2 1/2 lóerős, egy dinamó világítás és hajtásra teljes lámpa és huzallal felszerelve eladó. Ugyanott egy féderes ponny kocsi, megvételekre kerestetik. Cim a kiadóban. 5135

Glafey Centenar
a legideálisabb éjeli mécs, füst és szagtalan, egyben meleg tartható a gyermek részére a tej vagy tea. Kapható Aradon. Éles Ármán, Fejér Gyula, Török Andor és Társa, Róna Jenő, Hoffmann Ottó, Dür Gusztáv cégeknek. Battonya: Geller Samu, Pécska: Lusztig Ernő 5014

Féltárbán
Antiquar, de teljesen tiszta legújabb kiadásu tankönyvek nálam már kaphatók, esetleg előjegyezhetőek Krausz Paulin, színházépület, telefon 511. 4541

Rum compositio
jó házi rum előállítására Vojtek és Weisztól. III-711

Valódi
Johan Maria Sarino kölni víz főraktára Róna Jenő cég, Andrassy-tér 18., ugyazintén divat hajtűk és francia gummi különlegesség nagy raktára. Városi és megyei telefon 233. 3291

Használt és új
tankönyvek, papír és írószerek legelőnyösebben szerezhetőek be Pichler Sándor könyv és papirkereskedésében Arad, Szabadság-tér 1. szám. 5311

Benzin locomobil
12 HP. teljesen jó karban, jóállás mellett jutányos árban és kedvező feltételek mellett, azonnal eladó. Bővebb felvilágosítást nyújt Vostinar Istvánné cég Világos. 4351

Nappal elegáns fotel
éjjel kényelmes ágy, a szab. Szopper-szőnye kapható, már 105 koronától kezdve, továbbá divánok, ottománok I. és III. részű matracok, összecsukható vaságyak, gyermek-ágyak, levarott szalmaszék legolcsóbb bevezetési forrása Reiner J. Gyula kárpitos és díszítőnél. Lázár Vilmos-utca 1-2. sz. 4386

Vanilon
egy zacskó ára 10 fillér, teljesen pótol egy rud legfinomabb vanillát, alkalmazása azonban sokkal egyszerűbb és sokkal kiadóbb, Süti-por Baking Powder, finom tészta készítéséhez. Németországban, Angliában és Franciaországban nem élesztőt, hanem Baking Powdert használják. Egy zacskó ára 10 fillér. Földes Kelemen gyógyszerháza Arad. 1224

APRÓ HIRDETÉSEK

folytatása.

KÜLÖNFÉLE.

Női kezek

Ápolására legjobb a Vojtek és Weisz kézfínomítója. III-711

Jó családból való

iskolás gyermekeket a közeli tanúre teljes ellátás és családi felügyelet mellett, esetleg zongorahasználattal és oktatással elvállalok. Horovitz Samuné, Eötvös-utca 17. 5061

A jövő iskolájában

egy jövevény középiskolai tanulót teljes ellátásra elfogadna Miskovits István kir. sőtárnok családja, Thököly-tér 5. 5328

Előkelő úri család

elfogad 1-2 feltétlen úri gyermeket teljes ellátásra. Idegen nyelvek, zene, rajz, festészetből, valamint iskolai tantárgyakból szakszerű oktatást nyerhet. Cim a kiadóhivatalban. 5341

Kitűnő

Ebéd, vacsora, koszt urak részére, családok házon kívül. Magyar-utca 26. szám. 5889

Iskolai tanulók

úri családnál teljes ellátásra elfogadtatnak. Magyar-u. 26. 5340

Intelligens

úri család 2-3 iskolás fiút teljes ellátásra elfogad. Bővebbet a kiadóhivatalban. 5850

Fényképezési gépek

és felszerelések, bármilyen gyártmány, javítását és átalakítását szakszerűen, legjutányosabb árban, felelősséggel elvállalunk Ascher Ferenc és Társa műszerészeti üzlet Arad, Deák Ferenc-u. 30. 4121

Diamant Jenő

Weitzer- és Kazinczy-utca sarkán (Polgári iskolával szemben) épület- és díszmű bádigos munkákat legjutányosabban készít úgy helyben, mint vidéken. 8951

Egy nagy pincehelyiség

kiadó Deák Ferenc-utca 7. sz. a., műhelynek, vagy raktárnak. 5092

Egy fedett asztal

mely raktárnak igen alkalmas, azonnal kiadó. Értekezhetni Bácskai fűszerüzletében Kossuth-u. 4. 5245

Ügyes kárpitos 1211

ajánkozik a szakmába bármily kárpitos munkák pontos és kitűnő elvégzésére, úgy saját műhelyében, mint házakhoz is, legolcsóbb árak mellett. Vidékre árfelemlés nélkül. Stáhl M., Thököly-tér 7. sz.

Legkellemesebb

és legpompásabb zamatu üdítő italt készítjük a Földes gyógyszer-tár által hozott Citronellel. Néikülözhetetlen hűsítő, üdítő, szomjúságot csillapító szer, különösen ajánlható ott, hol jó ivó víz rendelkezésre nem áll. A legrosszabb ivó vizet is sterilizálja. Egy adag 6 fillér. 1224

Ha nem jól eszik

a hiszja, adjon neki Vojtek és Weisz hírneves álmot táppróbát. III-711

Telefon 387. sz.

I. rendű 253-as számú szabadalmazott hornyolt és közönséges

**Fedélcserép,
Portlandcement,
Gipsz,
Fedőlemezek,
Nádfonat és
Mész**

legolcsóbban kapható

4575

Braun N. A.

cégnél

Arad, Boros Beni-tér 7.

Zálogház-

ból arany, ezüst és ékszerek

Farkas Streicher J. cégnél

Arad, Tökölly-tér 1. sz.

Taxameteres

Bér-autók

Telefonszám

816

2881

Szolgálat: reggel fél 6 órától éjjel 12 óráig
Garage: Deák Ferenc-utca 9. sz.

Jó egészségemnek

fontartására használjon mindenki

Kárpáti-féle

epehajtót,

mely a legkitűnőbb fájdalom-
nélkül gyomor tisztító házi szer.
Ise édes, hatása gyors és biztos.
1 üveg utasítással 40 fillér.

12 üveg franco K 4-80. Kapható
kizárólag a készítőnél

KÁRPÁTI JÁNOS

gyógyszerárúháza 4575

ARAD, BOROS BENI-TÉR.

Figyelem!

Legjobb minőségű anyagból, saját
műhelyemben készült férfi-,
női és gyermek-

czipők

jutányos árért kaphatók

Czernóczky Mihály

dusan felszerelt cipőraktárban

Arad, Kossuth-u. 3. sz.

Színes cipők nagy

választékban kaphatók. 2098

Mértékutáni megrendelések pontosan és jutányos árban eszközöltnak.

387-1912. veqr. sz.

Árverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t. c. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy az aradi kir. törvényszéknek 1912. évi 11199 számú végzése következtében dr. Veliciu Romulus aradi ügyvéd által képviselt „Codrul” takarékos és hitelintézet javára Kalkó István ellen 14.000 kor. s jár. erejéig 1912. évi június hó 3-án fogantatosított kiegitési végrehajtás útján le- és felülfoglalt és 3131 koronára becsült malomberendezés nyilvános árverésen eladatik.

Ezen árverés a „Codrul” takarékos és hitelintézet 6000 kor. tőkekövetelés és jár. erejéig is megtartatik.

Mely árverésnek a körösbökönyi királyi járásbíróóság 1912. V. 246/2 sz. végzése folytán 14.000 korona tőkekövetelés ennek 1912. évi április hó 26. napjától 6% járó kamatai, 1/3% váltódíj és eddig összesen 486 korona 71 fillérben bíróság már megállapított költségek erejéig, Décsé községben leendő megtartására 1912. évi augusztus hó 24-ik napjának d. u. 3 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly meggyezéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. c. 107. és 108. §-al értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is el fogadják adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés

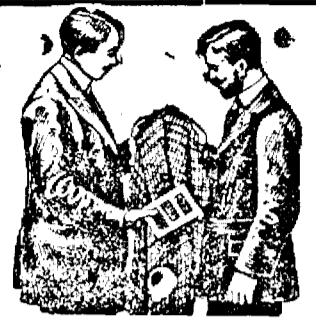
az 1881. évi LX. t. c. 120. §. értelmében ezek javára is elrendel-
tetik.

Körösbököny, 1912. évi aug.
hó 10. napján.

Walder Izsó

k. r. bír. végrehajtó.

5352

Brünniszövetek

ari ruhák elkészítésére legolcsóbb gyári árakon kaphatók

ETZLER és DOSTAL cégnél

BRÜNN 41.

A tanított szövetség és az állami tisztviselői egyesületének szállítója. Ha direktre a gyárból veszi a fogyasztó ezen szükségletét, sok pénzt takaríthat meg. Mindig új, modern szövetek mindenféle áron. A legkisebb méretet is küldjük.

Össz. minta válasszék megtekintésére bérmentve küldetük. 23

Kereskedősegéd

keresztetik Marosvásárhelyre

FOGOLYAN BOGDÁN

első női divatüzletébe. Aján-

latok a cég címére Maros-

vásárhelyre küldendők. 4846

Őrizze meg

ruhaneműit,
szőnyeget,
bundáit a

molykárók

ellen.

Legbiztosabb s évek óta
kipróbált s kedvelt szer a

Vojtek és Weisz-féle

molykeverék,
molszesz,
terpentin,
naphtalin,
camp-
hor.

Értesitem a helybeli ugyszintén a vidéki n. érdemü közön-
séget, hogy raktáramat az őszi szezonra dusan felszereltem
u. m.: Női kézi táskák, utazó bőröndök, p'nz, szivar és vizit
tárcákban, valamint valódi francia, angol illatszerek, ruha, haj
és fogkefék, ugyszintén fésű árúban igen nagy választék.
Igen tisztelt vevőim jutányosan lesznek kiszolgálva. Kérem er-
ről meggyőződni. 3463

Kiváló tisztelettel:

Róna Jenő

Andrássy-tér 18. (Lócs-ház.)

Városi és megyei telefon szám 233.

SAVINO CALVASINA UTÓDA

CALVASINA HENRIK

Alapított 1885.

márványtelepe.

Több kitüntetés.

Arad, Wesselényi-utca 33. szám.

Kredencz,
Trimó,
Toilette,

Mosdó,
Éjjeli szekrény lapok,
Mészárszék-berendezések,

Fürdőszobaberendezések,
Falak bevonása,
Kávéház berendezések,

Szálloda-berendezések,
Vendéglő-berendezések,
Asztal lapok.

a legjutányosabb árban készítettnek.

Kivánatra költségvetéssel díjtalanul szolgálók.

5345

Árjegyzék rendelkezésre áll.

Legolcsóbb beszerzési forrás
arany és ékszer árúban.

Losonczy Lajos

óras- és ékszerész üzlete

Arad, Vörösmarty-utca 1.

Ajánlja dusan felszerelt óra és
ékszerárúkat, ugyszintén minden-
nemű látszerészeti cikkeit, bor,
szesz és hőmérőt legkitűnőbb
gyártmányúkat.

Tört aranyat és ezüstöt leg-
magasab árban vesznek. 5348

Kiváló tisztelettel

Losonczy Lajos,

Aradi Hitel- és Takarékpénztár
Zálogosztály becsüese.

Uj halüzlet Aradon

Van szerencsénk a n. é. közönség b. tudomására hozni, hogy
Aradon, Asztalos Sándor-utca 6. sz. alatt
(a volt „arany ABC” mellett) folyó évi augusztus hó 22 én

halüzletet nyitunk

hol mindenkor élő és friss állapotban levő dunahal kapható, amit
különösen a t. vendéglős urak figyelmébe ajánlunk. Főtörök-
vésünk mindig oda fog irányulni, hogy a nagyérdemü közönséget
pontosan és jutányos napi árakon kiszolgáljuk, miért is szíves
pártfogását kérjük. Teljes tisztelettel

Farkas Simon és Társa

5331

Megnyilt

Tisztelettel értesitem a n. é.
közönséget, hogy

Vörösmarty- és Petőfi-utcák
sarkán levő

vendéglőmben

tisztán kezelt ételek, olcsón kap-
hatók.

Havi abonnensek felvétetnek!

Tisztelettel

Szekeres Lajos

vendéglős.

5338

Vas- és rézbutor, sodronyágybetét-gyár.

Ajánljuk a n. é. közönség-
nek saját gyártmányunkat **vas- és rézbutorokban**
a legjobb kivitelben.

Sodronyágybetétek vas és fakerettel, minden méretben,
a legerősebb kivitelben kaphatók.

Elvállalunk mindennemű javításokat és vasbutor festéseket.

GYÁRHELYISÉG:

ÜZLETHELYISÉG:

AULICH LAJOS-UTCA 14.

JÓZSEF FŐHERCEG-UT 7.

Telefon 423. szám.

Telefon 184. szám.

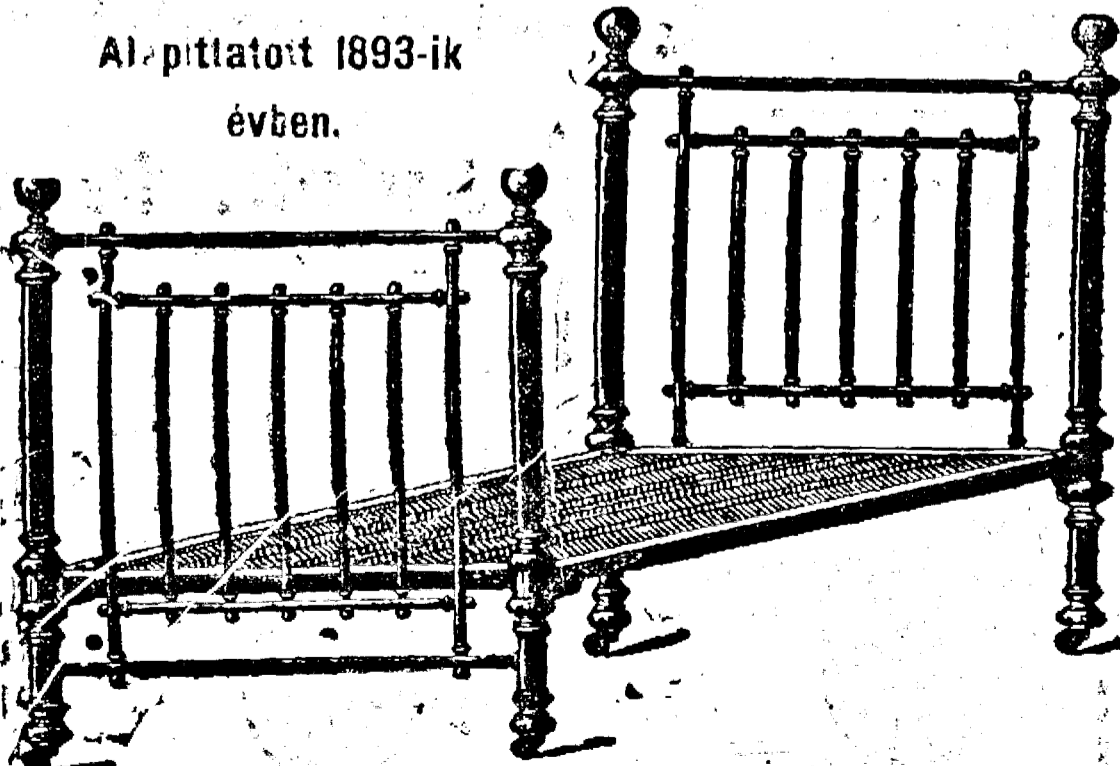
Árjegyzéket kívánatra díjmentesen és bérmentve küldünk.

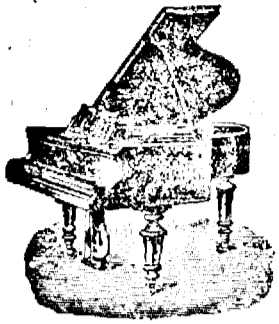
Szíves megrendeléseket kér, tisztelettel

Fleischer Testvérek

Ugyanott jó házból való TANONCOK a lakatos és fényező
műhelybe fizetéssel felvétetnek. 4183

Alapított 1893-ik
évben.

FAIX JACQUES

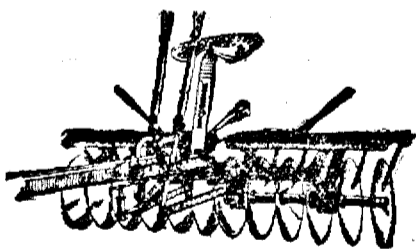
zongoraterme és készítés műhelye

Aradon, Batthyány-utca 35. szám.

Állandó raktár Förster, Dörr, Bösler, Rudolf, Stelzhammer, Hamburger, Lyra, stb. elsőrendű gyárosok kitűnő új modelljeiből, valamint saját gyártmányu zongorák és harmoniumok, nagy választékban. :: Javítások, hangolások, szakszerű pontos kivitelben. Zongora kölcsön jutányos árért.

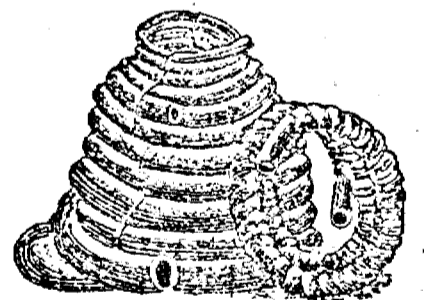
Kovács Soma és Társa :: ARAD :: gépudvar.

Szőlősajtók, borszivattyúk, zuzók, tömlők, szüretelő eszközök.

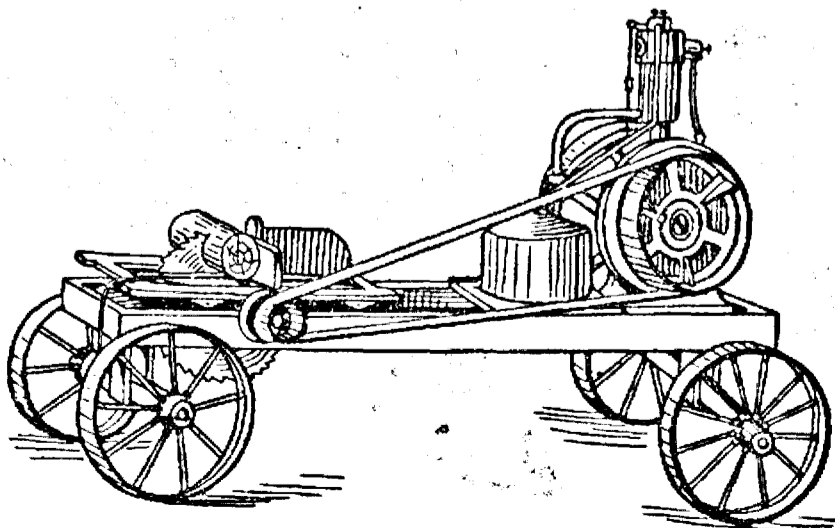
Tárcsás borona.

Ekék, tárcsás és rugós boronák, vetőgépek, rosták, konkolyozók, tengeri szártépők, gépi, műszaki cikkek.

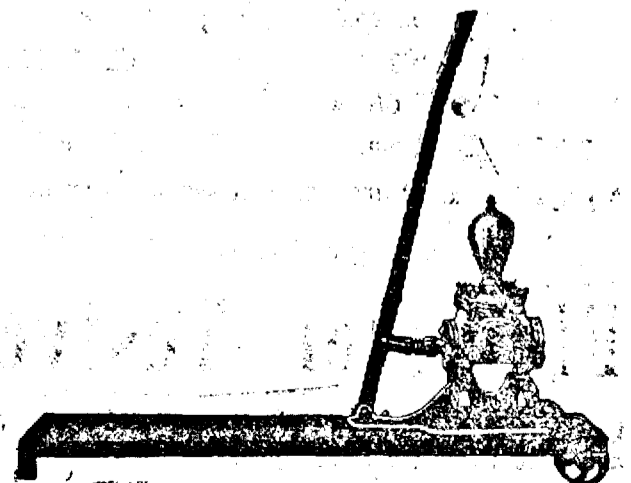

Tömlők.

Szerszámok, kutak, fecskendők, motorok.

Fűrészelő motor.

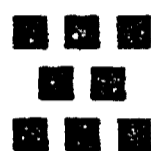
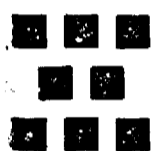

Borszivattyú.

NEUMAN

Testvérek

mümalom, szesz- és élesztőgyárosok Aradon.

Ajánlják tiszta

gabona-élesztőjüket,

mely felülmulhatatlan kelesztőképessége és tartóssága folytán bel- és külföldi kiállításon kiüntetésben részesült.

Ugyanott

istálló-trágya

érett és félérett állapotban, valamint légen szárítva,

méltányos áron kapható.

Istálló trágya használatának előnyeiről újabban a „Mezőgazdasági Szemle” márciusi füzetében olvasható:

„A szárazság ellen erős istállótrágyázással bírjuk csak terméseink átlagát sikeresen biztosítani”.

BENKŐ JÓZSEF

műlakatos-, mérlegkészítő- és javító-
műhelye. Arad, Rákóczi-utca 16. szám.

Elvállalja minden kivitelű
rácsok, kutak, sirkerítések, vas-
kapuk, takaréktüzhelyek

készítését és javítását

és mindennemű lakatosmunkákat
legesinosabb kivitelben legjutá-
nyosabb árakon.

Vidéki rendeléseket árkülön-
bözet nélkül elvállalok. 5238

Mérlegeket szakszerűen javítok, átala-
kítok és hitelesítek.

Értesítés.

Van szerencsém értesíteni, hogy az őszi és téli bőr-
ujdonságok már megérkeztek és a n. é. közönségnek
szíves rendelkezésére állanak.

Számos elismerés igazolja, hogy a nagy-
választékban érkezett őszi és téli különlegességi bőrök-
ből **nálam** készül a legszebb és legtartósabb cipő.

A szülők különös figyelmébe

ajánlom orthopéd **gyógy-gyermekcipőmet**, me-
lyek meggátolják a **ludláb fejlődését**. Ezen cipők-
kel nemcsak gyermekeknél, de felnőtteknél is nagy
eredményeket és számos elismerést értem el.

Az egyéves önkéntes urak

figyelmét pedig felhívom az általam előírás szerint ké-
szítendő legtartósabb **bakkancsokra** és **csizmákra**,
melyek **versenyképes legolesőbb árért kap-
hatók**.

Gyári raktár elsőrendű cipőcserékben
és **gummicserékben**.

Megrendeléseket vidékre is **24 órán belül** esz-
közlök. — Vidéki megrendeléseknél elegendő egy hasz-
nált cipő beküldése is. 5266

Szíves pártfogást kér:

Zimmermann János

uri és női mintacipészete.

ARADON, Deák Ferenc-utca 10. sz. alatt.

Weisz Dániel

épület- és műlakatos

ARADON, DEÁK FERENCZ-UTCA 38. SZÁM.

Készít minden e szakmába vágó munkákat, ugymint: épü-
let vasalásokat, rácsokat, kutak, kapuk, vasredőnyök, taka-
réktüzhelyek stb. ... ..

Vaskonstrukciókat amerikai tapasztalat alapján és módszer szerint

5308

Bármily különös és szaktudást igénylő munkát a legnagyobb
pontossággal készítetek. Mérlegek javítása és hitelesítése. :-

Költségvetés vidékre is díjmentes.

KERESKEDELMELMI SZAKTANFOLYAM.

Gyakorlati elvek alapján, tökéletes szakszerűséggel vezetett nagy, általános kereskedelmi szaktanfolyam veszi kezdetét SZEPTEMBER 1-én.

:: :: A TANFOLYAM TÁRGYAI :: ::

GÉPIRÁS az összes rendszerű írógépeken.

GYORSIRÁS (magyar és német; levelező és vitairás.)

EGYSZERŰ ÉS KETTŐS MÉRLEGKÉPES KÖNYVELÉS.

KERESKEDELMELMI LEVELEZÉS (magyar és német.)

ANGOL, FRANCIA ÉS NÉMET NYELV.

A tanfolyam tartama aszerint, hogy valaki csak az egyes, vagy az összes tárgyra iratkozik be: 2—4, vagy 6 hó.

Beiratkozás naponta.

Tanórák a nap minden szakában.

Mérsékelt tandíj.

Fontos: A tanfolyam végeztével a növendékek egy szakbizottság előtt bizonyítványt nyerhetnek. Végzett növendékeinknek díjtalan állás közvetítés.

ZIFFER SÁNDOR

IRÓGÉPVÁLLALATA,

Arad, József főherceg-ut 7. sz., I. emelet.

Mairovitz Mór és Fiai

Máriaradna.

Fatermelés és kőbányák. Utépitési vállalat.
Hordógyártás.

5801

Fatermelés:

Milova (Aradmegye), Bulza (Krassószörénym.)

Kőbányák:

Bátyafalva, Milova, Solymosvár (Aradmegye),
Szurdokpüspöki (Hevesmegye.)

Mészégetés:

Kaprevár áll. Soborsin (Aradmegye.)

Telefon 816.

5263

Ritka látványosság

lesz

a Délmagyarországi király gyakorlat

Legkényelmesebben és legolcsóbban végig
élvezheti

**taxameteres
automobil bérkocsin.**

Előjegyzéseket elfogad :

Automobil Kölcsönző Vállalat

Arad, Deák Ferenc-utca 8. sz.

Telefon 816.

LEGIZLÉSESEBB

TOILETTEK

COSTÜMEOK

BLOUSEOK

PONGYOLÁK

FEHÉRNEMŰEK

5329

NÁDAS JENŐ

BUDAPEST, IV. SÜTŐ-UTCA 6. SZ.

FÉLEMELET. TELEFON 75—70.

210 notolat

Berlini Viktoria Általános Biz- tosító Részvénytársaság aradi vezérügynökség.

5334

Arad, Szabadság-tér 18.**Telefon 801.**

Legelőnyösebb feltételek, legolcsóbb díjak. 30 százalék díj megtakarítás.

Funkelstein József

ARADON,

Petőfi-utca Bing-ház.

Vásárol minden gabonaneműt.

Ugyanott mindenféle vetőmag kis és

● ● nagy mennyiségben kapható. ● ●

Valódi

PERZSA

SMYRNA

szőnyegek.

Régi, szép, értékes darabok.

Tekintettel a nyári idényre,

**minden elfogadható áron
eladatnak.**

DOMÁN SÁNDOR

szőnyegáruháza

**Arad, József főherceg-ut, Gazdasági takarék-
pénztár palotája.**

WEISZ HUGÓ

fotóművész

ARAD.

BUDAPEST 1905.

PLAKET.

BUDAPEST 1908.

EZÜST PLAKET.

BUDAPEST 1910.

ARANYÉREM.

LONDON 1910.

MŰVÉSZI FÉNYKÉP-
KIÁLLÍTÁSOKON
SZEREPELT.

KIEW 1911.

PLAKET.

ST.-PAUL 1911.

(AMERIKA.)

HAMBURG 1911.

PLAKET.

LONDON 1911.

EPERJES 1912.

OKLEVÉL.

MISKOLCZ 1912.

ARANYÉREM.

DUBLIN 1912.

GRÁCZ 1912.

FELVÉTELEK KÉRETNEK ELŐJEGYZÉS SZERINT: NAPONTA 9
ÓRÁTÓL 12-IG, DÉLUTÁN 2 ÓRÁTÓL ESTE 6 ÓRÁIG :: ::

TELEFON 211.

Saját érdekében

MÁR MOST

vegye meg iskolakönyveit

DÉCSI GÉZA

új könyvüzletében Arad, Forray-u. Nédasdy-palota.

Szép, tiszta újbekötésű könyvek

**félárban. || Az összes író és rajzszerzők, iskola-
táskák legolcsóbb beszerzési forrása. || || ||**

Városi és megyei telefon 902.

HERKULES MOTORFÜRÉSZ VÁLLALAT

IRODÁJA: KOSSUTH-UTCA 9.

TELEFON 658. SZ

A n. é. közönség rendelkezésére állanak

**Motoros
fűrészelőgépeink.**

Fűrészelési díj:

1 öl fa 3 vágással 3 kor. 20 fill.
1 öl fa 4 " 4 " 20 "
1 vagon fa 3 vágással 16 kor.
1 " 4 " 21 "

**Kívánatra hasítókról is
gondoskodunk. — A ren-
delést lehetőleg 1 nap-
pal előbb kérjük megtenni.**

Ajánl azonnali vagy későbbi szállításra
I. osztályu **Bükk, Cser, és Gyertyán**

TÜZIFÁT

aradi-állomásról házhoz fuvarozva, fűrészelve,
hasítva és kívánt helyre berakva **jutányos
áron** egész- vagy fél wagononként.

A tűzifát még az érkezés napján feldol-
gozzuk s a fűrészpor súlyvesztését megte-
ritjük. Az összes felmerülő munkát szerződött
megbízható munkásaink végzik s így rende-
lőink a terhes utánjárástól meg vannak kímélve.

Szíves érdeklődésre árajánlattal készsége-
l szolgálunk.

TELEFON 658 SZ.

TELEFON 658. SZ.

Házhoz szállítatunk

APRITOTT TÜZIFÁT

100 kilogrammonként.

I. osztályu bükkfa 3 vágásu
2 kor. 70 fillér.

J. osztályu bükkfa 4 vágásu
2 kor. 80 fillér.

I. oszt. bükkfa kistuskó 3
vágásu 2 kor. 80 fillér.

Kívánatra (csekély árkülönböz-
zettel) cserfával is szolgálunk.

Pontos súlymérésünkre igen
nagy gondot fordítunk s így minden
küldeményért szavatolunk.

Megrendelhe 6 egész nap tele-
fonon is irodánkban

Kossuth-utca 9 szám.

Ha tűzifa szükségletét vállalatunk által szerzi be, sok pénzt és időt takarít meg.

M. kir. Államvasutak.

Arad-Hegyaljai H. S. H. V.

Nyári menetrend.

Érvényes 1912. május hó 1-től.

Arad-Budapest.							
Állomások	S.V.		G.V.		T.V.		S.V.
	I. II.	I. II.	I. II.	I. II.	I. II.		
Arad	5:30	8:30	8:20	11:42	4:18	4:51	9:24
Sofronya	5:35	6:51		11:58	4:35	5:25	10:24
Kürtös	5:38			12:26		5:44	10:27
Lőkősháza	5:41			12:32		5:51	
Bánhidai major	5:45					5:56	
Országút	6:02	7:15	9:03	12:42	4:59	6:08	10:41
Kétegyháza	6:11	7:16	9:04	12:47	5:00	6:15	10:47
Ujkigyés	6:24			1:00		6:28	
Békes-Csaba	6:35	7:34	9:23	1:11	5:19	6:41	11:17
Békes-Földvár	6:43	7:35	9:26	1:31	5:22	7:15	11:32
Mezőberény	6:56			1:44	5:33	8:05	11:53
Gyoma	6:57			1:47	5:35	8:05	11:53
Mezőtur	7:07	7:55		1:58	5:42	8:12	12:05
Pusztapó	7:31	8:15	10:06	2:21	6:02	9:12	12:37
Pusztatény	7:36	8:22	10:13	2:28	6:09	9:28	12:57
Szajol	8:01	8:44	10:38	2:58	6:31	9:51	1:01
Szolnok	8:02	8:45	10:39	3:06	6:32	9:52	1:02
Ujzásás	8:24	9:00		3:27		10:13	1:15
Tápiógyörgye	8:35	9:08		3:38		10:25	1:15
Tápiószecső	8:49	9:16	11:09	3:0	7:03	10:37	1:17
Nagykőrös	9:07	9:28	11:22	4:06	7:15	10:52	1:21
Tápióság-Tápióság	9:40	9:35	11:29	4:27	7:23	1:25	2:12
Mende	10:03	9:51	11:45	4:49	7:37	2:08	3:05
Gyömrő	10:05	9:52	11:47	4:51	7:38	2:11	3:05
Maglód	10:20			5:08		2:21	3:15
Nagykőrös	10:30			5:20		2:48	3:31
Tápiószecső	10:54	10:23	12:15	5:46	8:13	3:15	3:55
Mende	11:11			6:08		4:16	4:16
Gyömrő	11:25	10:44	12:39	6:14		4:23	4:23
Maglód	11:39			6:31		4:31	4:31
Nagykőrös	11:47			6:41		4:38	4:38
Rákóczi	11:53		12:57	6:47	9:09	4:43	4:43
Kőbánya fel. p. u.	12:17			7:07	9:16	4:51	4:51
Budapest k. p. u.	12:29			7:15	9:23	4:58	4:58
Budapest k. p. u.	12:30	11:30	1:25	7:25	9:30	5:01	5:01

Tövis-Arad.						Arad-Tövis.						
Állomások	S.V.		G.V.		T.V.	Állomások	G.V.		S.V.		T.V.	
	I. II.	I. II.	I. II.	I. II.			I. II.	I. II.				
Tövis ind.	8:15	3:51	10:57	2:05	8:17	Arad ind.	12:47	2:14	4:04	7:08	6:32	11:15
Gyalóhegy (6)	8:25	4:13	11:16	2:30	8:27	Óthalom		2:26	4:15		6:43	11:24
Alvincs (6)	8:35	4:25	11:26	2:35	8:37	Maroscsicsér		2:37	4:24		6:52	11:34
Szászváros (6)	8:45	4:35	11:36	2:49	8:47	Gyórek Mene		2:49	4:37		7:07	12:01
Piski (6)	8:55	4:45	11:46	2:53	8:57	Ópálos megálló		2:55				
Déva (6)	9:05	4:55	11:56	3:06	9:07	Ópálos		3:02	4:48		7:17	12:15
Marosillye (6)	9:15	5:05	12:06	3:11	9:17	Radszabarcza		3:07	4:53		7:22	
Zám (6)	9:25	5:15	12:16	3:16	9:27	M. Radna (6)	1:21	5:15	5:01	7:45	7:29	12:18
Soborszén (4.15)	9:35	5:25	12:26	3:21	9:37	Milova-Odv.	1:22	5:25	5:11	7:47	7:34	12:24
Marosborsza	9:45	5:35	12:36	3:26	9:47	Konop		3:38	5:26		7:44	12:30
Konop	9:55	5:45	12:46	3:31	9:57	Marosborsza		3:49	5:42		7:54	12:36
Milova-Odv.	10:05	5:55	12:56	3:36	10:07	Soborszén		4:06	6:05	8:17	8:14	1:01
M. Radna (6.5.55)	10:15	6:05	13:06	3:41	10:17	Soborszén		4:18	6:18	8:31	8:55	2:02
Radszabarcza	10:25	6:15	13:16	3:46	10:27	Zám		4:28	6:28	8:41	9:20	3:07
Ópálos	10:35	6:25	13:26	3:51	10:37	Marosillye		4:40	6:40	8:53	9:53	4:11
Ópálos megálló	10:45	6:35	13:36	3:56	10:47	Déva		4:52	6:52	9:05	10:34	5:17
Gyórek Mene	10:55	6:45	13:46	4:01	10:57	Piski		5:04	7:04	9:17	10:47	6:22
Maroscsicsér	11:05	6:55	13:56	4:06	11:07	Szajol		5:16	7:16	9:29	11:07	6:35
Óthalom	11:15	7:05	14:06	4:11	11:17	Alvincs (6)		5:28	7:28	9:41	11:27	7:28
Arad	11:25	7:15	14:16	4:16	11:27	Alvincs (6)		5:40	7:40	9:53	11:39	7:39
	8:00	10:50	4:03	8:52	4:24	Gyalóhegy (6)		5:52	7:52	10:05	11:51	7:49
						Tövis (6)		6:04	8:04	10:17	12:03	7:59

Arad-Temesvár-Jézusfalu.				Temesvár-Jézusfalu-Arad.					
Állomások	S.V.		T.V.	Állomások	S.V.		T.V.		
	I. II.	I. II.			I. II.	I. II.			
Arad ind.	6:15	12:37	4:33	7:16	Temesvár-Jv. ind.	6:00	8:50	3:24	9:28
Újvár	6:26	12:49	4:43	7:27	Szentandráshely	6:20	9:08	2:42	9:28
Németség	6:42	1:05	5:03	7:43	Merczfalva	6:35	9:23	2:56	10:13
Vinga	6:55	1:18	5:19	7:59	Órczfalva	6:44	9:32	3:06	10:18
Órczfalva	7:06	1:30	5:30	8:10	Vinga	6:54	9:43	3:17	10:29
Merczfalva	7:16	1:40	5:40	8:21	Németség	7:11	9:57	3:30	10:39
Szentandráshely	7:28	1:53	5:52	8:32	Újvár	7:28	10:13	3:47	10:49
Temesvár-Jv. ind.	7:45	2:10	6:09	8:48	Arad	7:45	10:23	3:56	11:00

Budapest-Arad.							
Állomások	S.V.		G.V.		T.V.		S.V.
	I. II.	I. II.	I. II.	I. II.	I. II.		
Budapest kpu.	11:23	7:05	7:50	9:00	12:20	5:08	9:28
Kőbánya felső p. u.	11:33		8:01		12:30		9:38
Rákóczi	11:43	7:21	8:08	2:13	12:38	5:14	9:48
Maglód	12:13	7:40	8:35		1:04	5:23	10:07
Gyömrő	1:13		8:43		1:21		10:24
Mende	1:13		8:51		1:30		10:34
Tápióság-Tápióság	1:13		9:04		1:45		10:49
Tápiószecső	1:13		9:15		1:58		11:02
Nagykőrös	1:13	8:19	9:36	8:04	2:23	6:13	11:35
Tápiószecső	1:13		9:53		2:44		11:56
Tápiógyörgye	2:13		10:05		2:55		12:08
Ujzásás	2:13	8:50	10:19	8:34	3:12	6:15	12:25
Szolnok	2:13	9:09	10:45	8:53	3:41	7:21	12:54
Szajol	3:13	9:23	11:09	4:00	4:05	7:35	1:11
Pusztapó	3:13	9:38	11:25	4:14	4:24	7:49	1:25
Pusztatény	3:13		11:37		4:38	7:51	1:39
Mezőtur	4:13		11:48		4:52	7:53	1:53
Gyoma	4:13	10:13	12:03	4:45	5:18	7:54	2:07
Mezőberény	4:13	10:38	12:33	5:05	5:53	8:11	2:22
Békes-Földvár	5:13		1:04		6:32	8:21	2:37
Békes-Csaba	5:13		1:13		6:41	8:31	2:46
Ujkigyés	6:06	11:23	1:29	5:47	7:24	8:41	3:06
Kétegyháza	6:58		2:17		7:53	8:51	3:15
Országút	7:12	11:45	2:29	6:13	7:53	8:51	3:15
Bánhidai major	7:16	11:48	2:34	6:18	7:57	8:55	3:19
Lőkősháza	7:24			6:26		9:03	3:27
Kürtös	7:29			6:31		9:08	3:32
Sofronya	7:37		2:50	6:37	9:14	9:09	3:38
Békes	7:52	12:13	3:03	6:48	9:24	9:19	3:48
Sofronya	8:02		3:15	6:54	9:34	9:29	3:58
Arad	8:16	12:32	3:28	7:08	9:48	9:39	4:12

Arad-Gyórek-Pankota						
Állomások	S.V.		S.V.		S.V.	
	I. II.	I. II.	I. II.	I. II.	I. II.	I. II.
Arad-Radnai ind.	4:35	7:00	10:00	1:00	4:00	7:30
Uj-Mikolaka	4:45	7:05	10:05	1:05	4:05	7:40
Mikolaka	4:55	7:09	10:09	1:09	4:09	7:50
Óthalom	5:05	7:20	10:20	1:20	4:20	8:00
Mondoriak	5:15	7:30	10:30	1:30	4:30	8:10
Mendriák-Csicser	5:25	7:34	10:34	1:34	4:34	8:20
Maroscsicsér	5:35	7:37	10:37	1:37	4:37	8:30
Szabadhely	5:45	7:47	10:47	1:47	4:47	8:40
Gyórek	5:55	8:00	11:00	2:00	5:00	8:50
Aradkövi	6:05	8:15	11:15	2:15	5:05	9:00
Kovács	6:15	8:24	11:24	2:24	5:14	9:10
Livada	6:25	8:36	11:36	2:36	5:24	9:20
Világos	6:35	8:58	11:58	2:58	5:34	9:30
Galsa	6:45	9:03	12:03	3:03	5:43	9:40
Muzka	6:55	9:08	12:08	3:08	5:53	9:50
Pankota	7:05	9:20	12:20	3:20	6:03	10:00

Pankota-Gyórek-Arad						
Állomások	S.V.		S.V.		S.V.	
	I. II.	I. II.	I. II.	I. II.	I. II.	I. II.
Pankota ind.	4:20	7:00	9:50	12:50	3:50	6:50
Muzka	4:35	7:14	10:03	1:03	4:03	7:03
Galsa	4:48	7:19	10:08	1:08	4:08	7:08
Világos	4:58	7:26	10:18	1:18	4:18	7:18
Livada	5:08	7:41	10:32	1:32	4:32	7:32
Kovács	5:18	7:52	10:46	1:46	4:46	7:46
Aradkövi	5:28	8:01	10:56	1:56	4:56	7:56
Gyórek	5:38	8:05	11:00	2:00	5:00	8:00
Szabadhely	5:51	8:24	11:24	2:24	5:24	8:24
Maroscsicsér	6:05	8:34	11:34	2:34	5:34	8:34
Mendriák-Csicser	6:15	8:37	11:37	2:37	5:37	8:37
Mondoriak	6:25	8:41	11:41	2:41	5:41	8:41
Óthalom	6:35	8:51	11:51	2:51	5:51	8:51
Mikolaka	6:45	9:02	12:02	3:02	6:02	9:02
Uj-Mikolaka	6:55	9:08	12:08	3:08	6:08	9:08
Arad-Radnai ut. ind.	7:05	9:10	12:18	3:20	6:18	9:20

Egyéves önkéntes uraknak figyelmébe ajánlom dussan felszerelt EGYENRUHA RAKTÁRAMAT.

Készíték bármely fegyvernemhez tartozó teljes felsze-

relést a legjobb és legfinomabb kivitelben jutányos áron.

Karácsonyi Márton

katonai egyenruha és angol uriszabó. 5071

Uzlet: Arad, Weitzer János-utca. (Postával szemben.)
TELEFON 502. TELEFON 502.

Épület és műlakatos műhely.

Tisztelettel értesítem Arad és vidéke nagyérdemű közönségét, hogy Aradon, Szt. Pál-utca 1. szám alatt volt Lengyel-féle 4765

Épület és műlakatos műhelyt

megvettem. Elvállalok minden e szakmába vágó munkákat, u. m.: épület- és portálé-vasalásokat műmunkákat, sűrác-ozatokat, új kutak felállítását, valamint kutak javítását. Szíves pártfogást kérve, tisztelettel

Csillag Géza

Épület- és műlakatos.

Új kávéház megnyitás.

Értesítem a nagyérdemű közönséget és tisztelt vendégemet, hogy **Boros Benitér 15. sz.** (Dangl-ház) egy csinosan és kényelemmel felszerelt

„Korzó” kávéházat

rendeztem be és azt szombaton, augusztus 10-én megnyitottam. Külön szeparék. Uri társaságok találkozó helye. Reggelig nyitva.

A nagyérdemű közönség szíves pártfogását kérem, tisztelettel

Porczán János,
kávész. 5171

Használt
ó l o m
megvételre kerestetik

123—1912.

Hirdetmény.

A kedvezményes borítaladó fizethetőségre igényt tartó szőlősgazdák ezennel felhívhatnak, miszerint borszükségletük évi átlagát az

XI—1. 70086—1912. szám.

Pályázati hirdetmény.

Az áll. kertészetekbe munkások fogadtatnak fel abból a célból, hogy egy-két év leforgása alatt e munkások a fagondozásban és gyümölcsösomagolásban vagy a zöldségtermelés különböző módozataiban a kellő gyakorlati jártasságot megszerezvén, mint gyakorlott munkások munkavezetőkül az áll. kertészeti telepeken, vagy magánosok kertészeiben alkalmazhatók, vagy községek részére mint vándor fagondozók ideiglenesen átengedhetők legyenek.

Amennyiben a zöldségtermelésben kiképzési nyert egyének csoportokba összeállva közös termelésre hajlandók lesznek, őket az egyes városok mentén való letelepedésben külön zöldségtelepek beállításában államilag is támogatni fogom.

A kiképzés folyama alatt az ily állandó munkások a kiképzési telepen minden napszamos teendőt végezni kötelesek és pedig a telepen folytatott üzem természetének megfelelően a munkaidő külső korlátozása nélkül. A munkaidő rendszerint napkelte-től naplementéig tart.

Felvételi kellekek:

a) nőtlenség, a magyar nyelv bírása, legalább 17 éves, legfeljebb 30 éves életkor;

b) ép, erős testalkat, szervezet, valamint fertőző betegségektől mentességet igazoló orvosi bizonyítvány;

c) községi erkölcsi bizonyítvány a folyamodó tartózkodási helyéről. A kiképzés ideje alatt a munkások napszám és ellátás fejében személyenként és naponként 3 K napszámért kapnak, mely hetenként, illetve időközi elbocsájtás esetében az elbocsájtáskor fizetetik ki.

Ezen munkások napszamosoknak tekintetnek és erre való tekintettel azon munkások, akik a gyakorlati kertészei teendőkben megfelelő előmenetelt nem tennének, vagy ellenük bármely okból kifogás merülne fel, 3 napi felmondás mellett elbocsájtathatók anélkül, hogy emiatt bármilyen igényt támaszthatnának.

A folyamodók közül előnyben részesülnek, akik valamilyen község mellett gyümölcsstermelő vidékeken, vagy oly nagyobb városok közelében laknak, ahol a piac zöldséggel kellőképpen ellátva nincs, vagy ahol a zöldségtermelés idegen kezben van

Felvétel végett 1 koronás bélyeggel ellátott kérvényben a m. kir. földmivelésügyi miniszterhez kell folyamodni. A kérvényben folyamodó munkásnak meg kell jelölni, hogy e kertészet melyik ágában (zöldségtermelés vagy gyümölcsstermelés) kíván foglalatotködni.

A kérvényt legkésőbb 1912. október 1-ig kell benyújtani, vagy közvetlenül a földmivelésügyi miniszteriumnál, vagy pedig az illető község előjáróságánál, mely tartozik a beérkező kérvényeket felettes hatósága útján a földmivelésügyi miniszteriumhoz a fenti időpontig felterjeszteni.

Későbbben érkező, vagy hiányosan felszerelt kérvények nem vételnek figyelembe.

A folyamodók a fel vagy fel nem vételről értesítést fognak nyerni.

Budapest, 1912. június 26.

M. kir. földmivelésügyi miniszter.

1892. évi XV. t. cz. 8. §-ára való hivatkozással f. évi szeptember hó 15-ig a fogyasztási adóhivatalban bejelenteni el ne mulasszák.

Arad, 1912. augusztus.

Lőcs,
tanácsnok.

Villanyvilágítást

csengő és motorberendezéseket, csillárokkal együtt olcsón szerel és szállít

Kalmár

Salaos-utca.

Egyéves
gyalogos önkéntesi
teljes felszerelés
jutányos áron eladó.

Bővebbet a kiadóhivatalban.

Új bádogos- és vízvezeték szerelő-műhely!

Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy **Halter I. sz.**

bádogos- és vízvezeték szerelő-műhelyt

nyitottam. Elvállalok minden e szakba vágó munkákat, u. m.: bádogfedéseket, csatornázásokat, konyhafelszereléseket és tetőfestéseket. Háznak jekarban tartását. Vízvezeték, fűdőszobák, angol csettek felszerelését, ugyszintén minden e szakmába vágó munkákat.

Tapa-zaletalmat több éven át külföldön és a fővárosban szereztem.

Biztosítom a n. é. közönséget, hogy jó, pontos munka és jutányos árak mellett fogom kiszolgálni. — Javításokat ólosan és pontosan készítek.

A n. é. közönség b. pártfogását kérem, tisztelettel 4647

RÓTH VILMOS,

bádogos, vízvezeték-szerelő
A R A D, HAL-TÉR 1. SZ.

Hogy arca szép, fehér, Ude és bájos legyen

Kárpáti-féle **Benzoetej-cremet** 1 korona

és **Benzoetej-szappant** 70 fillér

vegyen, mert ez a legtökéletesebb és legjobb ártalmatlan szépítőszert.

4671

Fenti szerek eredeti minőségben kizárólag az egyedüli készítőnél:

Kárpáti János gyógyszer-tárában kaphatók Aradon, Boros Béni-tér 15. (Dangl-ház.)

Ha fáj a feje

használjon **Kárpáti-féle pasztillát**, mely 5-10 perc alatt megszabadítja bármilyen főtájástól és migrántól. 1 üveg 12 adaggal és utasítással 1 korona.

Kitűnő gyomortisztító és kellemes ízű a **Kárpáti-féle**

epehajtó,

mely minden fájdalom nélkül gyorsan és biztosan hat.

1 üveg ára utasítással 40 fillér. Postán 12 üveg bérmentve 4 kor. 80 fillér

Uzlet áthelyezés!

KÉSMÁRKY ISTVÁN
1. osztályu polgári temet-
kezési vállalat Boros Béni-
tér 3. szám.

A n. é. közönség szives tudomására
hozom, hogy temetkezési vállalatot
mat Deák Ferencz-u. 3. sz. alól

Boros Béni-tér 3. szám alá

(Széchenyi gőzmalommal szemben)
helyeztem át. — Elvállalok legfi-
gyelmesebb kiszolgálás mellett min-
den kivitelű temetést, sir áthelye-
zést, hullaszállítást legmérsékeltabb
árakban. — Szives további pártfo-
gást kér teljes tisztelettel:

Késmárky István.

5121.

A mesterdalnok...

Cipóm szép és tökéletes,
Benne járni élvezetes,
Mert ha cipőt szegzek, varrok.
Rajt' van 6784

kaucsuk-sarok.

Legolcsóbb és legjobb cipő be-
szerzési forrás Aradon, Boros
Béni-tér 9. szám.

A n. é. közönség szives figyel-
mébe ajánlom saját készítményű
kész

férfi-, női- és gyermek-cipő

raktáramat, hol állandóan dus vá-
lasztékot tartok mindennemű leg-
divatosabb és legtartósabb cipők-
ből legolcsóbb árakban. Megrende-
lések gyorsan és pontosan elké-
szíttetnek. 5041

Teljes tisztelettel

Czernóczky Imre,
uri- és női cipész.

Legcélszerűbb szab.

jég-szekrények

minden nagyság és kivitelben, ugyszintén
háztartási, vendéglői és nagy hűtőkör-
gyári áron kaphatók

Husserl Manó

Jégszekrény gyárában
Arad, Szent Pál-utca 11. szám

Különlegesség szénasv és légnomásu
sörkímérő szekrényekben. 3411

Gyümölcs- és szőlő-szállító

KOSARAT

bármily mennyiségben legelőnyösebben szállít
Kosár Értékesítő Központ,
BUDAPEST, VI., Podmaniczky-
6905 utca 49. szám.

Hölgyek

azonnal segítséget kaphatnak a tisztulást folyamat
kimaradása esetén az én eddig utolérhetetlen ké-
szítményem által. Bevenni kellemes, teljesen ártal-
matlan. Naponta érkeznek önként küldött köszönő-
levelek. Női orvosok állandóan rendelkeznek. Egy doboz
tábla ára kor. 3-60 bérmentve, diszkrét székül-
dés vámnéheztség nélkül. Kaesbach gyógyszerár
Niewerle 180. (Bez. Frankfurt J. Oder.) Kívánatra
küld a Wiener Versand Stella. Árjegyzék számos
köszönőlevelekkel ingyen. 5985

Eladó egy jókarban levő, négy lóerős gáz-motor.

Cím a kiadóhivatalban.

**NE FOGADJON EL
MÁST!
CSAK ÖRIÁS
FEDÁK
CIPŐKRÉMET
30 FILLÉRERT.**

Mesés szép lesz az a hölgy
aki a **HAJÓS-féle Ibolya Cremet**
használja. Az arcbőrt vakító fehérre vará-
zolja. Eltűntet mindenféle arctisztatlanságot
egy csapásra. 841

Ára egy tégelynek 1 kor., Ibolya hölgypor 1 kor. 20 fill. Ibolya szappan 70 fill.

Kapható a készítőnél: HAJÓS ÁRPÁD

Láb- és kézizzadás

azonnal és teljesen elmúlik, ha az izzadó
részeket „**PEPPÓ**“-val ecseteljük. A
mirigyeket kiszáritja, a válladékokat megszün-
teti és tökéletesen szagtalanítja. ::

Egy üveg ára utasítással 1 korona.

gyógyszertárában ARAD, Andrásy-tér 22. sz.

LENKEY FERENC

ÉPÜLET- ÉS
MŰLAKATOS

ARADON, Közép-utca 12. szám.

Ajánlja a mai kor igényeinek megfelelőleg be-
rendezett

épület és műlakatos műhelyét

a nagyközönség szíves figyelmébe.

Kész eszölt takaréktűzhelyek állan-
dóan raktáron.

Lakatos tanulók felvétetnek.

Pathefonok

és Pathe-lemezek, a legújabb fel-
vételek, kedvező fizetési feltételek
mellett kapható

Koch Dánielnél

Arad, Deák Ferenc-utca 42. sz.
a Fehér Kereszt-tel szemben. 8741

Ablakredők

Valódi amerikai önműködő
ablakredőnyök gyári rak-
tára, valamint valódi

lignum sanctum-
tekegolyók és bábuk

legjutányosabb árakban
kaphatók:

Zimmermann Ignác

norinbergi, diszmu és játék-
áru üzletében 1871

ARAD, Szabadság-tér 21.

A kirakatokban ki-
függesszött OLLA
cáblások az Olla
kerakatot jelzik.
Kedvelt minősé-
gek: 1203. sz. tu-
catja 6 korona, 1204.
sz. superfine tu-
catja 8 korona.
Az „OLLA” több
mint 2000 orvos ál-
tal legmegbízha-
tóbbnak van
ajánva. 1887
Kapható Aradon:
Vojtek és Weisz,
Türk. A. és Társa,
Vojtek Kálmán,
Ring Lajos és He-
gedüs Gy. araknál.

Alkalmi vétel
és eladások

ékszertárgyakban

arany és ezüstművekben, Arad
legnagyobb óra- és ékszeraktár

Deutsch Izidor

órák és ékszerész

Weltzer János-utca, Minorita-palota.

Zálogcédulák

arany és ezüstművek, gyémánt
és briliáns tárgyak a legmaga-
sabb árban megvételnek vagy
más tárgyra átcsereitelnek.
Telefon 438. Telefon 438.

THE VERA

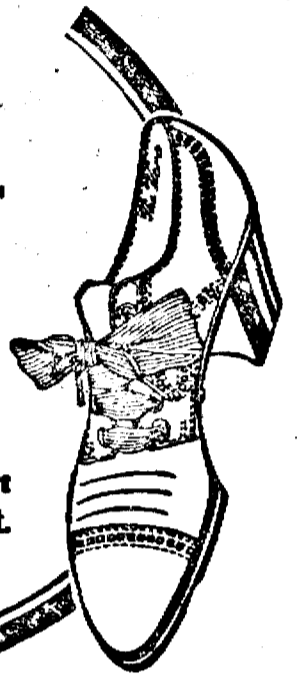
American Shoe

A jelenkor
legtökéletesebb,
legkényelmesebb,
és legtartósabb
amerikai

cipője

árak, hölgyek és gyermekek részére
Kérjen képes árjegyzéket.

Made by
Rice & Hutchins
Boston, Mass. U.S.A.

Egyedüli raktári

Buchsbaum és Társa Arad.

Telefon 442.

Telefon 442.

Legfájdalmasabb tyúkszemétől

is 3 nap alatt mindenki megszabadul a Hajós-féle
„ANAGALLIN” használata által. Kezelése igen egyszerű,
nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyázni kell
az „ANAGALLIN” szóra.

Ára használati utasítással együtt 70 fill.

Poloskák

kiirtása a legsikeresebben és telje-
sen csak a „Phenolsav”-val
eszközölhető. A butorokat nem rontja,
még a petéit is kiirtja.

Ára egy üvegnek 70 fillér.

Legjobb fekete

Hajfestő

festeni anélkül, hogy a színt le lehetne mosni. Ára
2 korona.

Legjobb, legmegbízhatóbb

amerikai gummi óvszer

ma már csak egyedül a „NITER”

6 drb. egy eredeti fémdobozban 2 kor.

Fenti szerek kaphatók az egyedüli készítőnél:

Hajós Arpád

gyógyszertárban ARAD,
Andrássy-tér 21. sz.
a megyeháza szemben

YOGHURT.

DR. FLORIS Á. a kiváló fővárosi orvos
és író a következőket írja „MIKÉPEN
LEHETÜNK HOSSZÚÉLETŰEK” című
művében.

A Yoghurt leghatalmasabb ellenfele a bél bacteriu-
moknak, csökkenti, szabályozza egyszerűságra a bélben való
rothadást.

A vértetecskék jótékony munkáját fokozza, gyenge
savi hatásánál fogva nagy segítségére van a gyomorak az
emésztésben.

Ez az oka annak, hogy ez az étel legkönnyebben emészt-
hető, mert a gyomorsavval egyesülve hatalmasan pusztítja
a bacteriumokat, így a táplálék felszívódását is rohamosan
elősegíti.

A vérben felszívódott és átalakult Yoghurt ezenkívül
azt a legüdvösebb, leghasznosabb és számunkra leghasznó-
sabb munkáját is fejt ki, hogy a véredényekben lerakódott
vékony mézréteget úgy a vastagabb mint a vékonyabb haj-
száledényekben parányi szemcsékre oldja fel.

Az orvosi tudomány jelesei ajánlják, mint egyetlen
biztos szert, amely megóvja a szervezetet a korai megöre-
gedéstől s amely meghosszabbítja az életet.

Ajánlják gyomor és bél rendeltenségeknél, elerőtle-
nedett, lesoványodott vérszegény betegeknek rossz emésztés
és vérszegénység stb. ellen.

Egy üveg ára 20 fill. Naponta friss készítmény kapható

FÖLDES KELEMENNÉL
ARAD.

Van szerencsénk a t. hölgyközön-
ség tudomására adni, hogy dus ősi

fűző-szövetek

a legszebb mintákkal megérkez-
tek, ugyszintén a legújabb

Párisi Modellek

is és a midőn kérjük a hölgy-
közönség további szives pártfogá-
sát, amelyet kiváló gondos kiszol-
gálással és Budapesten is elis-
mert jó munkával továbbra is ki-
érdemelni óhajtunk, vagyunk a t.
hölgyközönség eddigi pártfogá-
sát köszönve, teljes tisztelettel

Neustadt és Herzog.

5058

Előre haladt idény miatt kész fűzők a leg-
olcsóbban kiárusítatnak. Kérjük megtekint-
teni! Vétel nem kötelező.

A gyomor meggyógyulása a 80. életkorban.

A 80 éves aggastyán nemes lovag Harnal ur 30 év óta kínlódott gyomorfájdalmakban.
Többféle gyógyszert próbáltam már meg, természetesen eredmény nélkül, így ismerkedtem meg az L.-féle gyógyszerrel, az M.-féle pillulákkal a fehér mustármaggal stb.-vel. Ezek után ajánlották nekem minden étkezés után egy evőkanálnyi Belloc-féle szenet bevenni. Már tíz év óta használok, s azóta fájdalmaim se tértek többé vissza. Van rendezésük, míg ennekelőtte sok bajom volt hasszurással, jó egészségnek örvendek, mely koromban nagy ritka dolog."

Chevalier de L'Harnal.

6851

Valóban a Belloc-féle szénből elegendő minden étkezés után 2-3 kanáltyit bevenni, hogy pár nap alatt még a legelhanyagoltabb gyomorfájástól, mikor minden más gyógyszer sikertelen — megszabaduljon. A Belloc szén kellemesen hat a gyomorra, étvágyat gerjeszt, siettet az emésztést, megakadályozza a hasszurást; hibázhatatlan szer a telt gyomor és migraine ellen, mely rossz emésztés következménye, ugyszintén gyomorerégés és fekély és minden egyéb gyomor- és bélbaj ellen.

Egy pohár tiszta vagy cukros vízben feloldandó és egyszerre vagy ha tetszik több kisebb nagyobb kortyokban beveendő.

A Belloc szénnek csak jótékony hatása lehet, ártani — senkinek sem árt, bármily adagban is lesz bevéve.

A Belloc-féle szenet próbálták utánozni, azonban sikertelenül.

Tévedés elkerülése végett vigyázzunk, hogy a palack a „Belloc” védjeggyel és a vegyműhely címével legyen ellátva.

Maison L. Frère 19, rue Jacob, Páris.

U. J. — Azon személyek, kik a szénport nem bírják megszokni, tegyenek próbát Belloc-féle pasztillákkal.

Biztosan meggyógyul az, ki mikor gyomorfájdalmi vannak, 2-3 pasztillát vesz be! A pasztillák tiszta Belloc szenet tartalmaznak. Szájba véve és nyálal feloldva le-
nyelendők.

Kapható Aradon: Földes Kelemen, Haidú Árpád, Vojtek Kálmán, Rozsnyó Mátya gyó-
gyszerészeknél és minden jó gyógyszerárban. Nagyban Arad és vidékén: Vojtek és Weiszul.

LEGGAZDASÁGOSABB

beszerzés a legújabb látható irásu

Remington írógép

mert a modern írógéptechnika összes vívmányait
egyesíti magába és világszerte elismert

legtartósabb gyártmány

Díjtalan és vételkötelezettség nélküli bemutatás az
ország bármely részében. 422

Kedvező részletfizetési feltételek.

Ugyanott: „Burrough” amerikai számléíró
összeadógépek, „Millioner” svájci „Saxonia”
glá-hűtői számológépek, „Kartothek” amerikai
nyilvántartási rendszer és valódi amerikai iroda-
uriszoba és könyvtárberendezések telepe.

GLOGOWSKI és TÁRSA

cs. és kir. udvari szállítók

Budapest, VI. Andrásy-ut 12. szám.

Városi és megyei telefon 649.

Városi és megyei telefon 649.

Zsákok. Vizmentes ponyvák.

Saját gyártásu gazdasági kötélárak:

Dohányzsínór.

Hajó és tutajkötelek.
Ruhaszárító kötelek fehér
kenderből is.
Mindennemű zsinegek.
Színes seprűvarró zsineg.

Kerti zsinórok.
Roletta zsinórok.
Kender és jutahevederek
(gurtnik.)
Felvonó hevederek.

Vitorlavászon vedrek.
Halász hálók.
Piaci hálótáskák.
Tornaeszközök.
Tennishálók.

5243

Kapható az

**Erdélyi és Bácskai Iparáru raktár
Reich B. Károly Fia és Társa**

cégnél Andrassy-tér 8. Verbos-ház.

Erdélyi és Gácsi pokrócok, finom lőtakarók a legnagyobb választékban.

Telefon szám 748.

Telefon szám 748.

**Vizvezeték és csatornázás
berendező műhely!**

Raktáron tartok fürdőszoba berendezéseket, angol closetteket, mosdókat, kagylókat, csapokat, mindennemű vízvezetékberendezési anyagokat. Mindennemű csatornázást, fürdőt, klosettet, szivattyút, ennek átalakítását, olesón és pontosan eszközlöm helyben és vidéken. 27 évi tapasztalataim, ugyszintén 17 évi aradi működésem elég biztosíték tisztelt rendelőimnek, hogy
:: :: az elvállalt munkát szakszerűen és pontosan eszközlöm. :: ::

3477

A nagyérdmü közönség pártfogását kéri

Mókos Márton

szerelőmester.

||

Arad, Fábrián-u. 12.

Kell Manó cég

Ajánlja őszi divat újdonságait és
ruhász különlegességeit ... ..

Harisnya és keztyű

5262

.különlegességek.

KÖZPONTI SZÁLLODA

Arad, Andrássy-tér 19. sz.

TELEFON 391. SZÁM.

INTERURBAN.

Grand Hotel Central

Elsőrangú szálloda kibővitve, jelenleg 80 vendégszobával. Villanyvilágítás. Elegáns ebédlőterem. Télikert. Nyári kerthelyiség. Kávéház terasszal. Olvasó- és teketermek. Távbeszélők és fürdők. A város központján, a városi vasut és autobusz megállóhelye. A Központi szálloda modern szellemben vezetett télikertjében a nagyérdemű közönség a legkényesebb igényeket kielégítő konyhát és italokat talál.

☛ Elsőrendű cigányzene. ☛

Csermák Ágoston.

5264

Felhivom a t. szállító közönség b. figyelmét hosszú évek óta fenálló butorszállításiüzletemre Deák Ferenc-utca 36. sz. alatt (Mairovitz házban.) Ajánlom 6, 8 és 10 méter hosszú zárt, belül kárpitozott tiszta butorszállító kocsijaimat ugy helybeli, mint a legtávolabb eső vidékre történeadó költözéseknél. Vállalok mindennemű fuvarozást és átköltöztetést a vasutra és vidékre, nyitott, ruganyos kocsikon is teljes jótállás mellett Kérve a t. közönség további támogatását, kiváló tisztelettel

ELIÁS LIPÓT FIA

butorszállító

5289

Deák Ferencz-utca 36. sz.

F O G F O G F O G
F aranyból   **F** porcellánból   **F** kautschukban

a beszédhez és rágásnoz a legalkalmasabban,
a természetes fogaktól megkülönböztethetetlenül

5311

NOVÁK RUDOLF

fegműtermében készülnek

Arad, Szabadság-tér 5. szám.

Katonatisztek, papok, deákok és alkalmazottak 15% kedvezményben részesülnek.

Kenderessy László

villanyerőre berendezett épület- és butor-asztalos telepe

Arad, Kápolna-utca 16. SZ. Telefon 183. sz.

Elvállalok épület-, butor-, portál-, iroda- és bolti berendezések elkészítését.

Vidéki rendeléseket is elfogadok s azokat gyorsan és pontosan eszközölöm.

Szolid árak!

Dijmentes költségvetés!

Szolid árak!

Szíves pártfogást kérek, kitűnő tisztelettel

Kenderessy László,
épület- és butor-asztalos.

5059

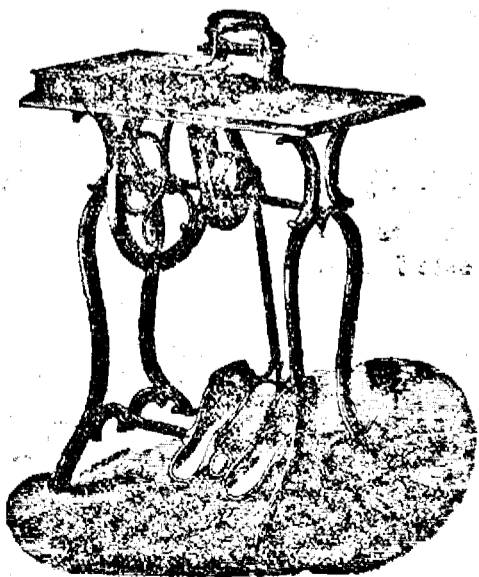
Hammer Zsigmond

épület-, műlakatos- és mérlegkészítő

Arad, Boros Béni-tér 2. szám. (Kneffel-ház.)

Egyedüli képviselő Arad és vidéke részére a világhírű eredeti

Viktória varrógépekből.

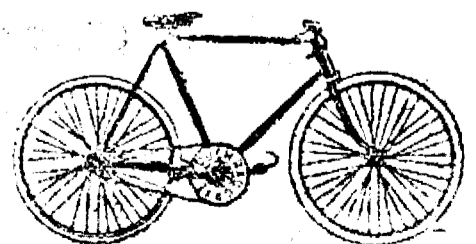

Dus választéku raktárt tartok különféle gyártmányu kerékpárok, gramofonok és összes alkatrészekben. Javítások leggyorsabban és olcsón elkészítetnek.

Különleges sörözládasalás és csuklópontok kizárólagos ké-

szítője.

5074

Saját gyártmányu elsőrangú

k ö t é l á r u k,

bácskai és erdélyi legfinomabb

pokrócok nagy választékban.

5120

Ponyvák, zsinegfonatok, lótakarók,
zsákok, legnagyobb és legolcsóbb

bevásárlási forrása

Mattuschek J. és Fia

Aradon, Andrásy-tér. (a Minorita-templom
átellenében.) ::

MODERN

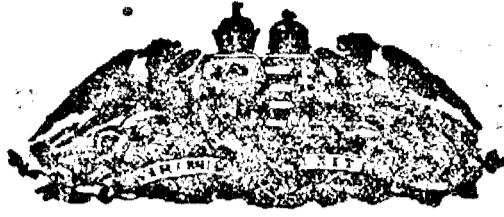
fogászati műterem

WOLLMANN EMIL

fogászati műterme

ARADON, FORRAIU. 3.

Műfogsorok legmóltányosabb árak mellett. Teljesen modern
munkák készíttetnek. Rendelő órák: Reggel 8-tól este 7 óráig.

LENGYEL LŐRINC

cs. és kir. udvari butorgyáros

Arad, Andrásy-tér 21. szám.

Műipari telepén állandóan teljes lakberendezések és egyes butordarabok nagy választékban.

Árjegyzék, tervezetek és költségelőirányzatok kívánatra díjtalanul készíttetnek. 5076

I. aradi lakástisztítási vállalat

Lovas Károly

ARAD, Mihály-utca 86/b.

Lakás- és ablaktisztítás.

Értesítés.

5205

Vanszerencsém a n. é. közönség b. tudomására hozni, hogy jól berendezett vállalatom következő munkákat végez:

Lakások nagytakarítását,
Lakások surolását, beeresztését és fényezését,
Lakásokban poloska és mindennemű rovar kiirtást jótállás mellett,
Szőnyegporolást, porszívó-géppel,
Ablaktisztítást úgy lakásban, mint lépcsőházban.

Poloska-irtási készülék.

Fenti munkálatokat külföldön szerzett tapasztalataim által legjobb sikerrel végzem, miért is heceses pártfogását és meggyőződését kérve, kiváló tisztelettel

Lovas Károly.

789. Telefon szám 789.

Ajánlom a nagyérdemű hölgyközönségnek

**gummis és egész gummi füzőket,
haskötők, egyenestartók, halcsont-
nélküli komót és hasszorítókat.**

Divatos füzők és különlegességek

5075

mérték szerint.

Kérem a hölgyközönség szives pártfogását

Tisztelettel

PILCZ IRMA

Arad, Deák Ferencz-utca 2. szám.

TELEFON 223.

TELEFON 223.

Pápay Lajos

asztalosáru gyára ARADON, Gróf Károlyi Gyula-
utca 12. 13. szám és Választó-utca 30. szám.

**Elvállal minden e szakmába vágó
munkát jutányos áron.**

5210

GINTNER ÁDÁM

butorgyáros

Arad, Weitzer János-u. 15.

Raktáron tart:

mindennemű szalon-, ebédlő- és hálószoba berendezéseket nagy választékban. Megrendelések gyorsan, jutányosan és pontosan eszközöltetnek. Arad egyik legrégebbi és legszolidabb kész bútorkaftára. A legmodernebb kivitelben készít: portálékat és boltberendezéseket. A nagyérdemű közönség további szives támogatását kéri legmélyebb hsztelettel :: :

Gintner Ádám,
butorgyáros.

LAENDLER ALADÁR :: ::

mindennemű puha és keményfa
termelése és kivitele

KÖZPONT:

Budapest, V. Perczel Mór-u. 2.
Szabadság-tér sarok.

GŐZFÜRÉSZEK:

Arad, Ágya, Garamszécs, Breznóbánya, Erdőköz, Gaspárd.

ERDŐKEZELŐSÉGEK:

Bokszeg-Beél, Ágya, Karánsebes

KADÁRTELEPEK:

Magyarországon, Szlavóniában
és Németországban.

KÉPVISELETEK:

London, Páris, Berlin, Milánó,
Stuttgart, Brüsszel.

Aprított tölgyfa és fűrészpor-
brikett mint legjobb tüzelő-
anyag állandóan kapható az
ARADI GŐZFÜRÉSZELEPEN

5057

Szülők és gyámok szives figyelmébe

ajánlom dusan felszerelt kész

5055

térfi-, fiu- és gyermekruha üzletemet,

hol legerősebb szövetekből készült, legdivatosabb ruhákat, legolcsóbb árakban árusítok. Elvállalok megrendelésre egyenruhákat és minden-kivitelü urasági kocsis libériák és ün-nepi ruhák készítését. Tisztelettel

BRAUN M.

József főherceg-ut 1. sz.

(Kossuth-szoborral szemben)

„Victoria”

takarék és hitelintézet mint részvénytársaság

Arad, József főherceg-ut 1—2. sz. (Saját házában.)

5079

Fiókinézet Kisjenőn, Világoson és Borosjenőn (saját házában.)

Befizetett részvénytőke	... ..	K 2,500.000	
Tartalékalap	... ..	K 2,000.000	Alapított
Betétek	... ..	K 15,000.000	1887. évben.
Évi forgalom	... ..	400 millió korona	

Ü z l e t k ö r e:

Atvesz betéteket betéti könyvecskére kamatozás végett és azok után, amelyek 3 hónál rövidebb ideig vannak elhelyezve 4%-ot, 3 hónapnál hosszabb időre elhelyezett betétek után a betett összeg nagyságához képest 4½% és 5% kamatot fizet minden levonás nélkül. A 10%-os betétkamatadót az összes betétek után kivétel nélkül az intézet fizeti meg. — A pénztár állásához képest betétek felmondás nélkül is visszafizettetnek.

Leszámitol váltókat.
Előlegeket nyújt értékpapírokra.
Jelzálog kölcsönöket

engedélyez ház-
és földbirtokokra.

Az igazgatóság.

Karel János

vizvezeték és csatornázás berendezési vállalkozó

Telefon 776.

Arad, Lázár Vilmos-utca.

Telefon 776.

Elvállal összes e szakmába vágó munkálatokat, ugyszintén minden rendszeru

k u t a k, fürdőszoba és klozet berendezéseket

is legszakyszerűbb kivitelben, ugy helyben, mint vidéken legjutányosabb árakban.

**Kivánatra rajz és költségvetéssel díjmentesen
készséggel szolgálók.**

Üzletemben készletet tartok mindennemű fürdőkádak, angol closet mintákból és csapokból.

Szives megkereséseket kér kitűnő tisztelettel

5060

Karel János.

Jó, tiszta buza-szalmát megfelelő ár mellett vesz a

Magyar szalmaanyag-gyár

részvénytársaság Aradon.

Ugyanott trágya kapható.

KOSSAKNÉ ÉS SCHWARCZ

fényirdája

Arad, Weitzer János-utca 3. sz.

Specialis gyermekfelvételek délelőtt 9 órá-
tól délután 5 óráig mérsékeltebb árakban.

Modern fényképek, aquarellek és
nagyítások művészi kivitelben.

12 darab levelezőlapfénykép 2 korona.

5078

ALAPITVA 1902.

IGAZ SÁNDOR

ELSŐRANGÚ ÉKSZERÉSZ

5068

ARAD, Andrássy-tér. (Minorita-palota.)

Állandóan raktáron: Brilláns, gyémánt áruk,
arany, ezüst, ékszerek, va-
lódi ezüst evő- és ivókész-
letek, nász- és alkalmi ajándék, disztárgyak stb. stb.

Világhírű gyártmányu zsebórák, u. m.: Schaffhauseni,
Omega, Audemars, Longines, Graciosa, Mokris, Uránia, stb.
Kitűnő minőségű asztali, disz, utazó és ébresztő órák. Külön
helyiségben nagy választék elsőrendű China-ezüst árukban.

Szolidan szabott árak! Városi és megyei telefon 321.

Állandó alkalmi vétel.

CSIPKE ÁRUHÁZ

ARADON,

Asztalos Sándor-u. 4.

Értesítés! Van szerencsém a nagyérdemű vásárló közönséget értesíteni, hogy az Asztalos Sándor-utcza 4. szám alatti Csipkeáruház **nem azonos** a most megnyílt Andrássy-téri csipkeáruházzal. — Főtörekvésem, mint eddig, továbbra is az lesz, hogy olcsó és jó árukat árusítsak. A tavaszi és nyári dolgok már mind megérkeztek, egymint:

Csipkék 2 fillértől
Csipke szövetek 50 fillértől
Csipke gallérok minden faconban
Ruhadiszek minden kivitelben
Gázak duplaszéles kor. 1.— méterje
Széles szalagok minden színbea 60 fillér méterje
Női harisnya 3 pár 1 kor.
Férfi sockni csikos 3 pár kor. 1.20 fill.
Férfi sockni Macco 3 pár 90 fill.
Gyermek harisnyák 30 fillér nagyság szerint
Selyem harisnyák kor. 4.—
Cérna keztyük 40 fillér
Selyem keztyük hosszú kor. 3.—
Bőr glasé keztyük hosszú kor. 3.60
Bőr glasé rendes fehér és színes K. 1.70
Zephier turista ing kor. 2.60
Zephier ingek gallér nélkül 2.80

Fehér férfi ingek R. chiffon 1.98
Háló férfi ingek R. chiffon 2.60
Alsónadrágok francia szabás I. köpper kor. 2.80
Eszernyők férfi és női kor. 2.90
Férfi gallér Ia. min. 12 f.-től 30 fillérig
Férfi kézelő Ia. minőség 40 fillér.
Nadrágtartók minden színben 70 fill.
Zsebkendők battiszt 20 fillér
Nyári gyermek trikók 50 fillértől
Gyermek socknik 30 fillér
Battiszt mieder védők 70 fillér
Glott- és Battistkötők 1 kor.
Lüster aljak, dupla fodorral 3 kor.
Selyem aljak, minden színben 7 kor.
Batist blousok minden színben 2 K-tól
Selyem blousok minden színben 7.50
Női ingek R. Schifon 1.60
Női nadrág R. Schifon 1.80

Csipkefüggöny Stórok Szőnyegek

L I N O L E U M

Meglepő árak! — Kérem meggyőződni vételkényszer nélkül.

Tisztelettel: **CSIPKE ÁRUHÁZ.**

☛ **Telefon szám 932.** ☛

Hallatlan olcsó árak.

Figyelem! Himzett madeira nagy választék.

Csipke és csipkeszövetek nagy választéka.

Villanyvilágítás

5256

elektromotor, szellőztető, telefon, villámhárító,
villamoscsengő és jelző berendezések. :: :: ::

Gáz- és villanycsillárok,

lámpák és izzótestek a legolcsóbb árak és legjobb kivitelben.

DIAMANT FERENCZ

Arad, Deák Ferenc-utca 7. szám.

Vidéki szereléseket áremelés nélkül

Telefon 595.

vállalok.

Telefon 595.

Nagy Géza

modern
fényképeszeti
műterme

Arad, Andrássy-
tér 22. szám.

A megyeházzal szemben.

Polgári takarékpénztár épület.

Művészi Enteriour-felvételek.
Elvállal csoport, ház- stb. fel-
vételeket. Ugyszintén platin
és aquarel nagyításokat. 5077

A közönség kedvencei

a

5249

MESSENGER-BOYOK

Deák Ferenc-utca 8. szám.

Telefon 816.

Telefon 816.

Kitűnően képzett, az egész város közönsége által kipróbált kerékpáros MESSENGER-BOYOK, rendelkezésre állanak :::

éjjel-nappal.

Minden megbizást, GYORSAN, PONTOSAN, olcsón és DISKRÉTEN végeznek el a

Messenger-Boyok

Egy év alatt harmincezer megbizást intéztek el.

TELEFON 816.

TELEFON 816.

AZ

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

ma Délmagyarország legelterjedtebb, legtartalmasabb és legkedveltebb napi lapja. Hírszolgálati mindenkor a legmegbízhatóbb forrásból erednek. — Szerkesztőségi telefonszám 357. — Hétköznaponként 16—18, vasárnap és ünnepnaponként 24—34 oldalon jelenik meg. Az

ARADI KÖZLÖNY

a közönség minden rétegébe eljut, épen ezért egyben a legjobb hirdetési organum is. Az

ARADI KÖZLÖNY

apróhirdetéseinek rovatai által feltétlenül eredményt ér el. Apróhirdetések ára: minden szó 4 fillér, vastagabb beüvel szedett szó 8 fillér. A legkisebb hirdetés 60 fillér.

■ Nyomdai és kiadóhivatali telefonszám 151. ■

Az Aradi Közlöny előfizetési árai:

Helyben:	Vidéken:
egy hónapra ... .. 2 K. — fillér.	egy hónapra ... .. 2 K. 40 fillér.
negyedévre... .. 6 " — "	negyedévre ... .. 7 " — "

Minden előfizető megkapja Az Aradi Közlöny 1913. évre szóló Nagy Képes Naptárát.

Szerkesztőség, kiadóhivatal és könyvnyomda:
József főherceg-ut 22. sz.

(Arad-osanádi Egyesült vasutak palotájában.)

KÖNYVKÖTÉSZEZET

elvállal a szakmába vágó munkát olcsó és jó kiállításban

Mindenféle

nyomtatványok

izléses és csinos kivitelben készülnek

az Aradi nyomda részvénytársaság nyomdájában.

Igen tisztelt megrendelőmet és a n. é. közönséget értesítem, hogy az őszi sasionra legdivatosabb angol szövetujdonságaim :-: szép választékban megérkeztek. :-:

Készítek megrendelésre ugy uriruhákat, mint egyenruhákat legizlésesebb kivitelben.
Kitünő tisztelettel: **Gianotti Nándor**
uri és egyenruha szabó.

Oszentanna község jegyzői irodájában egy a jegyzői teendőkhöz jártas községi

írnok

azonnal alkalmazást nyer.

Fizetése évi 800 kor. és használhatóságához képest mellékjövedelem. — Ajánlatok okmányolások.

Községi jegyző.

5254

HOTEL NEW-YORK BÉCS

Megnyit!! Bécs, II. Sporgasse 5. Megnyit!!
5 perc a város központjától az észak és északkeleti pályaudvar közvetlen közelében. Pompás új épület, 100 szoba, előkelő családi szálloda, központi fűtés. — Minden egyes szobában hideg és meleg vízfürdők a házban. Impozáns előcsarnok, zene, író- és olvasóterem. — Kitünő konyha. — Szobák Kor. 3-60 feljebb.
6471 Tulajdonos: **KARL GERINGER.**

Virág Kálmán

építész- és építőmester,

elvégezte magán- és bérházak, valamint nyaralók stíluszerű tervezését, művezetését felépítését és lesszámolását, ugyszintén gazdasági épületek silos beton és vas-beton munkák szakaszerű elkészítését. — Iroda és ács-telep

Arad, Erzsébet királyné-körút 59. Telefon szám 65.

Szalkai Arminné

himző- és fehérnemű üzlete

Arad, Weitzer János-u. 3.

Női-, férfi- és gyermek kelenyék készítése rövid idő alatt a legfinomabb hozzávalókkal, elsőrendű kivitelben készülnek. 5288

Színes és fehér himzések, ugyszintén fehérnemű varrások olcsó árban készülnek.

Himző és fehérneművarró gényok fizetés-sel felvétetnek.

Amerikai Gyorstalpaló Vállalat Tökölly-tér 2. szám.

A nagyközönség szives tudomására hozom, hogy a legmodernebb amerikai gépekkel felszerelt, villanyerőre berendezett

gyors cipő-talpaló vállalatot

létesítettem, hol elvállalok tökéletes és tartós kivitelben mindennemű cipők készítését. Mértékutáni megrendelések 1 napon belül. — Talpalások 10 perc alatt készülnek, melyek megvághatók.

ÁRAK:

Férfi varratás talpalás sarokkal	— — — — —	K. 3-50
Női	— — — — —	K. 3-—
Férfi szeges	— — — — —	K. 2-60
Női	— — — — —	K. 2-20
Gyermek	— — — — —	K. 1-80

Feljelésem a legelőszőbb árban. — Bőre biztosítom igen tisztelt rendelőmet, hogy a legszilidabb munkát legjobb anyagból nyújtom, melyért szavatosságot vállalok.

Szives pártfogást kér.

5167

FREIFELD, tulajdonos.

Építési iroda áthelyezés!

Van szerencsém a nagyrédmű építető közönség szives tudomására hozni, hogy építési irodámat és lakásomat Ilona-utca 34. szám alól

Teleky-utca 22. sz. alá

helyeztem át. Elvállalok és pontosan eszközök tervezéseket költségvetéseket és minden e szakmába vágó munkálatokat. Ugyanott régi épületekből kibontott ajtókat, ablakokat és egyéb építési anyagok kaphatók. 4501

Tisztelettel:

MIZERA JOZSEF,
képesített kőműves mester.

Uj óra-ékszer-üzlet!!

Van szerencsém a n. é. közönséget tisztelettel értesíteni, hogy

Aradon, Forray-utca és Rákóczi-utca sarkán (Guttman-ház)

egy a mai kor igényeinek megfelelő óra- és ékszerüzletet

nyitottam. E téren szerzett szakképzés segémnél fogva módomban áll igen tisztelt vevőim és megrendelőim igényeit minden irányban kielégíteni. — Üzletelvem: lelkiismeretes és gyors kiszolgálás. 5031 **Felvitásomat** fizetben és fizleten kívül is legjutányosabban 8 évi **10%-os** állással elfogadok. — Szives pártfogást kér kiváló tisztelettel

Gartner József

5168 és 5169 sz. alatt

ARADI ZENECONSERVATORIUM

(Szabadság-tér 21. sz.)

Beiratások folyó évi szeptember hó 1-én kezdődnek.

Fő tanszakok: Zongora, hegedű, magánének, gordonka és mélyhegedű.

Mellék tanszakok: Zeneelmélet (kötelező) összhangzattan, karének, kamarazene s kívánatra zenetörténet.

A tanítás szigoruan az Orsz. magy. kir. Zeneakadémia tanmódszere szerint történik.

Előkészítő tanfolyam az Orsz. magy. kir. Zeneakadémia vizsgáira.

Eddig az Orsz. magy. kir. zeneakadémia előkészítő, kiképző s az énektanárnői képesítő vizsgát összesen 26 növendék sikerrel tette le.

MÜTTERMÜLLER JÓZSEF igazgató.

5255

Sonnenwirth József

mücmfestő, mázoló és üvegedző
Arad, Deák Ferenc-utca 7. sz.

Elvállalok fára, üvegre és vaslemezre fölrakásokat és festéseket csinosan és tartósan. Aradon a legelső színes üvegtáblákat és mélyített betűket én készítettem. A többi osak utánzat. Feszületek, temető és országutak jelzése, valamint trafik és italmérési címtáblák állandó nagy raktára. 1906

Izr. Fiuinternátus

Arad, Chorin Áron-utca 1.

Modernül berendezett intézet.

Felvesz
rendes és magántanulókat

Gondos, családi, vallásos nevelés és szigorú felügyelet.
Zongora használat.

5003

Prospektust készséggel küld az igazgatóság. Telefon 903.

Több
Vasestergályos
és

vasgyalus

állandó 5091

foglalkozást nyert

Schiel Testvérek

gépgyárát an Brassó.

Gazdasági irodok

kerestetik nagyobb gazdaság részére, ki köteles az irodai teendőknél kívül még a magtár és raktárakat kezelni, továbbá a műhelyeket ellenőrizni. Nőtlen egyének, kik a magyar, német nyelvet szóban és írásban, a román nyelvet szóban bírják, küldjék be pályázatukat, bizonyítvány másolataival, melyek vissza nem küldetnek

a Monyoró Repszegi uradalom

tisztartóságához 5011 5010

Monyoróra u. p. Bokszeg Aradm.

Barthl János

épület- és műlakatos,
Arad, Rákóczi u. 9.

Elvállal minden e szakmába vágó munkákat, ugymint:

épület-vasalásokat, vaskerítéseket, sirrácokat, takaréktűzhelyeket, mindennemű javítást

pontos kivitelben és jutányos áron. — Költségvetéseket úgy helyben, mint vidéken díjmentesen.

— Jó hírből való írásművelői felvételtik. —

A nagyérdemű közönség becses pártfogását kéri, kiváló tisztelettel

5011 Barthl János.

BÁNYFY LAJOS
Építészeti irodája
ARADON
Illés-utca 72/b sz. alatt

Tervez, épít, javít és elvállal kisebb-nagyobb építkezést felelősségteljes kivitelben, legolcsóbb árakért. — Költségvetéssel és vállaltatervvel készséggel díjmentesen szolgálók.

4898

Uj női kalap divatterem.

Igen tisztelt ismerőseimet és a hölgyközönséget értesítem, hogy Arad, Deák Ferenc-utca 4. sz. alatt szeptember hó első napjain egy modernül berendezett

női kalap divatüzletet

nyitok, hol állandóan nagyválasztéku raktárt tartok minden kivitelű eredeti bécsi, párisi őszi és téli újdonságokból feltűnő olcsó árakban. E téren több éven át szerzett szakismeretemet biztosíték, hogy nagyrabecsült vevőim igényeit mindenkor legjobban kielégítem. Üzletelvem: szolid és figyelmes kiszolgálás. Átalakításokat legizlésebben modell után készítek. Gyászkalapok azonnal elkészíttetnek. Szíves pártfogást kérek, teljes tisztelettel

5261

Kenderessy Lászlóné.

ÉRTESETÉS.

Van szerencsém a n. é. építészeti közönséget értesíteni, hogy

Építészeti irodámat

Teleky-utca 19. számú házamba helyeztem át.

Elvállalok e szakmába vágó munkák tervezését és elkészítését, kisebb és nagyobb épületeket a legmodernebb kivitelben. Mindennemű átalakításokat és javításokat helyben és vidéken elvállalok.

Teljes tisztelettel: 2981

GYAPIAS LAJOS,

Építészeti irodája

Teleky-utca 19. szám.

Telefon szám 852.

LEGOLCSÓBB BESZERZÉSI FORRÁS!

Az iskola idény alkalmából felhívom a helybeli és vidéki vevő közönség figyelmét " " saját

készítményű kész női és gyermekruha áruházamra,

ahol állandóan nagy választékban raktáron tartok

női mosó, szövet és delén pongyolákat, bluzokat, aljakat clot és selyem alsót, női és gyermek kötényeket és fehérneműeket. 5211

Villanyerőre berendezett varrodámban kostümök leggyorsabban és legújabb divat szerint.

➡ Gyászruhák 4 óra alatt készülnek. ➡

Tisztelettel STERN CECILIA.

VILLANYERŐRE BERENDEZETT VARRODA!

SÜRGÖNY!

Olesó árak!
Mesés áru!
Óriási választék!

Tisztelettel értesítem Arad és vidéke vevőközönségét, hogy cipő-, kalap- és uri divat áruházamat, egy modern kész férfi-, fiu- és gyermek-ruha

: osztályllyal hővittem ki. :
Kérem a n. é. közönséget, hogy ezen új vállalkozásomban, miut eddig is támogatni sziveskedjenek, ez alkalommal is főtörekvésem lesz, hogy nagyrabecsült vevőim igényeit mindenkor legjobban kielégítsem. Teljes tisztelettel
5257

Korányi Jenő

cipő-, kalap-, uri divat- és ruha nagyáruhaza

Arad, Szabadság-tér 3. szám.

Telefon 795.

Telefon 795.

Szerezze be szükségletét egy helyen, sok időt és pénzt takarít meg!

Ha pénzének nem ellessége, úgy okvetlen győződjen meg.

Remek szabás!
Pénzmegtakarítás!

Értesítés!

Megérkeztek a legujabb női modell-, plüs-, bársony-, dublé- és posztó-kalapok rendkívül meglepő olesó árakban.

Férfidivat: nyulszór-, kemény- és puha kalapokból nagy raktár. Iskolai fiu-gyermekkalapokból 3000 darabot olesón elárusítok **2 koronától** kezdve **3 koronáig** minden divat színben.

Ugszintén minden kalapjavítások és festések a legujabb modell után elvállalom.

Tisztelettel

2959

Bittenbinder Konrád

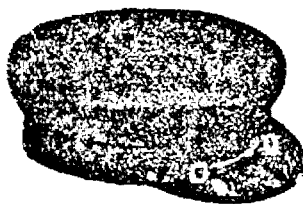
első aradi villanyerőre berendezett kalapgyártás nagyban és kicsinyben,

Arad, Deák Ferenc-u. 42. sz. a „Fehér Kereszt” szállodával szemben.

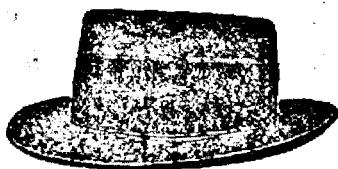

FISCHER SIMON nagy áruházának Arad, Szabadság-tér 12. alatt

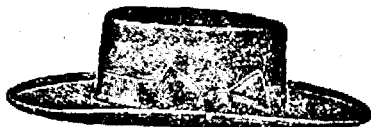
olcsó árjegyzékének egy része:

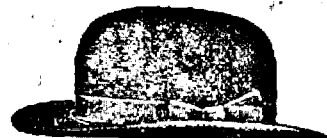
Divatos gyermek s férfi sapka K 1.-, 1.50, 1.90

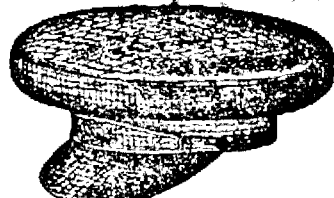
Divatos férfi és gyermekkalap K 2.-, 3.-, 3.50, 4.-

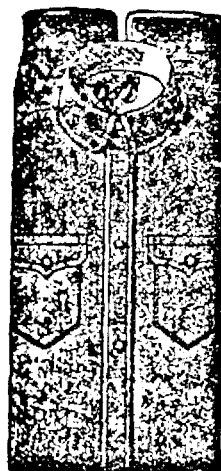
Hegáns nri kalap, legujabb divat finom minőségű K 4, 5, 6.

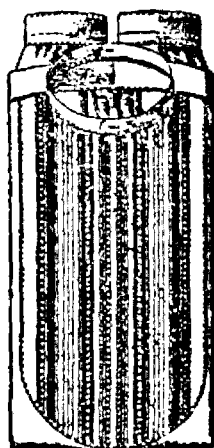
Legujabb finom keménykalap K 4, 5, 6.

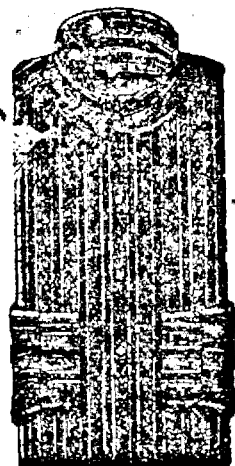
Angol divatsapka, legfinomabb K 2, 3, 3.50

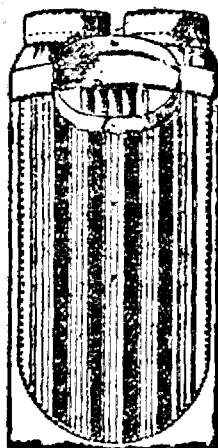
Keton turistalagék K 2, 2.50, 3.

Fehér damaszting K 2, fehér egészfinom K 2, 3.50.

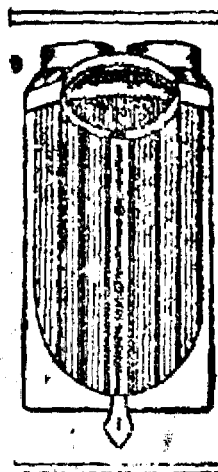
Nyári fehér ing K 2.90. Kész finom stater K 3, 3.50.

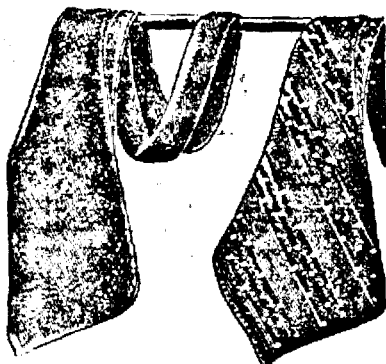
Színes creton ing K 2.50, 3. Finom divat ing K 3.50, 3.90.

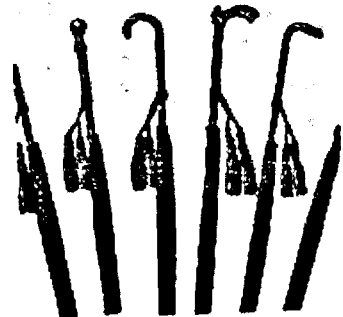
Hegáns nyári ingek selyemből. Finom minőségű K 3.50, 4, 4.50.

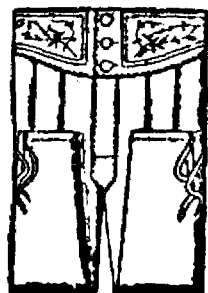
Fehér és színes gyermeking pulóver és gallér nélküli K 1, 1.50, 2.

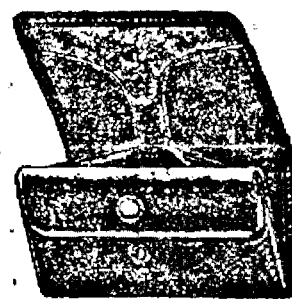
Legfinomabb selyem nyakkendők minden formában és színben 50 fill.-től 1 K-ig.

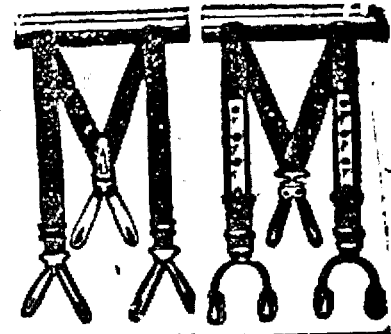
Férfi és női strappa ernyő K 2.50, Finom selyem ernyő K 3.90.

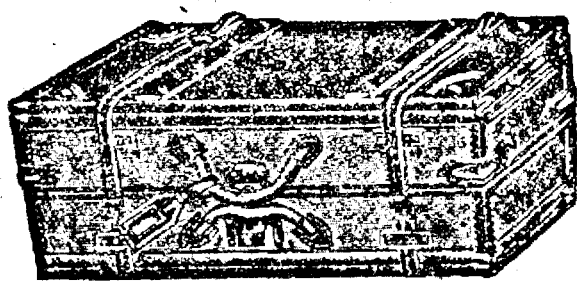
Finom alsónadrág K 1.50, 2, 2.50

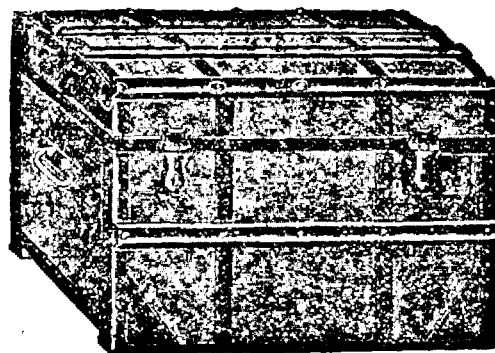
Valódi bőrszemély K 1, 1.50, 2.

Finom nadrágtartó K 1, 1.50, 2. Gyermek nadrágtartó 50 fill., K 1.

Bőröd nagy választékban K 4, 6, 8, 10, 12.

Hérs lakkozott fakoffer, jó kivitel K 8, 10, 12, 14.

Legfinomabb barna tehénbőr táská K 19-50-ig. Fekete rendes bőr kőzitáska K 6, 8, 10.

Gyermekkosci gyári rakár!

Örülési választékban! Páratlan előző árak!

Gyermek kosci erős kivitelben, gyári rakár 10 kerentől 30 kerentig.

Finom kivitelű gyermekkosci fakerekkel 22 kerentől 30 kerentig. Bicskikerékkel 30 kerentől 45 kerentig.

Hegés finom, elegáns átalakítható kosci, fennelt, 30-45 K-ig. Legfinomabb lakkozott 50-150 K-ig.